This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Udvalg

af

Danske Viser

fra

Midten af det 16de Aarhundrede

til

henimod Midten af det 18de,

med Melodier.

I Forening med Auditeur P. Rasmussen

udgivet

af

R. Nyerup.

En Fortsættelse af de i Aarene 1812-14 udgivne Kjæmpeviser.

Første Del.

Kjøbenhavn, 1821.

Trykt i det Schultziske Officin.

Forlagt af D. sal. Schultz.

25287.8

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

38-36
26.2

Fortale.

Da Hr. Professor Rahbek og jeg i Aaret 1814 sluttede den i Forening med salig Capitain Abrahamson 1812 begyndte Udgave af Kjæmpeviserne, udlod vi os, S. 69-70, saaledes: "Fra vore Venner have vi modtaget adskillige Viser, som de vil finde ikke ere blevne optagne med "i Samlingen. Grunden dertil har, ved de fleste, været, "at de have robet en yngere Alder, end den vor Plan "var indskrænket til; da vi, efter Reglen, ikke gjerne gik "længere ned i Tiden end til det 15de Aarhundrede inclusive. Vi formode dog ikke, at den Umage, der er anvendt paa Afskrivning og Anskaffelse af de her forbigaaede Sange, derfor skulde være spildt. Det er ikke usandsynligt, at ovenpaa denne Udgave af gamle danske Viser "kan følge en ny Samling af Folkesange fra det 16de og "17de Aarhundrede, hvori da de, som her ikke ere indlemmede, vil finde deres Plads."

Denne Spaadom gaaer nu, efter 7 Aar, i Opfyldelse.

Da hine saakaldte Kjæmpeviser havde saa stor indvortes Værd, nedstammede tildels fra Nordens mythiske Tidsalder, opvandt paa Fædrenelandets egen Jordbund, og berørte saa at sige alle Hjertets Strænge, bliver det forklarligt, at de i saa lange Tider kunde holde sig paa Alles Læber. I de tre Aarhundreder, det 13de, 14de og

15de, bemestrede de sig Alles Gemytter, og først langt hen i det 16de, begyndte Nationen at lytte efter de nye Toner, som fra hin Side Elben løde herover. — Naar man vil lette sig Oversynet over den danske lyriske Litteraturs hele rige Fylde, kan man danne sig visse Rubriqver, og henføre enhver Sang til sin behørige Classe.*)

Den første Classe indbefatter da Kjæmpeviserne.

I Tidsordenen næst efter dem følger den Classe, som her fremtræder, og som man med et collectiv Navn kunde kalde Borgestuesange eller Gadeviser**). Disse har et ganske andet Physiognomi end hine af Nationen selv i Folkets Aand og Natur frembragte. Her hører man ofte Ecchо af germaniske Stemmer. Som vi derudefra i det 16de Seculum hentede ny Religionsbegreb, og som alle vore Udenlandsstuderende gik til tydske Academier, saa indførtes derfra ikke blot Psalmer men ogsaa verdslige Viser. Fælledskabet i Apollo, som i Middelalderen fandt Sted imellem de tre nordiske Riger, vedvarede en Del endnu, da de alle tre i literair Henseende for en stor Del vare afhængige af Tydskland.

Disse Sange, som løste Kjæmpeviserne af, kan man enten kalde Borgestuesange, fordi Viserne i hint Old vel ingensteds hyppigere ere blevne sjungne end i Borgestuer paa Landet, eller Gadeviser, fordi det over i Hundrede Aar har været Skik at falholde dem paa Kjøbenhavns Gader.

I det for disse Qvad ansatte Tidsrum — efter et rundt Tal, fra 1550 til 1750 — bleve tillige en stor Mængde af de mest yndede Kjæmpeviser særskilt trykte og falholdte af Visesælgerker og Visekræmmere; hvor-

*) Talen et her blot om hvad der er bleven sjunget til Tidsfordriv og Moro. Psalmer, og aandelige Sange, hvis Formaal er Opbyggelse og Andagt, komme her ikke under Betragtning.

**) Gadeviise tages her i den Betydning, som Adelungs Wörterbuch tillægger Ordet Gassenhauer under No. 2.

paa i den nyeste Udgave af Kjæmpeviserne, i 5 Bind, anføres mangfoldige Exempler.

Strax fra Frederik den Femtes Regjeringstiltrædelse, Aar 1746, opstaaer en ny Epoke i den danske Viselitteraturs Annaler. Skuepladsen aabnedes, og nu udstrømmede, omtrent fra Midten af det 18de Aarhundrede og ned til vore Tider, den Flod af Comoedievisearier, som, især tilhove og i finere Kredse, bragde næsten alle de ældre Ballader og Romantser i Forglemmelse. Dette er den 3die Vise-Classe, der fornemmelig udmærker sig ved gallisk, ligesom den 2den ved tydsk, og den 1ste ved nordisk Aand og Skik.

Der lader sig opstille en lang Liste paa Arier i Syngestykkerne, som fra Skuespilhuset af, ofte blot for en tækkelig og yndet Melodies Skyld, ere blevne almenbekjendte Selskabssange, og de udgjøre en Hovedingredients i den 4de Klasse af Viser, de saakaldte Klubviser.

Ligesom Comoedieviserne datere deres Udspring fra Frederik den Femtes Regjeringstid, saaledes Klubviserne fra Christian den Syvendes. — Dog! det være Efterslægtens Sag, at samle, mynstre, ordne og rubricere det betydelige til de tvende sidstomtalte Klasser henhørende Forraad af kostelige lyriske Digte; vi henvende os igjen til nærværende Samling.

I den i Prof. Rahbeks Hesperus for April 1820 indførte Forlsber for samme blev anmeldt, at, ligesom det var et antiquarisk-æsthetisk Klaverblad der udgav Kjæmpeviserne, saaledes vare nu ogsaa trende Vise-Elskere — Fuldmægtig Melsen, Auditeur Rasmussen, og Undertegnede — Haand i Haand sysselsatte med at vælge, afskrive, og ordne disse Sange fra en nyere Tidsalder. Men inden Aar var omme, havde den i flere Grene af Litteraturen*) udmærket kyndige Melsen endt sin jordiske Bane. Han var en

*) Han er den anonyme Sproggrandsker fra Vendsyssel, som S. XV i Fortalen til den Danske Ordbogs 3die Del siges at have indsendt Bidrag til bemeldte Værk.

Høbersmand, som kun saa. Han var en sand Menneske-ven, og følte varmt for Fædrenelandet. Som kundskabsrig Vendelbo, født i Bondestanden, staaer han ved Siden af den navnkundige Peder Dyrskjøt i det 17de Aarhundrede. Den samme ufortrødne Iver, hvormed Dyrskjøt gik Biskop Birkerod i Aalborg tilhaande med sine mangfoldige genealogiske og chronologiske Tabeller, samme forekommende Redebonhed og rastløse Omhu viste Nielsen for at skaffe Viser og Visemelodier tilveje, og dog blev det ham ikke af Skjebnen forundt, at see Frugten af disse sine Bestræbelser paa Prent.

Hvad nu angaaer de her fremtrædende Visers og Borgestuesanges Værd eller Uværd, Alderdom eller Ungdom, Udbredelse til videre eller Indskrænkning til snævrere Kredse o. s. v., da vil Læseren derom forefinde adskillige Vink og Underretninger i de korte Antegnelser, som sædvanligt gaae foran hver enkelt Vise.

I Henseende til Melodierne kan anmærkes ved 1ste Del: No. 5, Dorotheas Vise, synges som Psalmen: "Hvad min Gud vil." Jephta-Melodien er No. 4.

No. 24. Visen: "Ak Amaryllis" findes med sin Melodie i 2den Del No. 7.

No. 32 kan synges efter Melodien No. 25 i 2den Del.

No. 37. Hertil to egne Melodier, hvoraf den første er No. 80 i 2den Part af Kingos Syngechor. Melodien til "Kommer I cimbriske Helte" staaer allerede ovenfor under No. 17.

No. 58. Visen "Chrysillis" følger med sin Melodie i 2den Tome under No. 16.

Kjøbenhavn den 17 April 1821.

R. Nyerup.

Første Dels Indhold.

Side.

Første Afdeling. Bibelske Viser, og Legender . . . . . 1—44

Anden Afdeling. Romantser og Ballader 45—76

Tredie Afdeling. Historiske Viser . . . 77—114

Fjerde Afdeling. Moralske Sange . . . 115—224

Femte Afdeling. Viser med Hensyn til Kaar og Stilling i Livet . . . 252—272

Sjette Afdeling. Sange med Hensyn til Aarstid eller anden Tidsbestemmelse . . . . . 273—302

Register til 2den Del.

Side.

Aa, lille Karen! aa, veed du hva 60
Af Norden, jeg da hørte 218
Ak, Amaryllis! har du nu 18
Ak, Amaryllis! har du slet 25
Al Jorden staffered og pyntelig staaer 54
Alting af Gud i Himmel og Jord 163
At Enhver sig monne bukke 26
Blakmænds Konge vogner om Nat 220
Bonden gaaer i Gaarde 6
Bonden skulde til Skoven age 123
Bræmsen tager Støvler og Sporer paa 104
Chrysillis! du mit Verdens Guld 38
Da Bonden han vilde ad Skoven gaae 125
Dagen nu blides og Solen skinner varm 35
Daphnis gik for nogle Dage . . . . . 21 og 27
Den Møller sætter de Sække i Ring 109
Den Vinternat gjøres kold og lang 14
Der boede en Konning i Danmark 165
Der boede en Mand udi Ferede 93
Der de Jyder udaf Jylland søg 111
Der stode to Skalke og tænkte et Raad 155
Der stod tre Skalke aa makke etRaad 156
Det er saa godt om Landen' at ride 67
Det Sidste man fra Doris hørte 28
Det springer nu saa vide 199
Det var en Søndagsmorgen 62
Det var Greve Hr. Suncelin 175

Det var Nilaus Baggisøn 194
Det var Tord af Hafsgaard 188
Drude var liden og vogtede Faar 29
Engang jeg red paa Dovrefjeld 227
Er Adam da af Blaar 151
Er Adam da et Faar 153
Fattig Pige jeg maa klage 20
Florabella, Hyrdinde 43
Flyvende Faner, Standarter, Musqveter 260
Frist op! naar Djævelen gjør sig vred 68
Gid Ingen maatte tørste her 84
Hej lystig! med Plaseer 145
Her i de norske Havne 63
Hertug Frydenborg taler til liden Kirstin . . . 238
Holdt, holdt, Rasmus Jæn! lad os skue 139
Hvo giftes vil, han see sig ei 49
I et Vinhus vil jeg sige 81
Ingen mig af Giften sige 22
Jeg fiskede i den Mølledam 95
Jeg gik alene 51
Jeg ligger om Natten og tænker derpaa 3
Jeg saa enlig gik engang 158
Jeg stod mig op en Morgenstund 10
Jeg vil mig af Landet vide 181
Kjør om! Kjør om 109
Lad fare, min Sjæl! din højeste Attraa 8
Langt øster udi Kragelund 97
Liden Kirsten gik for sin Moder at staae 235
Liflig Sang, Pocalers Klang 86
Lille Grethe! kom at høre 57
Lystig begyndte Hærpuker, Trompeter 262
Mange Hilsbrødre haver jeg kjendt 75
Med Fryd jeg sagtelig 32
Mens Hine de spille 53
Mig, Kjønne Galathe 29
Møen og den liden Smaasvend 106

Nu Dagen vil oprinde 197
O Moder min! Svanhvide 215
O Randers! Smykk' paa Guden:Aa 257
Om J vil give Agt derpaa 141
Om J vil vide og forstaae 143
Op, du søde Dulcian med liflig Klang 78
Op, mit Sind! hvi sørger du 71
Phyllis sad udi en Skøjte 17
Skal Venus med sin Søn for alle Hjerter raade . 46
Skilsmis! ak Skilsmis! hvi est du saa haard . . 34
Skjænk Druesaften i 83
Smaa Børn i Jylland naar de vore op 114
Tillykke, Rasmus Jæn! med din Kofte 128
Tore Kat kom af Skogie hjem 226
Ulven staaer paa Stalde 91
Vi hugged' med Kaarde 203

Indhold af 2den Del.

		Side.
Første Afdeling.	Elskovsviser	1—64
Anden Afdeling.	Drikkeviser	65—88
Tredie Afdeling.	Kortvillighed og Skjemt	89—160
Fjerde Afdeling.	Efterslæt af Peder Syvs Kjæmpeviisebog . . .	161—232
Femte Afdeling.	Blandinger	233—263

Første Afdeling.

Bibelske Viser, og Legender.

1.

Jobs Vise.

Den staaer i Christian Cassubens Psalmebog, hvis ældste Udgave er af 1666. Visen er særskilt trykt i Kjøbenhavn 1677, 1696, og siden oftere. Den mig ubekjendte Forfatters Navn antydes med Bogstaverne *P. P.* Af de 60 Vers, den bestaaer af, har man troet sig beføjet til at afskjære nogle. Emnet er ogsaa besjunget i Peder Dass's Bibelske Visebog; men P. Dass's Sang har ikke større poetisk Værd end P. Ps.

1.

Job var en gudfrygtig Mand —
Taalmodelig —
Hans Lige var ikke i Østerland.
Gud laaner og tager,
Han giver igjen
Saa rigelig.

2.

Job han havde en Hustru dæn —
Saa lykkelig —
Sønner syv, tre Døttre skjøn —
Gud laaner og tager o. s. v.

3.

Job han havde i sin Gaard —
Saa hæderlig —
Guds Velsignelse Svin og Faar.
Gud laaner og tager,
Han giver igjen
Saa rigelig.

4.

Satan monne til Himmelen fare,
Saa grummelig —
Gud spurgde, hvad han vilde der?
Gud laaner og tager, o. s. v.

5.

Jeg haver nu faret Verden omkring
Saa hastelig —
At øde de Fromme, det er mit Sind.
Gud laaner og tager, o. s. v.

6.

Og haver Du faret Verden omkring
Saa hastelig —
Saae Du ikke Job, tro Tjener min?
Gud laaner og tager, o. s. v.

7.

Jeg saae vel Job den utro Mand,
Saa prægtelig.
Vil Du give mig Magt over ham?
Gud laaner og tager, o. s. v.

8.

Vil Du give mig Magt over ham,
Saa grummelig,
Saa ſnarlig ſkulde han Dig forglemme.
Gud laaner og tager,
Han giver igjen
Saa rigelig.

9.

Jeg giver Dig Magt over Hus og Hjem,
Ret maadelig,
Det Bedſte vil jeg ſelver gjemme.
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

10.

Jobs Børn var ſig i Gilde for ſand,
Saa lyſtelig,
En Storm kom baade paa Hus og Mand.
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

11.

Den Storm paa Huſet ſtødte med Magt,
Saa ſkrækkelig,
Det ganſke Hus blev nederlagt.
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

12.

Satan paany til Himmelen foer,
Saa grummelig;
Gud ſpurgde hvad han vilde der?
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

13.

Jeg haver nu faret Verden omkring,
Saa haſtelig,
At øde de Fromme det er mit Sind.
Gud laaner og tager,
Han giver igjen
Saa rigelig.

14.

Haver Du faret Verden omkring,
Saa haſtelig,
Saae Du ikke Job tro Tjener min?
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

15.

Vel ſaae jeg Job den utro Mand,
Taalmodelig,
Havde jeg mere Magt over ham?
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

16.

Jeg giver Dig Magt over hans Qvæg,
Saa mægtelig,
Med Andet befat Du intet Dig!
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

17.

Saa kom Døden i Jobs Gaard,
Saa hæftelig,
Bortdøde den ganſke Jobs Hjord.
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

18.

Satan igjen til Himmels foer,
Saa grummelig.
Gud ſpurgde hvad han vilde der?
Gud laaner og tager,
Han giver igjen
Saa rigelig.

19.

Jeg har ſeet Job den utro Mand,
Taalmodelig,
Du haver ſaa ſtærke Mure om ham.
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

20.

Derſom jeg maatte hans Legem klemme,
Saa grummelig,
Saa ſnarlig ſkulde han Dig forglemme.
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

21.

Jeg giver Dig Magt over hans Krop,
Saa maadelig,
At raade for fra Taa til Top.
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

22.

Saa mon han Jobs Legem klemme,
Pinagtelig,
Med Bylder og Saar paa hvert et Lem.
Gud laaner og tager, o. ſ. v.

23.

Fra hans Top og til hans Taa,
Saa ynkelig,
Var der ei andet end Bylder og Saar.
Gud laaner og tager,
Han giver igjen
Saa rigelig.

24.

Hans Hustru sagde til hannem saa,
Ret spottelig:
Hvor er Din Gud Du haaber paa?
Gud laaner og tager, o. s. v.

25.

Havde Du Gud ret tjent med Flid,
Taalmodelig,
Da var han Dig vel naadelig.
Gud laaner og tager, o. s. v.

26.

Job han svarede sin Hustru ven,
Taalmodelig:
Vist maa Du være een af de Daarer fem.
Gud laaner og tager, o. s. v.

27.

Have vi det Gode af Herrens Haand,
Saa idelig,
Annammet og faat ubi allen Stund,
Gud laaner og tager, o. s. v.

28.

Skulle vi det Onde ej tage ogsaa,
Taknemmelig,
Som Herren vor Gud os give maa.
Gud laaner og tager,
Han giver igjen
Saa rigelig.

29.

Der kom da gaarendes de Spillemænd,
Saa fryndtelig:
Her sidder han inde den sorrigfuld Mand.
Gud laaner og tager, o. s. v.

30.

Her sidder han inde den sorrigfuld Mand,
Taalmodelig,
Vi vill' gaae ind og lege for ham.
Gud laaner og tager, o. s. v.

31.

De legte for Job som de kunde bedst,
Saa sødelig;
Hans Venner de spotted ham allermest.
Gud laaner og tager, o. s. v.

32.

Nu spotted Job hans Venner ham,
Haanagtelig:
Du haver fortjent Dig denne Skam.
Gud laaner og tager, o. s v.

33.

Meen Du, at Gud gjør Dig Uret,
Foruden Sag,
At han Dig lægger øde flet.
Gud laaner og tager,
Han giver igjen
Saa rigelig.

34.

Job han svarte strax paa Stand,
Taalmodelig:
Min Gud mig snarlig hjelpe kan.
Gud laaner og tager, o. s. v.

35.

Vil Gud end og slaa mig ihjel,
Saa vredelig,
Saa vil jeg haabe alligevel.
Gud laaner og tager, o. s. v.

36.

Job satte sig i Asken ned,
Taalmodelig,
Vild' da forbande sin Fødsels-Tid.
Gud laaner og tager, o. s. v.

37.

Saa kom der Svar til Job strax ind
Saa hastelig:
Du stat op, hav bedre Sind!
Gud laaner og tager, o. s. v.

38.

Job strax hen til Floden gaaer,
Taalmodelig,
At vaske af sine Bylder og Saar.
Gud laaner og tager
Han giver igjen,
Saa rigelig.

39.

Nu haver Job udi sin Gaard
Overflødelig,
Mangfoldig Qvæg med Svin og Faar.
Gud laaner og tager, o. s. v.

40.

Nu haver Job langt meget meer,
Saa hæderlig,
End alt det som han misted før.
Gud laaner og tager,
Han giver igjen
Saa rigelig.

2.

Isachs Giftermaal.

Denne Sang staaer i Cassubens Psalmebog. Den gaaer efter den Melodie: "Guds Søn er kommen af Himmelen neb." Ovenover er anmærket at den er til at sjunge for Brudefolk. Denne dens Anvendelse var Hr. Pastor Lyngby endnu i Aaret 1819 Vidne til paa et Bryllup paa Færserne, hvor den blev sjunget til at dandse efter. (See Magaz. for Rejseiagttagelser I, 215.*) Af Visens 32 Strophers hidsætte vi de første fire.

1.

I ærlig' Brudefolk! giver paa agt,
Hvad vi for Eder vil sjunge
Om Isaach den Patriark,
Hvor han sit Giftermaal finge.
Deraf faae I baade Trøst og Lær'
At Gud vil Ægteskabs Fordrer vær',
Om de mon hannem frygte.

2.

Abraham kalder sin gjæveste Svend,
Eleazar han hed med Ære.
Du læg Din Haand under min Lend,
Sværg mig ved Himmelens Herre,

*) I det 16de Aarhundrede sang man Brude tilseng med Psalmen af Palladius "Hjelp os o Herre Jesu Christ," som staaer i Hans Thomesens Psalmebog.

At Du vil være mig huld og tro,
Og hente min Søn en Hustru god
Deden som jeg Dig viser.

3.

Af Canaans Døttre, i Landet boe,
Skal Du ej nogen hidføre,
Vor Gud de hverken høre eller troe;
Hav ej med dennem at gjøre!
Men vandre til mit Fæderneland,
Der finder Du Pigen for Din Haand,
Gud har min Søn forsjunet.

4.

Eleazar svared med Beskedn:
Den Rejse vil jeg gjøre;
Og om hun ej vil følge mig dehn,
Skal jeg Din Søn didføre.
Dertil blev svaret: Ingenlund!
Naar Du saaer gjort Dit Bedste, Du kund',
Saa est Du nok undskyldet.

3.

Josephs Historie.

Deraf haves et særskilt Aftryk prentet i Malmø 1666. Forresten staaer den, ligesom næstforegaaende, i de Cassubenske Psalmebøger. Melodien angives at være som den gamle Vise: "Jeg blev født saa sildig i Bure." Til Prøve fremsættes her af dens 80 Vers de fem første.

1.

Jeg er kommen af Jacobs Lend,
Min Faders ellevte Søn;
Langt større Sorrig kom mig tilhaand
End al mit ganske Kjøn.
Men Herren min Gud frelste mig af Angst og Vaade.

2.

Rachel heder min Moder
Og Joseph heder jeg;
For alle mine andre Brødre
Min Fader elskede mig.
Men Herren min Gud frelste mig af Angst og Vaade.

3.

Jeg drømte om Natten som jeg laae,
At alle mine Brødres Nege,
Som de tilsammen paa Ageren staae,
For mit monne bøje og hvege.
Men Herren min Gud frelste mig af Angst og Vaade.

4.

Jeg drømte det, Sol og Maane,
Og elleve Stjerner med
For mit Ansigt mon bugne
Og mig at ville tilbed'.
Men Herren min Gud frelste mig af Angst og Vaade.

5.

Der jeg disse Drømme fortælde,
Mig straffede Fader min:
Agter Du over mig at vælde
Og over Brødre din'!
Men Herren min Gud o. s. v.

4.

Jephtas Løfte.

Af Sangene i Peder Dass's mangfoldige Gange trykte Bibelske Visebog har der ingen i den Grad tonet paa Alles Læber, som denne, der meget ofte særskilt er udgivet.

1.

Det hændte sig, Jephta, den Gileads Mand,
En Helt ikke vant til at sove,
Han engang uddrog af sit Fædreneland,
En Kamp imod Ammon at vove;

Den Tid han gik ud,
Da gjorde han Gud
Et Løfte, som ej var at love.

2.

Han siger til Herren: saafremt at jeg faaer
En Sejer af Ammon at hente,
Hvad først af mit Hus gjennem Døren udgaaer,
Det gives skal Herren til Rente.
I hvad det og er,
Hvad Navn det end bær,
Det har du til Offer at vente.

3.

Saa drog den mandhaftig berømmelig Helt
Af Landet med Vaaben og Skjolde.
De mødtes i Marken, men Ammon blev fældt,
Og flyde blant Bjerge og Knolde;
Han slog hvad han fandt,
Den Sejer han vandt,
Fik tyve Kjøbstæder ivolde.

4.

Han stod som en Løve, der Slaget gik an,
Det fik de Ammoniter at finde,
Han jaged dem ind i Vinbjergenes Plan,
De kunde mod hannem ej vinde,
De faldt for hans Haand,
Det gjorde Guds Aand
Som alle Halsstarrig' kan binde.

5.

Der Jephta tilbage fra Slaget kom hjem,
Hans Dotter i gyldene Smykke
Gik ud med en Dands, — det uskyldige Lem —
At ønske sin Fader til Lykke,
Der Jephta nu saae,
Sin Dotter der staae,
Begyndte ham Hjertet at trykke.

6.

Hun mødte sin Fader med Trommer og Spil,
Som eneste Dotter og Pige;
Ej Sønner, ej Døttre der flere var' til;
Hvad skulde vel Faderen sige?
Thi der han kom nu
Sit Løfte ihu,
Begyndte han højt til at skrige.

7.

Han rev sine Klæder isønder af Harm,
Og sang en bedrøvelig Tone,
Tog Dotteren ubi sin faderlig Arm,
Og raabte: min Krands og min Krone,
Min Datter og Mø!
Ak! skal Du nu dø?
Ak, at jeg Dig maatte forskaane!

8.

Ak kjæreste Dotter, hvad bøjer Du mig
Til Jorden med Sorg og Ulykke,

Et Ord er udgangen, det gjelder paa dig,
Jeg kan det for Herren ej rykke,
Du var i mit Hus
Mit eneste Ljus,
Gud bedre! jeg maa det ubslykke.

9.

Hun svarede Faderen straxen paa Stand,
Bortkasted' af Haanden den Tromme,
Hvad Løfte, min Fader! er gaaet af din Mund,
Det bør Du for Herren fuldkomme;
Jeg vil med frit Mod
Mit Jomfrue-Blod
Forære min Frelser den fromme.

10.

Min kjæreste Fader! eet beder jeg Dig,
Den Bøn Du mig vilde tilstæde,
At jeg mine Jevnlige tager med mig,
Iført udi sørgelig Klæde,
Herfra til et Sted
Paa Bjerget ned,
Min Jomfrudom der at begræde.

11.

Naar jeg der har været ved Maaneder to,
Og Tiden er løben til Ende,
Da vil jeg tilbage hørsommelig snoe,
Og give mig Dig udi Hænde,
Saa gjør Du ved mig

Som det synes Dig,
Jeg kan ej Dit Løfte forvende.

12.

Hun fik af sin sørrigfuld Fader Forlov;
Saa tog hun Jomfruer og Piger,
Saa mange hun syntes at have behov,
Og hen op paa Bjerget hun stiger.
Hvad Taare der faldt,
Hvad Ord der blev talt,
Os Skriften derom Intet siger.

13.

Der Tiden og Maaneder løben var om,
Da kom den Jomfrue tilbage,
At stande sin Pligt og at lide den Dom,
Som Faderen vilde behage,
Han gjorde for Gud,
Hvad lovet var ud; —
Maaskee hun blev tagen af Dage.

14.

Hun var aldrig givet i nogen Mands Vold,
Det finder jeg for mig beskrevet,
Men blev hun hengiven til Døden i Sold
For det hun har aldrig bedrevet,
Da var det Uret;
Langt bedre var det,
At Løftet isønder var revet.

15.

Men hvor end med Jomfruen blev handlet og gjort,
Saa seer jeg, at Skriften vil stæde,
At Israels Døttre gik aarligen bort,
For Jephta sin Dotter at græde;
De sørged den Ms,
Som skulde saa døe
Udi sit jomfruelig Klæde.

5.

David og Goliath.

Kong Davids drabelige Daad er beskreven i tvende Folkesange, hvoraf den ene er fra det 17de, den anden fra det 18de Aarhundrede.

A) Hører til Christian Cassubens Psalmebog, og er tillige særskilt trykt i Malmø 1666. Den er bleven indført i de 1784 i Kjøbenhavn udgivne Tredive tildels ældgamle tildels nyere aandelige Sange og bibelske Viser, pag. 46 — 49. Melodien siges at være som Jomfru Dorotheas Vise. Den bestaaer af 28 lange Stropher. Begyndelsen er:

1.

Goliath, en Fyrste i Philisternes Hær,
David havde Faar udi Gjemme,
De To kom til en Ridderfærd,
Som I skulle mærke og nemme.

Kong Davids Haand,
Ved Herrens Aand,
Den ſtærke Kjæmpe fældte.
Naar ſom Gud vil,
Og driver ſit Spil,
Saa hjelper ej Magt eller Vælde.

2.

Goliath var ſaa høj ſom ſex Alne og meer,
Af Kaabber hans Klæder var gjorte,
Hver Dag han ſpottede Israels Hær,
For Ingen ham møde torde.
Kong Davids Haand,
Ved Herrens Aand,
Den ſtærke Kjæmpe fældte;
Naar ſom Gud vil
Og driver ſit Spil,
Saa hjelper ej Magt eller Vælde.

B) Haves i ſærſkilte Aftryk uden Steds og Aars Nævnelſe. Paa Titelbladet betegnes Forfatterens Navn ved *O. D. S. A.* Da Melodien angives at være ſom: "Det hændte ſig, Jephta den Gileads Mand," er den rimeligvis yngere end Daſſes bibelſke Viſebog, hvis første Udgave er af 1711. Af diſſe moderne Rim ønſker Læſeren neppe mere end de to første Stropher til en Prøve af det Hele, ſom er 29.

1.

Kong David var liden og vogtede Faar,
Den Yngste blandt Isai Sønner;
Selv Løven han fælder, og Bjørnen han slaar,
Slet Ingen ham derfor belønner.
Men Gud ham opskrev, og salved han blev,
En Konge, hvis Navn endnu grønner.

2.

Kong Saul var af Himmelens Herre bortkast,
Ej værdig, en Konge at være.
Propheten fra Herren fik Ordre med Hast
Den kongelig Salve at bære
Til Isai hen, der fandt han vel Een,
Som Israel kunde regjere.

6.

David og Jonathan.

Af den kjender jeg kun en særskilt Udgave, trykt i Malmø 1666. Melodien angives at være: "Hr. Peder og Hr. Tidemand." Aldenstund dens poetiske Værd er saa ringe, synes de fem første Vers være tilstrækkelig til Prøve.

1.

Herr David og Herr Jonathan,
De have tilsammen god Villie,

I Verden man ikke nogen fandt,
Den Venskab kunde adskillie.
Herr Jonathan og Herr David.

2.

Den var ikke i Verden til,
Den Kjerlighed kunde spilde,
Ikke Jonathans Fader, Kongen selv,
Saa gjerne som han vilde.
Herr Jonathan og Herr David.

3.

David han er i sit Hjerte saa vee,
Han frygter Kong Saul saa saare.
O Jonathan! du kan vel see,
Jeg skal mig for Herren vare
Herr Jonathan og Herr David.

4.

Men om jeg haver gjort Uskjel,
Det maa den gode Gud kjende,
Vist vil han slaa mig ihjel,
Uden du kan det afvende.
Herr Jonathan og Herr David.

5.

Kjære David! min Fader skal ej
Saa lønlig sin Anslag dølge.
Jeg vil dig vise, paa hvad Vej
Han agter dig at forfølge.
Herr Jonathan og Herr David.

7.

Susannes Vise.

Susannes Hiſtorie er i Caſſubens Pſalmebog fremſtillet i tvende aandelige Sange; men — deſtoværre — i ingen af dem er Aand. Vi bør dog ikke deſtomindre anføre Begyndelſen af den, ſom, efter Hr. Lyngbyes Beretning, l. cit., ſynges til Færøboernes Dands paa Brylluppterne.

1.

Hører til, I Piger og Qvinder!
Som lever i Ægteſtand,
Hvorledes Suſanne
Var tugtig og dannis
Mod Joachim hendes Mand.

2.

Dejlig, rig, og fromme
Blandt Qvinder i Babylon;
Gudfrygtig og Viis
Var hun den Pris
Navnkundig af ſin Visdom.

3.

Ved hendes Hus monne ſtande
En dejlig Have med Frugt;
Did plejed Suſanne
Af daglig Vane
At gange med Ære og Tugt.

8.

Jeruſalems Skomager.

Viſen om ham haves blot i ſenere kjøbenhavnſke Udgaver, "trykt i dette Aar." Dens Alde er viſtnok ikke betydelig. Forreſten ſagde den gamle Kone til Blicher i Randlev: "Aa ha kund'n udenad ſien a var en bete jæn." (See Iris 1796, Februar.) Følgelig er den nok fra det 18de Aarhundredes første Halvpart. Melodien er: "Nu velan! vær friſt tilmode."

1.

See herhid, o chriſten Øje!
Bøj dit Øre, og hør til,
Mærk og agt foralting nøje,
Hvad jeg dig fortælle vil.
Jeg vil intet gaae forbi,
Men for dig bekjende fri
Alt mit Levnets Løb og Maade;
Bed Gud om hans Aand og Naade!

2.

En Skomager har jeg været,
Boet i Jeruſalem,
Chriſtus ſelv jeg har vanæret,
Været en Beſpotter ſlem;
Jeg ej Medynk ſpore lod
Over det uſkyldig' Blod:

Derfor maa jeg nu omvandre,
Mig til Straf, til Spejl for Andre.

3.

Da vor Christus, Frelser kjære,
Var fordømt til Korsets Træ,
Og af Staden maatte bære
Korset sit, hvad monne skee?
Frelseren blev træt og mat,
Som var rundten om besat
Med de skarpe Dødens Pile;
Ved mit Hus han vilde hvile.

4.

Jeg stod med et Barn paa Arme,
Som umyndigt var og spædt,
Raabde højt, ja ret af Harme:
Bort med den Misdæder led!
Pak dig fra mit Huses Dør,
Hen at lide, som dig bør,
Du har været en Forfører,
Og blandt Folket en Oprører.

5.

Ingen Medynk var at finde,
Han utrøstet maatte gaae;
Ja, mit hele Husgesinde
Raabde: Hen til Golgatha!
Pak Dig hastig med en Fart,
At vi der paa jødisk Art

Dig paa Korſet kan vanære,
Som du paa din Ryg mon bære.

6.

Chriſtus derpaa ſig omvendte,
Sagde: Du, o Jødemand,
Du ſkal indtil Verdens Ende
Vandre om i alle Land;
Ja, indtil den ſidſte Dag
Skal du vandre med ſtor Plag',
Uden Hvile, uden Leje,
Gjennem mange vildſom Veje.

7.

Jeg mig derpaa ſtrax forføjed'
Hen til Golgatha med Haſt,
Og ſaae der, hvad Chriſtus døjed',
Førend at hans Hjerte braſt;
Jeg mig for mit Bryſt mon ſlaae:
Lad mig, Gud, din Naade faae:
Jeg er Vidne til alt dette,
Aldrig ſkal jeg det forgjætte.

8.

Strax jeg derfra monne gange
Uden Penge, uden Mad,
Og min Vandring ſaa anfange,
Gud veed, jeg var lidet glad.
Jeg ej maatte komme hjem
Til min Stad, Jeruſalem,

Med mit Folk der Afsked tage
Eja! det var at beklage.

9.

Jeg har siden maattet vandre
Af et i et andet Land;
Jeg har ogsaa, fremfor Andre,
Fundet Herrens kraftig' Haand
Mangengang i Mulm og Mørk,
Udi vildest Skov og Ørk,
Iblandt grumme Dyr, og Løver,
Hvoriblandt jeg ofte svæver.

10.

Mine Klæder gamle ere,
Over attenhundred' Aar.
Penge maa jeg ikke bære;
Af Guds Forsyn Føde faaer.
Jeg fornøjet er i Gud,
Han min Synd vil slette ud,
Og mig til sin Himmel tage,
Efter disse Jammerdage.

9.

Dorotheas Vise.

Staaer i Wunderhorn II. 325., i Folkviſor II. 239. Paa Danſk haves nogle ſærſkilte Udgaver af ny Tryk, med det ſædvanlige Signalement: "trykt i dette Aar." Den ſvenſke ſynges ſom: "Hvad min Gud vil," og da den danſke har ſamme Metrum, kan den følgelig ogſaa gaae til denne Melodie.

1.

Der man ſkrev Tuſind fem Hundred' Aar,
Dertil ni og fireſindstyve,
Den ſjette Dag i Blidel det var,
Jeg vil det ikke lyve,
Da hørde man Gry og megen Ry
Af Guds Børns Hjerte og Munde,
Som da led Vee, de Chriſtene,
Udaf de hedenſke Hunde.

2.

Paa den Tid var en chriſten Mand,
Mandenus monne han hede,
Dertil var hans Huſtru from og god,
Gudfrygtig monne hun være,
Herren altid tilbad med Flid,
Hendes Dotter de Raad mon give,
At hun forviſt ſkulde elſke Chriſt,
Om hun vilde ſalig blive.

3.

Dorthea, det ædelig Blod,
Vi hende nu monne kalde,
Det Navn betyder Guds Gaver god,
Dem hun og havde med alle,
Sig selv til Gavn bar hun det Navn,
Som Skriften monne bevise,
Den Gave er stor, hvo paa Gud troer,
Djevelen kan dem ej skade.

4.

Hun lydde og Forældre ad,
Holdt dem i Agt og Ære,
Gjorde gjerne, hvad de hende bad,
Og hvad de hende mon lære
Holdte hun med Flid i al sin Tid,
Det kom hende selv til Baade,
Ydmyg og sagt i Ord og Agt
Var hun i alle Maade.

5.

En Dag, som hun af Skolen gik,
Landsfyrsten hende mødte,
Attraa han til hende i Hjertet fik,
Med Ord han hende forsøgte,
Han bød hende Guld og Tronen huld,
Om hun vilde ham trolove;
Hun sagde nej, hun vilde ej,
Hun turde ikke vove.

6.

Hun ſagde: jeg haver en Brudgom god,
Den ypperſte i Verden kan være,
Ærlig, dydig og dertil from,
Det er Jeſus vor Herre.
At love en Mand jeg ikke kan,
Imens jeg er i Live,
Jeg beder dig, begjær ikke mig,
Det kan dog ikke blive.

7.

Der han fornam, hans Bud og Ord
De hannem ej hjelpe kunde,
Da trængte han hende med Pinen ſtor
Adſkillig og mangelunde:
Den Pine og Vee, ſom da mon ſkee,
Der hun var fangen og bundet,
Da blev hun klar, i Troen rar,
Som Guld i Ilden bliver funbet.

8.

Theophilus, den Canceler,
Han hørde den Jomfru ſig give,
Han ſagde: ſpar dit unge Liv,
Og lad dig ikke aſtive;
Det er falſk Lære, du monne frembær'
Til Jeſum Chriſt, din Herre,
Vend du igjen, og ſeen ej vær,
Ellers du vit Liv ombærer.

9.

Den Jomfru svarer strax med Flid,
Du skal det ikke begjere,
At jeg skulde nu paa denne Tid
Min kjære Frelser forsvære,
Som lidde for mig den haarde Død
Paa Korset med stor Pine;
Min Herre Christ! hjelp mig forvist
Udaf min Sorrig og Qvide.

10.

Hun sagde: jeg kommer nu i det Land,
Hvor jeg skal evindelig leve,
I Paradis til evig Pris:
Blant Urter og Roser røde.
Hun stod paa Knæ, og raabte højt,
At Gud vilde hende bønhøre,
Om Hjelp og Trøst til Jesum Christ,
Og hende til Himmerig føre.

11.

Theophilus svarede med Spot:
Jomfru! naar I kommer dere,
Jeg beder, I sender mig af den Frugt
Som i denne Hauge monne være.
Dorthea sagde med Sagtmodighed,
Hun vilde det gjerne gjøre,
Hun stod paa Knæ, og raabte højt,
At Gud vilde hende bønhøre.

12.

O! Herre Gud! bliv du hos mig,
Annam mig i dine Hænder,
Min Sjel og Liv befaler jeg dig,
Giv mig en ſalig Ende;
Hjelp mig at ſtrid' mod Dødſens Krig
Dit hellige Navn til Ære,
At jeg min Fiende ſaa overvinder;
Af dig er det min Begjere.

13.

Der hun aflivet var med Sværd,
Et ſkinnende Barn mon komme
Til Theophilum udi den Færd,
Hannem til megen Fromme.
Det ſamme Barn havde paa ſin Arm
En Kurv med Roſer i Hænde,
Det ſagde med Tugt, det er den Frugt,
Dorothea dig lovede at ſende.

14.

Det ſendte dig en Jomfru god
Af Chriſti Hauge den ſkjønne,
Som nu gav ud for Chriſt ſit Blod;
Alt Godt monne hende der lønne.
Vil du det troe, hun lever med Ro
Blandt alle Engles Skare;
Al hendes Elende haver nu Ende,
Hun ſkinner ſom Solen klare.

15.

Theophilus undred' sig derpaa,
Hvor man kunde Roser sange,
Thi da var Snee og frosset haardt,
Og Urterne var i Tvange.
Det er altid, jeg siger med Flid,
Et bedre Liv end dette,
Gud giv mig ogsaa det samme at faae,
Christ mine Synder udslette!

16.

Han angred' sin Synd, og tænkte sig om,
Begyndte da Jesum at prise,
Foragted' saa denne Verdens Rigdom,
Lod sig strax undervise
Ved Herrens Ord, sig døbe lod,
Og sig en Christen kalde,
Gladelig hengik, Døden han fik,
Bekjendte saa Christum for Alle.

17.

Ligesom Regn gjør Jorden vaad,
At den deraf mon grønnes;
Saa gjør og christne Menneskers Blod,
Deraf formeres og skjønnes,
Jeg siger forsand, dette hersens Land,
Hvor de dennem saa mon døde.
Af en Blodsdraabe vore ti op;
Man kan dem ikke lægge øde.

10.

Den hedenſke Kongedatter i Blomſterhaven.

Den er overſat af Tydſk, og ſynges ſom: "Jeg veed et evigt Himmerig." Paa Svenſk haves den i Atterboms Calender 1816, ſamt i Folkviſor II. 73.

1.

En hedenſk Kongedatter bold
Stod op en Morgenſtunde,
At plukke Blomſter mangefold
Udi de grønne Lunde.

2.

Hun grunded paa de Blomſter ſmaa,
Begyndte ſig at kære:
Kunde jeg kun denne Meſter faa,
Jeg vilde hannem ære.

3.

Han er forviſt en Meſter bold,
En ſtor og kunſtig Herre,
Som diſſe Blomſter mangefold
Af Intet kan fremføre.

4.

Den Meſter er jeg af Hjertet tro,
Og ønſker ham at kjende;

Faders Bo
annem vende.

hjem igjen
og Tanke,
eg den Ven,
Blomster sanked!

Midnatstid,
sødest hvile,
nild og blid,
nne ile.

patter blid!
nne Stunde,
i denne Tid
rres Lunde.

nsket dig,
ne Herre,
r frydelig
der bære.

samme Stund,
i sit Hjerte,
Sind og Mund
bort min Smerte.

10.

At jeg den Meſter faaer at ſee,
Som jeg vil gjerne priſe;
Jeg følger med — det ſtrax ſkal ſkee;
Vil du mig hannem viſe?"

11.

Hun nejed for den Engel ſin
Med dyb ærbødig Tale:
Ak, gid den Meſter var dog min!
Jeg vil mig ham befale.

12.

"Sig mig nu, ſmukke unge Dreng!
"Hvorfra er du dog kommen,
"Mens du her findes for min Seng?
"Din Tale har jeg fornummen."

13.

"For din Skyld er jeg kommen hid,
"Du ſkal din Meſter ære,
"Hvis Vunderværk du ſaae med Flid
"Paa Blomſterne at være."

14.

"Ledſager du mig did, min Ven!
"Med dig ſaa vil jeg gange
"Bort fra min Faders Afgud hen
"Til dine Hjem og Lande."

15.

"Ja, hvis du haver Lyst at gaae
"Hen i min Faders Rige,
"Al Verdens Pragt skalt du forsmaae
"Og fra din Vantro vige."

16.

"Min Faders Afgudsdyrkeri
"Jeg gjerne vil forlade;
"Den Vellyst, Verden skjænker i,
"Vil jeg af Hjertet hade."

17.

Da tog han hende ved sin Haand,
Afsted han monne ile
Langt bort fra hendes Faders Land
Til Glæde, Fryd og Hvile.

18.

Hun fulgde ham med Lyst og Fryd
Hun gladelig sig teede,
Og gjorde Spørgsmaal samme Tid:
Hvad hans Navn monne hedde?

19.

"Mit Navn det er forunderlig,
"Kan jeg med Sandhed sige;
"Jeg har det havt evindelig
"Udi min Faders Rige."

20.

"Vil du mig tjene af Hjertens Grund,
"I stadig Tro mig ære,
"Mit Navn jeg siger denne Stund:
"Det moune Jesus være."

21.

Hun spurgde ham endydermer:
"Sig mig, hvo er din Fader,
"Mens du saa dejlig Skabning er?
"Jeg aldrig dig forlader."

22.

"Udi min Faders Rige er
"Bestandigt Fred og Glæde;
"Thi Verdens Modgang og Besvær
"Maa der ej fæste Sæde."

23.

"Min Kjæreste og Ven saa fin!
"Derhen bær jeg stor Længsel.
"Hjelp mig fra denne Verdens Pin
"Og Afgudsdyrkerfængsel!

24.

"Vil du mig tjene af Hjertensgrund,
"Og mine Bud adlyde,
"Saa skalt du udi allenstund
"Min Faders Glæde nyde.

25.

Hun sagde ja, og fulgde med:
Jeg vil dit Ord tilstede;
Thi jeg udi mit Hjerteſted
Alt føler denne Glæde.

26.

Er du i Troen kommen bid,
Som Hjertet dig kan ſige,
Du bliver kun her en liden Tid,
Mens jeg gaaer til mit Rige.

27.

Der vil jeg dig berede Sted,
Hvor du ſkalſt hos mig være
I varig Glæde, Fryd og Fred,
Til evig Tid i Ære.

28.

I ſamme Stund hun vaagnede,
Om anden Morgen blide,
Og tænkte paa det, ſom da var ſkeet.
Den Drøm var uden Lige.

29.

Hun Afſked fra ſin Fader tog,
Fra hedenſk Herredomme,
Langt hen til fremmed Lande drog,
Og monne ej forſømme

30.

At ſkikke Bud til lærde Mænd,
Som hende kunde viſe,
Hvordan hun ſkulde kjende den,
Som hendes Drøm udviſte.

31.

Hun antog Daab og Chriſtendom,
Gudfrygtigt Levnet førte,
Og var i alle Maader from,
Som chriſteligt mon være.

32.

Omſider døde hun da hen
I en god Alders Maade.
Nu er hun, hos ſin Sjeleven,
Optagen i Guds Naade.

11.

Sancte Jeppe.

Trykt 1732, og siden oftere uden Aarstal.

1.

Sancte Jeppe han sætter sig paa en Sten —
Herre Gud hjelpe nu os!
Og hvile monne han sine mødige Ben.
Den rige Christ han sende os af sin Naade!

2.

Og der kom Jesus gangende fram —
Herre Gud hjelpe nu os!
Nu skal du segle til fremmede Land.
Den rige Christ han sende os af sin Naade!

3.

Hvordan skal jeg segle til fremmede Land?
Herre Gud, o. s. v.
Jeg haver hverken Snække eller Pram.
Den rige Christ, o. s. v.

4.

Jesus slog Stenen med Kjeppen sin,
Herre Gud, o. s. v.
Den Sten begyndte at glide frem.

5.

Den Sten begyndte at glide,
Vel hundrede veiske Mile.

6.

Den hedenske Konge udaf Vindvet saae:
Aldrig jeg større Jertegn saae.

7.

Aldrig jeg større Jertegn saae;
Stenen den flyder og Manden sidder paa.

8.

"Hvad har Du at gjøre i Landet hos mig?"
"For min Gud han er bedre end Din."

9.

"Og er Din Gud bedre end min,
"Da fly mig den Søn, som druknede igaar."

10.

Sanct Jeppe tog Bogen udi sin Haand;
Det ene han læste, det andet han sang.

11.

Det ene han læste, det andet han sang,
Til han kunde komme den Døde paa Gang.

12.

Den Døde kom op baade hvid og rød,
Som havde han aldrig været død.

13.

"Hvor har Du været siden Du drog fra mig?"
Jeg har været ved Himmeriges Dør.

14.

Jeg har været ved Himmeriges Dør,
Der er megen Glæde og slet ingen Sorg.

15.

Og jeg har været ved Helvedes Port;
Der sidde saa Mange, ilde have gjort.

16.

Der sidder Krokonen med sin falske Tap,
Der sidder den Kræmmer med svigefuld Vægt.

17.

Der rider Fogeden med sin høje Hat,
Han rider i Helvede og kræver Skat.

18.

Og der saae jeg onde ulydige Børn
I Helvede gaae paa gloende Jern.

19.

Over dennem hænger en Kappe af Bly —
Herre Gud hjelpe nu os!
Ilden den brænder og Blyet det render.
Den rige Christ han sende os af sin Naade!

Anden Afdeling.

Romantser og Ballader.

12.

De to Kongebørn.

Staaer paa Tydſk i Des Knaben Wunderhorn II. 252—54. Paa Svenſk i Folkviſor I. 106—10. Den ældſte ſvenſke Udgave er af Aar 1686; den ældſte danſke af 1689. Paa den ſidſtnævntes Titelblad ſtaaer: at den kan ſynges ſom: "Svend Felding han ſidder paa Helſingborg." I en ſkreven Anmærkning har Abrahamſon karakteriſeret den ſom en forqvaklet Hero og Leander. Andre Konſtkjendere bedømme den mindre haardt.

1.

Der vare to ædele Kongebørn,
Som loved hinanden Tro,
Tilſammen de kunde ej komme;
Det Vand var dennem imod.

2.

"Hvis ſvømme Du forſtaaer, ſaa ſvøm
"Henover den ſtride Strand,
"For Dig i Lygte jeg tænder Lys,
"Saa Du kan naae til Land."

3.

Der ſtod hos en arrig Gaſt —
Den Terne — hørte de Ord.

Lyset hun slukte ud i Hast.
Det voldte Ulykke stor.

4.

Ind da kom den liden Smaadreng,
Han stedes for breden Bord;
I Talen var han snild og kreng,
Han kunde vel føje sine Ord.

5.

"Her sidder I Fruer og Jomfruer skjøn
"Og sømmer de Sømme smaa;
"Jeg saae ude en Kongeson,
"Som drukned i Bølgen blaa."

6.

Og det da var den Kongedatter bold
Og hende randt Taare paa Kind.
"Maa jeg gaae i den Urtegaard,"
Bad hun kjær Moder sin.

7.

"Gaa Du Dig i Urtegaard,
"Og pluk de Blomster smaa!
"Væk dog først Din Syster op,
"At hun kan med Dig gaae."

8.

Ak kjære Moder! Syster min
Kan ikke med mig gaae,
For liden hun er, veed ej Forskjel
Paa Græs og paa Lilier smaa.

9.

Den Jomfru gaaer med sorrigfuld Mod
Hen til den brusende Strand,
Og der fandt hun den Fisker god,
Som nylig var kommen til Land.

10.

"Og hør Du goden Fiskere!
"Hvad jeg Dig spørge maa:
"Saae Du ikke en Kongesøn
"At sjunke i Bølgen blaa?"

11.

Fisket har jeg den lange Nat,
Men ingen Fiske-faa't.
Jeg har funden den Kongesøn;
Han ligger i min Baad.

12.

Hun tog Guldkjæden af Halsen sin
Gav den den Fisker til Løn;
Derhos gav hun en Fingerring
Af Guld og meget skjøn.

13.

Hun bad ham sige sin Moder Godnat
Samt Fader og Søskende smaa.
Saa tog hun Liget i sin Favn
Og sank til Havsens Bund.

14.

Den onde Terne gid hun faae Vé,
Som Aarſag gav dertil!
Gid Alle De faae Spot og Spe,
Tro Kjærlighed adſkille vil!

13.

Portvogterens lange Nat.

Som forige No. grunder ſig paa Hiſtorien om Hero og Leander, ſaa er denne i Grunden Anecdoten om Pyramus og Thisbe. Nærværende Sang haves i Anne Krabbes, Sophia Sandbergs, og andre gamle Viſebøger. Trykt paa Danſk 1674 ſaae jeg den hos Hr. Profeſſor Zetterſtrøm i Upſala 1810. Man har den ogſaa prentet i nyere Tider uden Steds og Aars Nævnelſe. Paa Tydſk ſtaaer den, men noget anderledes, i Wunderhorn II. 243—47.

1.

Jeg veed ſaa rig en Ridder,
En Hertugs Datter god,
Med Elſkoven og god Villie
Deres Hu tilſammen ſtod;
Og ingen Mand det vidſte,

Det vidſte ej Fiſken i Flod
Ei vilden Fugl paa Qviſte. *)

2.

Og hør I det min ſkjønne Jomfru!
I giver mig Eders Tro!
Jeg vil Eder elſke og ære
Den Stund jeg leve maa
Af Hjerte og al min Sinde
For Alle de i Verden er;
Det ſkal I vel befinde.

3.

Om det ſkeer, jeg giver Eder Tro,
Og ſviger I mig da,
Da er jeg et ſorrigfuld Menneſke;
Den Stund jeg leve maa
Blive Fader og Moder mig vred,
Og Alle de mig kjende
Holde mig for Spot og Spe.

4.

O nej, min allerkjæreſte Jomfru!
I tænke der aldrig paa;
Jeg vil Eder aldrig ſvige
Den Stund jeg leve maa,

*) Dette Bevis for at Noget ſkeer i ſtørſte Løndom, ſaa det er ſkjult baade for Fugle og Fiſk, forekommer ogſaa i Comoedien Samſon. See Danſke Digtekonſts Hiſtorie II. 35.

Om jeg maa være Eders Lige.
Svige den Christ i Himmerig,
Der Eder agter at svige!

5.

Den Jomfru lover den Ridder Tro
Udi den samme Stund,
Og Stevne de satte hinanden
Udi den grønne Lund.
Hvad bliver nu best for Raad?
Den Vægter er min fuldtro Ven,
Jeg tør hannem gjerne tro.

6.

Allene gik den Jomfru bort,
Saa ingen Mand det fro,
Alt heden paa den høje Mur,
Som den Vægter mon gaae:
Ach Vægter! vil Du mig love,
En liden Stund i Rosens Lund
Hos en ung Ridder at sove?

7.

O nej min skjønneste Jomfru!
Jeg det ej gjøre maa.
Eders Fader er mit rette Brød;
Om han det spørger saa
Da er vi begge forsødt; *)

*) Saa ere vi begge om en Hals. Ordet forekommer endnu i samme Betydning i Vægterverset.

I miſter Eders Ære og jeg mit Liv;
Langt heller var jeg ufødt.

8.

Hun tog en Guldring af ſin Haand,
Et Guldkors af ſit Bryſt,
Det gav hun den Vægtere,
For han ſkulde være hendes Trøſt.
Om jeg bliver ude for længe,
Da væk mig med Din Dagviſe
Og med Din Dageſang.

9.

Den Jomfru gik ud mod det Bjerg,
Som vilde Djur de ſprunge,
Og heden i den grønne Lund
Der ſom de Nattergal ſjunge.
Hun frydes ved deres Sang.
Den Ridder, ſom jeg monne vente,
Han gjør mig Tiden ſaa lang.

10.

I Skoven ſtod den lede Dverg
Og hørde han derpaa.
"Min Herre haver mig til Eder ſendt,
At I vilde til hannem gaae."
"Chriſt give, Din Tale var viſt!"
Hun tog en Perlekrants af ſit Hoved
Hængte den paa Lindegviſt,

11.

Den Dverg tog den skjønne Jomfru
Løfted' hende paa sin Hest.
Han førte hende til sin Moder
Som han kunde allerbest.
See Moder! hvad jeg haver ført,
Den allerskjønneste Jomfru,
I enten haver seet eller hørt.

12.

Hør Du det, min kjære Søn!
Du est hende ikke værd;
Hendes Fader er en Hertug god
Hendes Moder af Kejser-Æt.
Du kan ej være hendes Lige;
Du føre hende aldrig saa snart igjen,
Der miste jo fire deres Liv.

13.

Den Ridder kom der ridende frem
Udi den samme Stund,
Der fandt han Jomfruens Perlekrants
Udi den grønne Lund.
Han tænkte, at hun var myrdt,
Han dræbte sig med sit Sværd,
Og faldt til Jorden død.

14.

Den Dverg han tog den stolte Jomfru,
Hendes Hjerte brændte som Glød,

Og førte hende til den samme Sted
Som Ridderen hun lgae død.
Af Hjertens Sorg og Harm
Hun stak sig død paa samme Sværd,
Lagde sig i Ridderens Arm.

15.

I Skoven stod den slemme Dverg
Og saae han derop paa.
Aldrig saae jeg to ædle Børn
Saa krank en Skjebne faae.
Han angrede den Gjerning led,
Saa gik han lidet derfra,
Hængte sig udi et Træ.

16.

Den Vægter begyndte en Vise at qvæde,
Paa Muren som han monne gange;
I femten fulde Vinter
Var mig ej Tiden saa lang;
Raade Gud, hvor det monne gaae
Om mine stærke Drømme,
Som jeg haver havt igaar.

17.

Vaggen laae den Hertuginde
Og hørte hun derpaa:
I vaagn nu op, min ædelige Herre!
Hvi qvæder den Vægter saa?
Det raade Gud vor Herre

Alle mine ſtærke Drømme!
Hvor monne vor Datter være?

18.

Op ſaa ſtod den Hertug god
Udi den ſamme Sinde,
Og gik hen til det ſamme Hus,
Han agted ſin Datter at finde.
Han ledte og intet han fandt.
Borte var hans eneſte Datter,
Og Ingen var værre end han.

19.

Han gik bort til Portneren
Med hjertelig Sorrig og Kære:
Du mig det ſnarlig ſige,
Alt hvor min Datter mon være.
Herre! jeg hende ikke ſaae,
Siden iaftes gjennem Porten gange
Alt med ſine Jomfruer ſmaa.

20.

Det da gjorde den Hertug god
Af hjertelig Sorg og Møde,
Drog han ud ſit gode Sværd
Og ſtak den Vægter tildøde.
"Jeg det vidſte for lange,
"At det vilde mig for Eders Skyld,
"Min kjære Jomfru! ſaa gange."

14.

Slottet i Østerrig.

Den Sang, saa liden æsthetisk Værd den end har, har gjort en overordentlig Lykke, som ikke kan forklares af andet end dens dejlige Tone. Den tydske Original haves trykt særskilt 1647, derpaa i Eschenburgs Denkmåhler S. 447 i Gråters Bragur VI. 205. i Wunderhorn I. 220. Paa Svensk særskilt 1688, siden saavel i Atterboms Calender for 1816, som i Folkvisor II. 62. Den ældste danske Udgave er af 1697. I den ansættes Melodien at være som: "Jeg veed et evigt Himmerig."

1.

Der ligger et Slot i Østerrig,
Det er saa vel stafferet
Med Sølv og med det røde Guld,
Med Marmor-Stene opmuret.

2.

Derinde ligger en Herre stor,
Alt paa sit Liv hart fangen,
Vel femten Favne under Jord,
Blandt Orme, Edder og Slanger.

3.

Hans Fader kom der selver hen,
Og monne til Taarnet gange:
Ach du min allerkjæreste Søn,
Hvor hart ligger du der fangen!

4.

Ach Faber kjær, Ach Faber hør!
Jeg ligger saa hart her fangen,
Vel femten Favne under Jord,
Blandt Orme og blant Slanger.

5.

Faderen gaaer for Kongen selv,
Begjærde at løse den Fange:
Ti Tusind Gylden jeg give vil,
Maa han den Død undgange.

6.

Ti Tusind Gylden kan ej forslaae,
Den Herre for at benaade,
Han bær en Guldkjæde om Halsen saa,
Den monne hans Liv forraade.

7.

Bær han en Guldkjæde om Halsen sin,
Den haver han ikke stjaalet,
Den hannem foræred en Jomfru sin,
Som han haver sig trolovet.

8.

De tog den Fange ud af det Taarn,
Og gav hannem Sacramente,
Han raabte til Gud i Himmels Tron:
Min Død maa jeg nu vente!

9.

De førte hannem til Galgen hen,
Paa Stigen monne han opstige,
Og da bad han den Mestermand,
At han skulde noget bie.

10.

Jeg giver dig ej længer Tid,
Det skal du nu befinde,
Du giv mig hid det Silke hvid,
Dine Øjne vil jeg forbinde.

11.

Ach nej! bind ej min Øjen klar',
Lad mig først Himlen anskue,
Hvor jeg skal see Gud aabenbar,
Derhen staaer mit Sind og Hu.

12.

Hans Fader da paa Pladsen kom,
Han saae den ynkelige Skjebne:
Min kjære Søn, Min Søn saa from!
Din Død skal jeg vist hevne.

13.

Ach nej allerkjæreste Fader min!
Min Død hævner ej saa sage,
Saa lider min Sjæl ingen Pin,
Uskyldig jeg tages af Dage.

14.

For mit Liv jeg ej grœmmer mig,
Ej heller for Verdsens Ære,
Men for min Jomfru dyderig,
Hun sukker og grœder saa saare.

15.

Da kom der paa den tredie Dag,
En Engel af Himmelen neder,
Han bød, de skulde det Lig nedtag'
Ellers vilde han Staden læg øde.

16.

Derefter kom en stor Krigshær,
Som hans Død saa monne hævne,
Og nederhug alle og Enhver,
Saa Krop og Hud maatte revne.

17.

Hvo denne Vise haver gjort i Løn,
Det maa nu Alle vel vide,
Den haver gjort en Jomfru skjøn
Til Wien i Østerrige.

15.

Ridder Brynning.

Denne Romantse som bestaaer af 104 Strophер, gives i Folkviſorne II. 116 det Skudsmaal, at det er en af den ſvenſke Almues meſt yndede Sange, og at den i 18de Aarhundrede mangfoldige Gange er trykt i Sverrig. (conf. danſke Viſer fra Middelalderen 5te Tom. i Beſlutningen pag. 71, hvor man ſeer at den ſvenſke Udgave er Overſættelſe af Danſk.) Abrahamſon har i en ſkreven Anmærkning ikke uden Føje anket paa at Emnet var ſaa udtværet og Viſen ſaa uendelig lang Den leveres derfor her forkortet, ſaaledes ſom jeg indførte den i Hertha, Nytaarsgave for 1817.

1.

Der var engang en Ridder, en Ridders Søn,
Han gjorde til ſin Fader ſaa ydmyg en Bøn
Om Orlov og Forlov :,:
At ride under Ø,
Og fæſte ſig en Mø.

2.

Strax Orlov han da fik, og ſadler Ganger graa,
Fra Fædrenelandet han gladelig mon gaae.
Hr. Brynning hedte han :,:
Han var den gjæveſt' Helt,
Som kunde gaae i Felt.

3.

Han rejſte mange Lande i Aarene fem,
Hans ridderlige Rygte vel ſpurgtes i dem.

Til Engelland han kom :,:
Og tænkte ikke paa,
Hvor det ham her vil gaae.

4.

Den dejligste Printsesse, som Nogen havde kjendt,
Var Konningens Datter, af Kjærlighed optændt
Blev Brynnings Hjerte strax :,:
Han elskede i Løn
Den Kongedatter skjøn.

5.

Hr. Brynning han ogsaa i hendes Tanker laae,
Hendes Blod sig forandred, saasnart hun hannem saae;
Hun bad til Himmelen :,:
O Himmel! vid min Bøn,
Giv mig den Ridderson!

6.

Og der da var den Herre i hele tvende Aar,
Hans Glæde var saa liden, hans Sorrig var saa stor.
Selv Kongen mærkede :,:
Hans sorrigfulde Sind,
Som blegede hans Kind.

7.

Den engellandske Konning til hannem talte saa:
Hr. Brynning! I sørger, det kan jeg vel forstaae.
Begjær Alt hvad I vil :,:
Undtagen Datter min
Og saa Guldkronen sin.

8.

Du holde op at græmmes og aflæg Sorgen svar!
Jeg veed saa rig en Ædling, af Jer skal bliv' et Par.
Hun passer ret for Dig :,:
Min Slegfreddatter prud
Hun være skal Din Brud.

9.

"Jeg takker naadig Konge i Underdanighed,
Men Slegfredbarn jeg aldrig indlader mig med;
Og om det halve Land :,:
Til Medgift jeg kan faae,
Dog fast mit Afslag staae!"

10.

"Og hør min gode Brynning! foragter Du mit Land,
Dertil min Slegfreddatter, den dejlig Lillevand,
Du det fortryde skal :,:
Paa saadant Overmod
Jeg veed at raade Bod.

11.

Kong Edvard strax lod byde sine Riddere og Mænd:
I binde mig Hr. Brynning, og hen i Taarnet send!
Thi i Morgen den Dag :,:
Sit Liv han lade maa,
For han mig svared saa.

12.

Den anden Dags Morgen de ledte hannem ud,
Den kongelig Printsesse hun sukkede til Gud,

Paa hendes Kinder ned :,:
De Taare ſtride fløb,
Og hun var næſten død.

13.

Og ſom nu Hr. Brynning paa Retterſtedet ſtod,
Han hilſede da Alle med friſk og frejdigt Mod.
"Jeg uden Brøde er" :,:
Han vidned — "og derpaa
Vil jeg i Døden gaa."

14.

Saa græd de ſaa mange, ſom derhos monne ſtaae,
Og allermeſt Jomfruer, baade ſtore og ſmaa,
Beklaged' inderlig :,:
Den unge Ridders Nød
Og hans uſkyldig' Død.

15.

Da gik for ham i Forbøn de Riddere ſyv,
Og Kongen de beſvore at ſkjænke ham hans Liv.
Han ſkjænked ham Pardon :,:
Men fængſlet dog maa gaa
I Taarnets mørke Vraa.

16.

Den dejlige Printſeſſe da hun fik høre det,
Da blev hun ej libet derved om Hjertet let;
Hun tænkte ſaa ved ſig: :,:
Den Vending Sagen tog,
Tillader Haabet dog.

17.

Hr. Brynning han sukked i Taarnet som han laae:
Gud naade mig Fange, som her vansmægte maa;
Dog smerter allermest :,:
Jeg ej Printsessen meer
Med mine Øjne seer.

18.

Dog hvor er jeg daarlig! hvad tænker jeg vel paa!
Saa højt at elske hende, som jeg kan aldrig faae!
Omskjønt jeg end var fri :,:
Er hun af Kongeblod,
For Ridderesmand for god.

19.

Det skete derefter, at Fienden kom paa Land,
Saa selve Kong Edvard maa ruste sig paastand,
Da Datteren saa snild :,:
Til Taarnet Nøglen fik,
Og til Hr. Brynning gik.

20.

En Time over Midnat den Jomfru var bered
Allene selv at gange til Ridderen ned,
Som udi Lænker laae :,:
Og talte, saa det lod,
Som hun var ham ej god.

21.

Han hende aabenbarte sin Elskovs hele Ild,
Men dog hun sig forstilte, som var hun ham ej mild.
Hun fremtvang disse Ord :,:
"Hvor sik, du Fange! Mod
At elske Kongeblod?"

22.

"Min Fader er i Felten, og jeg nu raader her,
Jeg skal Dig andet lære, end mig at have kjær;
Imorgen skal Du døe :,:
Til Straf for Kjærlighed;
Derpaa vær kun bered!"

23.

"Jeg smagte salte Taarer istedenfor Vin;
Men nu er Skjebnen værre, jeg seer nu Døden min;
Det ene er min Trøst, :,:
At en saa dejlig Mø
Mig selv nu lader dø."

24.

Den Jomfru sig nu vendte, med Taarer Øiet flød.
Den Ridder han sukked, og hende venlig bød
Ej Fler' at lønne saa :,:
For skyldfri Kjærlighed.
Hun sukkede derved.

25.

Den Ridder han ej vidste, hvor højt han elsket var,
Thi han for kjærlig Tale sik vrebelige Svar,

Dog bad han inderlig :,:
Gud! vær ej hende vred
For min Uskyldighed.

26.

Omsider Printsessen sit rette Sindelag
Hun agtede for Brynning at lægge for en Dag,
Da pludselig kom Bud :,:
At endt var haarden Krig,
Men Kongen selv laae Lig.

27.

Den Jomfru hun besvimed' og segnede til Jord;
Enhver vel kan betænke, at Sorgen den var stor.
Men Ridderen dernæst :,:
Hvor vil det hannem gaae,
Paa Hjertet hende laae.

28.

Som hun nu stod bekymred og klaged Skjebnen an,
Udsendinge fremtraadte fra høje Adelstand,
Som svore hende til :,:
At vove Liv og Blod
Og være hende tro.

29.

Hun venlig sig da tede og Tak for Hylding bød;
Hun tænkde meer paa Fangen end paa Guldkronen rød.

Hun agtede ham meer :,:
Den fangne Ridderesmand
End hele Engelland.

30.

Der Alle var i Senge, den Jomfru passed paa,
Allene til sin Fange hun agtede at gaae.
Hun ind ad Døren tren :,:
Og hilsed Ridderen
Sin allerbedste Ven.

31.

Printsessen hannem hilsed og venlig til ham saae:
O kjæreste Hr. Brynning! O vil Du mig forstaae.
Du er allene den :,:
Af Alt i Verden er,
Som jeg kan have kjær.

32.

Hvad jeg tilforn talte, var ej saaledes meent,
Mit Hjertelag at aabne er endnu ej for seent.
Jeg ene elsker Dig :,:
Langt over røden Guld
Hr. Brynning er jeg huld.

33.

Om jeg end Englands Krone qvittere skal for Dig,
Naar jeg kun Dig kan have, jeg ej beklager mig;
Men hvis det ej kan skee :,:
Mig, som er sund og rød,
Skal Du da skue død."

34.

"O dejligste Printsesse! den eneste Du er,
Som jeg endnu har elsket og havt i Hjertet kjær,
Du er og ene den :,:
Paa denne Verdens Ø,
Jeg elsker til min Død."

35.

De favnede hinanden og græd af Kjærlighed,
De hellige Guds Engle sig frydede derved.
Hun venlig kyste ham :,:
De gav hinanden Haand,
Og knytted Elskovs Baand.

36.

Da Solen frem mon bryde, Printsessen klædte sig,
Gik derpaa ind i Salen, hvor mangen Ridder rig
Til Ordre færdig stod :,:
Nysgjerrige at see,
Hvad der nu vilde skee.

37.

Hun Rigets Raad lod kalde, og da de sanked' var,
Hun frejdig dem tiltalte og æsked deres Svar:
"Vil I mig unde den :,:
Til Brudgom og til Mand,
Som mig behage kan?"

38

Her stod saa mangen Ridder, som derved Mod mon faae,
Hertuger, Fyrster bolde, de tænkte ved sig saa:

Det være kan vel mig :,:
Hvorfor de alle svor
At lyde hendes Ord.

39.

Hun mærkte deres Tanker, men talte saa ihast:
Den Ridder jeg begjærer, i Taarnet sidder fast.
Hr. Brynning hedder han :,:
Det er den gjæveste Helt,
Det har han vist i Felt.

40.

De Herrer hende svared i Underdanighed:
Hvad Eders Naade ønsker, det blive maa derved:
Vi Engellands Monark :,:
Den lykkelige Mand
Vil hente strax paastand.

41.

Da Brynning nu fremtræder i Salen gladelig,
Hun til de Herrer talte: "See Den, jeg valgte mig!"
De knælte alle da :,:
Og udbrød: "Konge bold!
Til Lykke tusindfold!

42.

Det Rige og den Krone du lykkelig regjer :,:
Og Kongers store Konge dig give Lykke og Ær'
At bære Kronen saa :,:
Du evig bære kan
En Krone i Himlens Land.

43.

Gud krone Eder begge med Lykke, Fryd og Fred!
At I maa leve længe i stor Lykſalighed
Paa denne Verdens Ø :,:
Og siden evig fro
Udi Guds Himmel bo!"

44.

Saa ægted' hun sin Fange, og han blev hendes Mand,
Og dertil blev han Konge alt over Engelland.
De leved' længe vel :,:
I Lyst og Glæde stor
Paa denne syndig' Jord.

45.

Saa fik Hr. Brynning Glæde for al sin Suk til Gud :,:
Fra Fangehus til Kronen Gud sendte hannem ud.
Saa hjelper Gud vist dem :,:
Som har til ham sit Haab,
Han hører deres Raab.

16.

Greven og Kongedatteren.

Under denne Titel er efterfølgende Vise bleven nedsendt fra Norge fra den, 1819, i sin bedste Alder bortdøde brave Præst Rasmus Parelius Drejer. Melodien dertil, tillige med en enkelt Strophe, fik jeg tilsendt af den for vor nationale lyriske Poesie saa nidkjære Hr. Pastor Clausson i Nærnissom. (Ved Indførelsen af denne Strophe i Middelalderens Viser 5te Tome pag. LXXXVI. staaer ved en Trykfejl "Sønner syv," istedenfor "Sønner to.") Visen er i 17de Aarhundrede trykt i en hollandsk i Amsterdam udkommen Samling af Sange. Paa Svensk staaer den, men ufuldstændig, i Folkvisor III. 61 — 63. Paa Dansk veed jeg ikke at den før har været trykt.

1.

Om alle disse Bjerge vare af Guld,
Om alle disse Vande var Vin,
Langt heller saa saae jeg, at stolten Jomfru
Hun var Allerkjæresten min.

2.

Haver I, stolte Ridder! saa stor en Attraa,
Ja saa stor en Begjæring til mig,
Hvi rider I ej hen til min Faders Gaard,
I Æren at bede om mig.

3.

Jeg red hen til Eders Fader igaar,
Eders Fader mig svarede: Nej! —

Stolten Jomfru! tager Orlov af Eder selv,
Af Landet at drage med mig.

4.

Jeg, skulde jeg tage Orlov af mig selv,
Og Venner ikke spørge tilraad!
Saasnart at jeg kommer i fremmede Land,
Jeg bliver af Eder forsmaa't.

5.

Jeg, o skulde jeg gjøre Eder den Svig?
Vi ere jo ej Fattigmands Børn!
Min Fader han er en Greve saa bold,
Min Moder af fyrstelig Æt.

6.

Jeg, o skulde jeg gjøre Eder den Svig,
I Hjertens Allerkjæresten min!
Eders Fader han er en Konge saa stolt,
Og I er af keiserligt Blod.

7.

De satte sig baade en Qvælsteyne for;
Ja en Steyne alt under den Lind;
De taled' saa Mangt den blide Sommernat,
Til Solen den skinnede paa.

8.

Og op saa vaagned den stolten Jomfru
Beladen med sorrigfuldt Sind:
Ach! skulde du love en Ridder din Tro
Før du havde prøvet hans Hu!

9.

Christ give, jeg kunde forvinde min Harm,
Ja, kunde forvinde min Harm!
Du, Ridder, som mig saa svigefuld var,
Maa vist blive usel og arm.

10.

Ja Du lever vist den Dagen saa god,
At Du vil forvinde Din Harm;
Men aldrig Du lever den Dagen saa god,
At jeg bliver usel og arm.

11.

Christ give, jeg kunde forvinde min Nød!
Ja, kunde forvinde min Nød!
Du Ridder, som mig saa svigefuld var,
Du maatte mig bede om Brød.

12.

Ja! Du lever vist den Dagen saa god,
Ja! at Du vil forvinde Din Nød,
Men aldrig Du lever den Dagen saa god
At jeg maa Dig bede om Brød.

13.

Det stod nu saa hen i syv Aar eller ni,
Den Jomfru forvinder sin Harm.
Den Ridder, som hende saa svigefuld var,
Han blev baade usel og arm.

14.

Det stod nu saa hen i syv Aar eller ni,
Og den Jomfru forvinder sin Rød;
Den Ridder, som hende saa svigefuld var,
Maa bede den Jomfru om Brød.

15.

Stander op, stander op, mine Sønner to!
Og giver Eders Faber mit Guld!
Jeg kjendte hannem vel den Dag saa god
Da jeg var hannem huld.

16.

Stander op, stander op, mine Sønner to!
Og giver Eders Faber Brød!
Jeg mindes vel den Dag saa god,
Han red i Guldsadelen rød.

17.

Stander op, stander op, mine Sønner to!
Og giver Eders Faber Vin!
Jeg mindes vel den Dag saa god,
Da han var Allerkjæresten min.

18.

Ude stod Jomfruens Faber prud,
Og lytted, og lytted derpaa;
Han drog sit Sværd; og med et Slag
Hug Ridderen Hovedet fra.

19.

"Nu maa jeg vel græde og sørge allenstund,
Al Verden mig ganger imod;
Christ give! jeg var under sorten Muld
Begraven med Ridderen min,!"

20.

Saa tog han det blodige Hoved
Slængte det i Jomfruens Skjød;
"Og haver Du end nogen Omhu for ham,
Maa Du nok begræde hans Død!"

21.

Jomfruen tog det blodige Hoved,
Kyste det tre Gange paa Mund:
"Ja vel har jeg havt den Ridder saa kjær!"
Hun døde i selv samme Stund.

Tredie Afdeling.

Historiske Viser.

Disse Sange af historisk Indhold angaae især Krigsbegivenheder. Ligesom Slaget paa Kjøbenhavns Red 1801 begeistrede store og smaa Digtere, saaledes har ogsaa Krigsbedrifter i forrige Tider sat adskillige Penne i Bevægelse. I det 17de Aarhundrede var især 1659 og i det 18de 1715 de to Aar, da militair Daad gav den Tids Poeter Pennen i Haanden.

17.

Fynſk Skakſpil.

Denne Viſe om Slaget ved Nyborg den 14de November 1659 er ſamtidig med Begivenheden, og forfattet af Raadmanden i Nyborg Jacob Anderſen Scheffer. Paa Titelbladet er anmærket, at den kan ſynges under Landgreve Fritz's Melodie: "Kommet Ihr Götter." Den Tone blev meget yndet, og mange ſenere Viſer ſynges med den Melodie: "Kommer I cimbriſke Helte med Ære" Ved Titelen ſigtes til den øverſte danſke Feltherres Generallieutenant Schacks Navn.

1.

Kommer, I cimbriſke Helte! med Ære,
Træder herfrem med et frejdigt Mod!
Hører, hvad Tiden mon Eder fremdære,
Det ſom er Danſken en Tidende god.
Herren han gav os Seier i Hænde,
Saa at vor Fiende med Skamme maatt' vende.

2.

Kom og du flygtige Pen! at notere
Denne Bataille med Confuſion;
Vis, hvor de Danſke de Svenſke chargere,
At de ſig give paa Discretion,

Marken de rømte og vigte tilbage,
Det og Kong Carl med Smerte maa klage.

3.

Skuer, hvor Svenſken er lagt ubi Grave,
Tropvis i Marken ved Nyborrig Stad,
Der hans Armee blev ſlagen af Lave,
Hvorved Europa ſig fryder ſaa glad;
Pfaltzgrev' og Steenbock herom bære Vidne,
Saa at Carl Guſtav hans Øjen de rinde.

4.

Frederik det kongelige Navn er indſkrevet
Udi Calender med Bogſtaver rød,
Mærkede Dagen ſom Spillet er dreven,
Gav og tilkjende vor Fiendes Stød.
Heri Naturen ſin Stemme tilføjed,
Kunſten og Lykken den Sejer forøged'.

5.

Generallieutenant Horn ſkal ej nægte
Danſke Soldater at fægte med Tro;
Høj' Officerer med deres Landsknægte
Fyrſten af Wejmar er derved ej fro;
Schönleb og Waldeck og Oberſter mange
Dem er og Hjertet i Livet vel bange.

6.

Jagten er holden og Haren er fangen,
Jorden hun bæved og ryſted derved,
Derved da blegnede Kinder paa Mangen,

Der han i Skoven saa blev fældet ned.
Piquer, Musqueter og grove Canoner,
Blev dem og skjænket for spansk' Elemoner.

7.

Landet, som Svensken har taget forsigtig,
Ja det maa siges — med Bedrageri,
Haver de Danske nu vundet oprigtig,
Og det kan siges med Mandighed fri.
Dertil og Herren dem rusted' og stærked',
At de med Mandighed prøvede Værket.

8.

Hannem og eene skal Æren tilhøre,
Som vil antage sig danske Mands Nød.
Dem Gud velsigne, som vilde udføre
Hvad som vor naadige Frederik bød,
At vores Fyen er nu løst og salveret
Fra den fordærvelig Hob, den turbered'

9.

Hvoraf de Dantziger sig nu kan prise,
Polen og Moskou med Landene fleer,
Det kan her Fyenboen ærlig fremvise,
Deraf Konigsmarck den Unge ej leer.
Wrangel i Pommern sin' Hænder monne vride,
At udi Fyen hans Halvbroder skal lide.

10.

Alle de Stykker blev taget og fanget,
Heste, Lavetter med Artilleri,

Hvormed de Svenſke ſtoltſered' og pranged';
Her gik i Løbet hans Infanteri.
Faner, Standarer, med Nejen og Bukken
Blev offereret, bordyret og ſtukken.

11.

Tauben han kurred her ſtolt udaf Hede,
Tænkte med Tiden at gjøre ſig Navn,
Reden at holde vi ere berede,
Ligeſom Kongen udi Kjøbenhavn.
Han dog med Vildgaaſen fløj og blev borte,
Ligeviis af Arken ſom Ravnen hin ſorte.

12.

Reſten af Folket i Stikken de lode.
Pfaltzgrev von Sultzbach, Marſkalk til Felt,
Dertil og Steenbock, de vare lig' gode,
Tord ej forvarte den cimbriſke Helt,
Sjælland de kejſed, Vinden mon priſe,
Gad ikke qvædet ſaa jammerlig Viſe.

13.

See hvor den ſvenſke Bravade forkerte
Drukned i Skarnet man veed ikke hvort,
Som vore Danſke i lang Tid braverte,
Og Nationen ej agtede ſtort.
Her var nu Hofmod en vis Prophetinde,
Svenſken ſkuld' falde og Sejren ej vinde.

14.

Dette betænker, I cimbriſke Knægte
Med Eders Herre, og takker nu Gud,

Som vores Konge og Land vil forfægte,
Aaget opløſe og rive os ud.
Saa maa vi ſjunge og triumphere,
At han ſit Gode hos os vilde formere.

15.

Lader os ſkantſe og ikke aflade
Med vore Bønner og levende Røſt,
Synderne fule i Hjertet at hade,
Saa ſkal vi frelſes af al vores Brøſt.
Hertil o Gud! os din Naade tilvende,
Som er uden Begyndelſe og Ende.

18.

Lykonſkning
til
Kronprints Friderik's
Ankomſt til Fyn 1690.

Det var Fyns Biſkop, Digteren Kingo, der i følgende Sang ønſkede Kronprindſen velkommen. Den er bleven indført i den wielandſke Samling af danſke Vers 4de Bind S. 6. Strophen 3 ſynes at have foreſvævet Thaarup i Tankerne, da han ſkrev ſin "Naar Høſtens Straale mild udbreder" o. ſ. v.

1.

Saa randt nu her op
Fra Himmelens Top
Den Sol der ſkal pryde vor Himmel i Nord;
Som Børnebørn ſkal
I tuſende Tal
Opvarte og lyde hans bydende Ord.

2.

Velkommen hid,
I ønſkelig Tid,
Prinds Friderik! und os Dit naadige Syn
I blomſtrende Aar,
Som dejligſte Vaar,
Der glæder al Riget, og ſærdeles Fyn.

3.

Som Morgenrøds Art
Sit Purpur med Fart,
Udbreder, naar Solen vil prægtig opgaa;
Saa prydes med Fryd,
Din Ungdom i Dyd,
Hvor gjennem Din Lykke-Sol evig ſkal gaa.

4.

O kongelig Blod!
Vor til udi Mod,
I Visdom, I Styrke, i Himmelens Kraft!
At Kongernes Rod,
Hvorfra Du eſt grod,
Kan ſkyde ved Dig en udødelig Saft.

Vort Røgelsekar
I Bønner opfar
Til Himlen; og hver Mand er lige tilsinds
At ønske Dig vel
Til Liv og til Sjæl.
Lev, mægtige Kongeſøn, dydigſte Prinds!

19.

Tordenſkjolds Viſe.

Ingen af Krigerne fra ſjerde Friderik's Dage opnaaede den Navnkundighed ſom Tordenſkjold. Man kan i enhver Henſeende kalde ham Folkets Mand. Af de mange Vresange der bleve forfærdigede over ham efter hans uventede pludſelige Død, har ingen været ſaa afholdt af Mængden, ſom den efterfølgende ſimple Viſe med ſin lette raſke Melodie.

1.

Jeg vil ſjunge om en Helt,
Som var af den ægte Belt;
Om en Herre kjæk og bold,
Om vor tappre Tordenſkjold.

2.

Ham Naturen dannede
Til ſaa ſtor en Tjeneſte,

Til ſaa ſtor en Nytte for
Begge Riger udi Nord.

3.

Denne Krig en Lynild ſlk
Ved den fjerde Friderik,
Da de Svenſke tænkte at
Vinde Landet ſom en Skat.

4.

Han ſom Torden var i Krig,
Stridede ſaa tapperlig;
Imod Svenſkens Magt og Vold
Var han ret en Tordenſkjold.

5.

Han var modig, munter, kjæk
Fienderne han jaged væk;
Han ſin Tapperhed og Flid
Viſte ſidſte Krigens Tid.

6.

Han var ikke fejg og ſky,
Han var født i Trondhjems By,
Raadmand Johan Veſſel var
Den, ſom hannem avlet har.

7.

Samme Fader avlede
Atten fulde Sødſkende,
Døttre ſex og Sønner tolv,
Een af dem var Tordenſkjold.

8.

Da han vorte og var ung,
Var hans Skjebne meget tung,
Thi han lidt ustyrlig var,
Hvilken Skjebne flere har.

9.

Bogen han ej lære vil,
Haandværk sættes han da til;
Dette dog anstod ham ej,
Men han tog en anden Vej.

10.

Kongen var i Trondhjems By,
Der var Lejlighed at fly,
Han da rejser uforsagt,
Kjøbenhavn stod i hans Agt.

11.

Første Gang blev han Lakej,
Dette nyttede ham ej;
Han da Sted paa Holmen fik,
For at lære Sømands Skik.

12.

Siden til Ostindien
Gjorde han en Reise hen;
Alle ham da Prisen gav,
At han stod sig meget brav.

13.

Han til sin Forfremmelse
Kom blandt Søkadetterne,

Styrmandskonſten lærte han,
Dette ſtod ham herlig an.

14.

Han ſom Styrmand gaaer da hen
Til Oſtindien igjen,
Ved hans Hjemkomſt var forkyndt,
Krig mod Sverrig var begyndt,

15.

Han ſig i Sørullen ſkrev,
Og Secondlieutenant blev.
Tordenſkjold han fik nu Mod,
Thi hans Hu til Krigen ſtod.

16.

Al hans Manddom og Bedrift
Kan ej ſtaae i dette Skrift;
Men jeg vil for Læſerne
Skrive det fornemmeſte.

17.

Første Gang han fangede
Priſer ved Guldholmene,
Sendte dem til Kjøbenhavn,
Og lod melde der ſit Navn.

18.

At han ſkulde ſtaae ſig brav,
Baron Løvendal ham gav
En Gallej at ſejle med,
Som var ny og vel udred.

19.

Næste Dag som fulgte paa,
Lod han udaf Søen staa,
Hvor den svenske Eskadre drev
Som da strax hans Fange blev.

20.

Atter han med Løvemod,
Tvende svenske Skibe tog;
Mellem Møen og Trelleborg
Kom han i Betrykt og Sorg.

21.

Orlogskibe sex der drev,
Af dem han omringet blev;
Han var da bested i Nød,
Men sig dog fra dennem skjød.

22.

To Fregatter blev dernæst
Ubi Søen af ham gjæst',
Naade han for Kongen fandt,
Og blev Capitainlieutenant.

23.

Engang fra den svenske Strand
Gik han med sit Folk iland,
Hvor de svenske Ryttere
Hannem strax omringede.

24.

Han med Kaarden hug da til;
Svenskен, som hannem fange vil,

Hug han Haanden glat udaf,
Den han miſted til ſin Grav.

25.

Tordenſkjold i Søen ſprang, —
Kuglerne omkring ham ſang, —
Svømmede til ſin Fregat,
Saa de fik ham ikke fat.

26.

Atter han i Slag da kom
Med en ſvenſk Fregatte, ſom
Var hans Overmand i Magt,
Og ham vilde ødelagt.

27.

Tordenſkjold han ſkjød ſaa fort,
At den Svenſke krøb ſnart bort,
Kunde neppe føre Seil,
Da hans Anſlag ſlog ham feil.

28.

Kongen blev ham nu ſaa god
For ſit uforſagte Mod,
Capitain han nu da blev,
Og fik ſit Beſtallings-Brev.

29.

Efter megen anden Strid,
Troſkab, Tjeneſte og Flid
Blev han, ſom en tapper Mand,
Løftet op i Adelſtand.

30.

Peder Wessel var hans Navn,
Men for Tjenesten og Gavn,
Som han gjorde danske Folk,
Blev han kaldet Tordenskjold.

31.

Han snart mere Naade fandt,
Og blev Gen'ral-Adjutant
Over Kongens Flode, gik,
Tvende Skibe fangen fik.

32.

Strax han en Højstander før',
Og blev gjort til Commandeur,
Faaer en Guldmedaille
For den Troskab han lod see.

33.

Danske Skibe ser han da
Tog de Svenske strax bort fra,
Dernæst til en Hukkert gik,
Som han hastig fangen fik.

34.

Han da fuld Commando faaer
Over Nordsøen, og gaaer
Tapper mod de Svenske frem,
Skibe tolv fratager dem.

35.

Fanger Svenskens Commandeur,
Og en anden Officeer,

Brudepar og Præſt tog med,
Og to Qvindfolk ſammeſted.

36.

Da Kong Carl den Tolvte faldt,
Og ham dette blev fortalt,
Han ſig da forſyner med
Fuld Beſked, og drog afſted.

37.

Han til Kongen bringede
Denne ſtore Tidende,
Kongen gav ham Ære, Magt,
Gjorde ham til Schoutbynacht.

38.

Han til Gottenborg da drog,
Skræk og Angeſt dem indjog,
Fire Skibe tog dem fra,
Velfornøjet blev han da.

39.

Liſtig var han og poliſk,
Gik omkring og folgte Fiſk.
Tordenſkjold gik i ſit Skib,
Tager derpaa Byen ind.

40.

Han da Brev til Kongen fik,
Lod ham vide hvor det gik,
Da fordi han dette brev
Admiral han ſtrax da blev.

41.

Da han denne Ære faaer,
Var han ni og tyve Aar,
Tjeneſten han kom udi
Syttenhundrede og ti.

42.

Jeg ikort fortælle vil:
I ti Aars Tid saa steg han til
Saadan høj og myndig Stand
Saa han blev en Adelsmand.

43.

Vil man gjøre Regning paa
Alle Skibe store og smaa,
Som han ene fangede,
Bliver det Halvhundrede.

44.

Siden han ej Manddom drev,
Saasom Krigen sluttet blev,
Manddom nok saa kort en Tid,
Ære nok for tapper Flid!

45.

Da i Landet var nu Fred,
Tordenskjold vil gaae afsted,
Udenlands han rejste da,
Men han kom ej langt herfra.

46.

Han i Tydskland kom i Strid
I en ulykkalig Tid

Med en Oberſt, ſom hed Staal,
Der ham Livet lumſk fraſtjal.

47.

Denne Staal i en Duel
Stak vor Tordenſkjold ihjel;
Men det Mord dog hævnet blev,
Thi en danſk Mand det bedrev.

48.

Da nu Krigen Ende fik,
Haſtig han af Verden gik,
Han i Holmens Kirke ſtaaer,
Men hans Ære ej forgaaer.

20.

Den første af Sorterups Helteſange.

Det er den første og korteſte af de fem 1716 i Qvart trykte berømte Helteſange, hvori Jørgen Sorterup saa levende beſkrev de danſke Vaabens heldige Fremgang i Sø-togene 1715.

1.

Kong Friderik han ſidder paa Axelhofs Vold,
Og haver et Tog ubi Sinde.
Hos Kongen er Kjæmper, ſom tjene for Sold,
Som tjene for Æren at vinde.
Gud være nu vores Behjelper!

2.

Kong Friderik samler den tappere Flok,
Og siger: behjertede Helte!
Vor Fiende sig væbner, det vide vi nok;
Thi drager nu Sværdet fra Belte!
Gud være nu vores Behjelper!

3.

Her ligger i Vesten en vendiske Stad.
De Svenske, som Rygen har inde,
Gjør Staden og Landet kun passelig glad,
Vi maa dem om Flyttetid minde.
Gud være nu vores Behjelper!

4.

Vi reder vor Flode, vi rusker os ud,
Ad Rygen vi lader henglide;
Vi sender til Kongen af Preussen et Bud,
Han med os mod Fienden vil stride.
Gud være nu vores Behjelper!

5.

Op, danske Søhelte! Op, siger nu til,
Hvem lyster paa Rygen at lande?
At øve den Manddom og ridderlig Spil,
Ja rydde de pommerske Vande?
Gud være nu vores Behjelper!

6.

For Kongen fremtræder Herr Sested at staa,
Og svarer af redeligt Hjerte:

Ej nogen ſig vægrer for Rygen at gaa,
Og gjøre det Kongen begjerte.
Gud være nu vores Behjelper!

7.

De modige Helte ham alle falbt bi,
Dem lyſted jo heller jo førre
At yppe mod Fienden den blodige Krig,
Og hannem fra Rygen at kjøre.
Gud være nu vores Behjelper!

8.

Kong Friderik lader Befaling udgaa
Til ſine de danſke Søhaner,
Han byder dem alle berede at ſtaa
Med Vaaben og flyvende Faner.
Gud være nu vores Behjelper!

9.

Herr Gyldenløv ſamler de Kjemper hver een,
Som haver Commando at føre,
Og ſiger: ſlet Ingen maa holde ſig ſeen,
Naar Trommen hun lader ſig høre.
Gud være nu vores Behjelper!

10.

Vi føres i Pantſer, vi klædes i Staal,
Vi gribe til Vaaben og Værge,
Nu vore Cartouers det brummende Braal
Skal ryſte de pommerſke Bjerge.
Gud være nu vores Behjelper!

11.

Her langer en Ordre til Judichær ind,
Om Floden at ruſte og rede.
Man tør hos et hurtigt og redeligt Sind
Om Troſkab og Fliden ej lede.
Gud være nu vores Behjelper!

12.

Han ſtræber, han ſkynder ved Nat og ved Dag
At lade de Sejlere takle,
Paa hvilke Kong Frideriks ſejerrig Flag
Skal vaje, men aldrig ſkal vakle.
Gud være nu vores Behjelper.

13.

De ſtore Orlogger paa Strømmene ud
Fremſkride berufted' og rede;
De ſnelle Fregatter og ſejlende Bud
I Søen om Fienden de lede.
Gud være nu vores Behjelper!

14.

Vor Gabel gaaer fremmerſt, og Rabe bernæſt,
Til hannem ſig Seſted maa føje,
Hr. Gyldenløv ſelver med ſamlede Reſt
Vil Øſterhavs Bølger omkrøje.
Gud være nu vores Behjelper!

15.

De Helte har Hjertet i Bryſt og i Barm,
For Kugler og Ilden ej dukke,

De agter at gribe med mandige Arm
Paa Fienden, og Halſen ham bukke.
Gud være nu vores Behjelper!

16.

De Helte vil hente os Sejeren hjem
Med Skibe, med Fanger, og Faner,
Thi farer de alle ſaa ſkyndeligt frem,
Og Vejen til Pommeren baner.
Gud være nu vores Behjelper!

17.

Gud give dem Lykke! Gud give dem Mod!
Gud ſtyrke dem, naar de ſkal ſtride;
Saa Sværdet maa farves af Fiendernes Blod,
Men aldrig paa diſſe at bide.
Gud være nu vores Behjelper.

18.

Gud give Kong Friderik Sejer tilvands,
Han herſke paa Bølger og Strømme!
Gud give Kong Friderik Sejer tillands,
At Fienden for hannem maa rømme!
Gud være nu vores Behjelper!

21.

Den snilde Jomfru i Norden.

Denne Sang om Friderikshalds prisværdige tappre Forhold i hine Krigsdage er en af de meget populaire, og den er bleven optrykt adskillige Gange. Selv den Idee at personificere Fæstningen, har vundet Almuesmandens Bifald. Visen er uden al Tvil forfattet i Norge.

1.

Der boer en Jomfru i dette Land
Paa søndre Kant her i Norden,
Hun findes i en bersømmelig Stand,
Og meget navnkundig er vorden.
Det haver man vel hørt, Kong Friderik han elsker hende.

2.

Den Jomfru har allentid været saa snild,
Og holdet Tjenere mange,
Som hende Kong Friderik haver tilstild
Med en Kammertjener der ej er bange.
Det haver man vel hørt, Kong Friderik bær Sorgen for hende.

3.

Den Kammertjener er af Kong Friderik befalt
At have den Jomfru i Gjemme,

Commandantens Svar
til den ſvenſke Konge
i Fæſtningens Navn:

11.

Kong Carl, Kong Carl! lad fare Din Begier,
Og hør, hvad jeg Eder mon ſige:
Jeg med Kong Friderik trolovet er,
Jeg vil hannem aldrig ſvige.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

12.

Engang tilforn har jeg ſagt Eder Nej,
De Ord vilde I ikke lyde,
Men kommer nu til mig om Nattetid,
Det monne mig ſaare fortryde,
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

13.

Jeg nyder for Eder ej Ro eller Fred,
I agter min Ære at ſpilde,
Kong Carl! I tager ſaaledes afſted,
Det engang vil gaae Eder ilde."
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

14.

Han greb efter hende, og var ikke ſeen,
Han vilde hende krænke med alle,
Hun ſlog hannem ved hans venſtre Kindben,
Til Jorden ſaa monne han falde.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

15.

Hun ſlog til hannem med ſaa tappert et Mod
Og ramte ham ved ſit Øre.
Den Herre ſtrax miſted' baad' Sind og Mod,
Saa han hverken kunde ſee eller høre.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

16.

Død blev den Herre, og lagt ſom Lig
I en Kiſte med alle ſine Klæder,
Hans Tjenere de ſørgede og græmmede ſig
Over ſaadanne ſelſomme Sæder.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

17.

De Svenſke, ſom Løver til Norge hidkom,
Og Landet mon ſaare forſkrække;
Men ſnarligen vendte Gud Bladet om,
Deres Anſlag monne han ſvække.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

18.

For dem blev iſkjænket ſaa bitter en Drank,
Som dennem ikke monne behage,
Saa mange den drukke, de bleve ſaa krank,
Og døde ſaa meget fage.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

19.

To Tuſinde drukke den blege Brændevin,
Saa de monne til Jorden falde,

Thi de vare frosne og Skjegget fuldt med Rim.
Jomfruen hun ſkjenkte dem Alle.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

20.

Gud ſigne den Jomfru der holdt ſig ſaa vel!
Kammertjenerens Ære bør fremmes,
Som hende forſvared med ſaadan god Skjel,
At hun ikke ſkulde beſkjæmmes.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

21.

De, ſom ikke drukke, de havde ingen Nød,
Endog de vare og mange,
Men der de nu ſaae deres Konge var død,
Da bleve de ſaa hjertelig bange.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

22.

De talede til hverandre ſaa:
Vi kan ikke andet forſtande,
De bedſte Raad vi nu kan faae,
Er, at vi trippe af Lande.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

23.

Død er vor Konge, og vi er ſorgefuld,
Gud give, det her Ingen ſkulde ſpørge!
Han miſted' nu Livet for dette Hundehul,
Hvad have vi nu meer her at gjøre!"
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

24.

De ſkyndte med hannem ſaa ſaare fort,
At de kunde komme af Lande,
Og ilede ſaa til Svineſund bort,
Til Sverrig ſaa lode de ſtande.
Det haver man vel hørt, o. ſ. v.

25.

Den almægtig' Gud ſkee megen Lov og Tak,
Som Norge ſaaledes mon ſpare,
At Svenſken fik ikke den Jomfru fat,
Gud hende frembeles bevare!
Det bede vi nu om, Gud naadelig bønhøre os Alle!

22.

De Gulgoſſer blaa.

Kan ſtaae her ſom et Slags Appendix til næſtforegaaende No. Jeg har kun ſeet den trykt en eneſte Gang; det var uden Sted og Aar, men, ſom det ſyntes, fra 18de Aarhundredes Midte. Forreſten veed jeg aldeles Intet om den eller dens Herkomſt.

1.

Saaſom, for Exempel,
Om Dianas Tempel
Stod til at faae

For en Gulgoſſe blaa
For en Gulgoſſe blaa,
Som tjente Kong Carl, naar han raabte paa
March, Gulgoſſer blaa!
March, Gulgoſſer blaa!

2.

Låt Hobojan höras!
Och på Tromman röras!
Stykkarne låt gå
För os Gulgoſſer blaa :,:
Mod Fienden, ſom tänker Skade göra på
Os Gulgoſſer blå. :,:

3.

Kom, och låt os bundra
Med tre fyra Hundrad!
Skjuta och ſlå
Som Gulgoſſer blå :,:
Och viſa, at vi have Blårokken på,
Som Gulgoſſer blå. :,:

4.

Da Carolus fåldtas,
Al vor Lykka ſpildtas;
Nu heder det: Dank å
Os Gulgoſſer blå :,:
Och ſökar Er Lykka, hvor den vara må,
March! Gulgoſſer blå. :,:

5.

Adieu Flikka lilla!
Lät Sorgen sig stilla!
Gud hjelper endnu,
Jack får Dig til Fru :,:
Thi skal du ej glemma at tänka oppå
Os Gulgosser blå! :,:

6.

Den norske Contrarepliqve.

Norske Officierer!
Som paa Siden bærer
Kaarder, og har paa
Røde Kjoler og ej blaa, :,:
Nu prøver, om Kaarden vel kan bide paa
De Gulgosser blaa. :,:

7.

Har I i Jer Taske
Æbler af de barske,
Og røde Kjoler paa,
Ja røde, men ej blaa, :,:
Byd frem hvad I haver, saa det kjendes paa
De Gulgosser blaa. :,:

8.

Norske Friderikshalda
Liflig lad kun balda
Røde Kugler paa de Blaa,
Saa at man sige maa :,:

Det aldrig tilſtædes, at Norge vindes ſaa
Af Gulgoſſer blaa
Af Gulgoſſer blaa.

23.

Nytaarsonſket 1719.

Denne ſangvis fremſatte Commentair over det bekjendte "Nulla salus bello" er forfattet af Jørgen Friis, der nogle Aar iforvejen ſaa heldig havde beſkrevet De Svenſkes Indgang, Fremgang, og Udgang af Norge. Denne Sang findes i den wielandſke Samling af danſke Vers 10de Bind, p. 406. Foran ſelve Digtet har Autor forudſtikket følgende 10 Linier.

For Friderikshald i Nord ſkal Kongens Fiender ſtandſe.
Der faldt den Orlogshelt. Gud holdt paa Kongens Skandſe.
Saa viger ikkun af, og ſtikker Sværd i Skede,
I ſtærke Nabofolk! forglemmer Eders Vrede!
Thi Magt og Overmod beſtiger ej det Gjerde
Som Himlen ſætter om Kong Friderik den Fjerde.
Han ſeer, hans Hjelp er ej ved mange Folk og Heſte,
Og at ej fremmed Arm, men Herren giør det bedſte;
Fra ham han venter og at faae en Sejerspalme,
Og det vi ſjunge om i denne Nytaarspſalme.

1.

Velſignede Dag!
Bliv Kongen og Landet til Lyſt og Behag!
Blandt Dage i Aaret den første du eſt;

Gud ſigne de andre ſom følge dig næſt,
At Kongen maa leve, og glæde ſig ved
En ønſkelig Fred!

2.

At Israel maa
Og Juda omſider hinanden forſtaae;
At de ſom Naturen har ſamlet ſaa nær,
Maa ſamles ſom Brødre, og kaſte Gevær;
At Intet maa høres om nogen Fortred,
Men Alting i Fred!

3.

At Vimpel og Flag,
Som haver havt mangen Uroligheds-Dag,
Som Vindenes Tumlen har revet og ſtrakt,
Maa blive til Hvile og Rolighed bragt,
At Flyde-Caſteller maa komme paa Red,
Og haves i Fred!

4.

At Glavind og Spyd,
Og Krigens den fæle og dondrende Lyd,
Maa blive forandret til frydefuld Sang,
Og Fredens Baſune maa høres engang;
At Bønder og Borger og Hver i ſit Sted
Maa tale om Fred!

5.

Velſignede Dag!
Bliv Kongen og Landet til Lyſt og Behag!

Blandt Dage i Aaret den første du eſt,
Gud ſigne de andre, ſom følge dig næſt!
At Dannemarks Trone i tuſinde Led
Maa blomſtre i Fred!

24.

Om Norges Herligheder.

Denne Viſe, hvoraf her leveres 12 Vers til Prøve, beſtaaer ialt af 40. Dens første Udgave er af 1708, og den maa have fundet meget Bifald, da den adſkillige Gange er oplagt. Jeg bruger en Udgave fra J. R. Thieles Officin. Melodien er ſom: "Ach! Amaryllis." Forfatteren kalder ſig Balzar Beck. Han har ogſaa ſkreven en Viſe om Bergens Ildebrand 1702, hvoraf man maa ſlutte, at han muligen ſamme Tid har levet der.

1.

Ak Gud! du Kongers Konge vis!
Som Alting ſkabt haver ene,
Hjelp, at vi ret kundgjøre din Pris!
Os din Naade dertil forlene!
Thi bruſend' Bølge
Kan ej dølge
Dine Velgjerninger ſtore
Ja baade i Sør og i Nore.

2.

Norge det er et hjergigt Land,
Som Mange veed af at ſige.
Derudi findes ſøfarend' Mand,
Som i Skibstøy vel kan ſtige.
Paa Havets Grus
I Stormens Sus
De vove deres Trøje
Og ſvinge i det Høje.

3.

Der findes ogſaa mangen Mand
Som Sværdet ved Siden kan bære,
Sit Liv for Kongen vove kan
Og lader ſig ej forfærde,
Men gaaer i Strid
Naar det er Tid,
Over Bjerge og Dale ſtemme,
Og tør paa Fienden klemme.

4.

Der er ogſaa Kjøbſtæder mange,
Som Handel ſtor bedrive
Med Trælaſt ogſaa Maſter lange,
Og hen til andre Lande begive,
Med Rekling og Rav,
Sild og Torſken brav,
Ja Makrel og Lax hin ſkjønne,
Ja ogſaa Foerværker kjønne.

5.

Bjergværker er der i Nor og Sør,
Som give Metaller ſkjønne,
Ja ogſaa mange Bukke og Kjør,
Dertil og Skove grønne,
Med Fyrre og Gran,
Som bruges kan
Til Huſe, ogſaa til Kirker,
Ja Skibe man deraf bygger.

6.

Det er og rigt paa Fiſkeri,
Som føres til andre Lande,
Og megen Rigdom er ſkjult deri,
Det ſiger jeg forſande,
Med Malm fuld,
Ja endog Guld
Forborgen er i Stene.
Gud dennem Lykke forlene!

7.

Smaa Frugt der og adſkillig er,
Som gode er og ſunde,
Multer, Traner og Tyttebær,
Ej nok beſkrives kunde,
Skærſøde god,
Og anden Rod,
Til Lægedom kan bruges,
Og i Extrakter knuges.

8.

Fjeld-Bonden, ſom ubi Tellemark boer,
Løber paa Skier lange,
Op og ned ad Bjergene ſtor,
Og hugger Tømmeret mange,
Og hænger paa Liv
Baade Belte og Kniv,
Det er hans Gevær og Skandſe,
En Fjeld-Menuet kan han dandſe.

9

Sorte Klæder de bruge der,
Og Hoſerne blaa monne være,
Ja ſtore Buxer de ogſaa bær,
Femten Alen dertil ſkjære;
Og Øxen er bred
De vandre med,
De ſig med den kan forſvare
For Dyr og anden Fare.

10.

Bergens By, en ſkjønne Plads,
Som med Handlingen ſtor begaves,
Med Kjøbmandſkab og ſtor Sejlads;
Og ferſk Fiſk hver Dag der haves.
Store Spaniefar,
Som Saltet lar
Fra Spanien til Bergen føre,
Og haſtig igjennem Vandet kjøre.

11.

Fjeldfinner haardfør er og ſmaa,
Fra et Fjeld til et andet render,
Laadne Klæder de have paa,
Man ej Kone fra Manden kjender;
Thi de begge gaaer
Med aabne Haar.
Brune ſom Tatare de ere,
Ej Linned paa Kroppen de bære.

12.

Naar Moſen for Dyrene opædet er
De ſtrax til anden Fjeld flytter,
De flakker omkring baade her og der,
Og bygger ſig alt andre Hytter.
For Lam og So,
For Heſt og Ko,
Bruges Dyr, ja Oſt og Melken fører,
Og med deres Kyriſſer kjører.

Fjerde Afdeling.

Moralske Sange.

Af Viser, der kan regnes til denne Classe, er d
mangfoldige; men Antallet af dem, som kan have A
komst til at komme i Betragtning, indskrænkes betydel
ved den Grundsætning, ikke i Samlingen at indlemme R
get der smager af Hverdagsmoralisering og tør dogmati
Katechismusreligion.

25.

Ridder Danyser.

Ifølge sin Alder sættes denne Sang i Spidsen af den-
sdeling. Poemet, som ingen poetisk Værd har, er over-
af Tydsk, og Ridderen heder der Tanhuser eller Tan-
ser. Tanhuser var en af de interessanteste Minnesan-
e i det 13de Aarhundrede, og hans mangfoldige Stro-
r i den Manesiske Samling udmærke sig fra en fordel-
g Side. I bemeldte Poesiesamling viser han sig i sine
agtsdage som en varm Tilbeder af Kjønnet; men man
, at Verden siden er gaaet ham imod. Af denne Rid-
s muntre Sange har, som det lader, en Mestersanger
det 15de Aarhundrede taget Anledning til at lade Nav-
Tanhäuser, eller Danhäuser, betegne en Libertiner, der,
rat have tømt Vellystens Bæger, omvendte sig, men
, da Paven nægtede ham Syndernes Forladelse, igjen
sig hilde af Sirenernes Snarer. Den tydske Sang fin-
vel i Des Knaben Wunderhorn I. 86 — 90, men rig-
re, efter en Udgave af 1520, i Curiositeten 1812 1ste
d 6te St. Uagtet der tillige paa sidste Sted haves en
lsftig Commentar, som bidrager til Sangens rigtige
stand, ere alle Dunkelheder deri dog alligevel ikke op-
t. Man veed f. Ex. ikke, hvorfor Pave Urban spiller
Rolle her. Maaden hvorpaa Goldast i *Patœnet. va-*
e pag. 371 løser Knuden, synes neppe antagelig. Sim-
e var det maaske at antage, at Visen er forfærdiget, da
e Urban den 5te eller 6te sad paa den pavelige Stol.
I Danften har jeg 3 Udgaver af denne Sang for mig,
684, 1700, og "prentet i dette Aar." Den fuldstæn.
Titel er paa de to ældste Udgaver: En smuk gammel
: om en Ridder ved Navn Danyser, der var i Fru

Venus Bjerg, i hvilken vi maa see, hvad Skade Ukyn
hed fører med sig; thi saadan blind og stjaalen Kjø
lighed haver altid Sorg ved Enden.

1.

Velan! jeg her begynde vil
Om en Danyser at qvæde,
Hvad han haver drevet for Spil
Med Fru Venus i Lyst og Glæde.

2.

Danyser var en Ridder god;
For underlig' Ting at finde
Til Bjerget stod al hans Sind og Mod,
Til Fru Venus og hendes Qvinder. *)

3.

Den Tid et Aar forløbet var,
Hans Synder de gjorde ham bange,
Han strax hen til Fru Venus gaaer,
Og sagde: fra Eder jeg ganger. **)

4.

"Hr. Danyser! vi have Eder kjær;
Er det nu Eders Villie?

*) Jœvnf. H. Kornmanni Frau Veneris Berg oder Beschr
hung von der Göttinn Venere, ihren Ursprung und
ehrung. Frankf. 1614. 8vo. *Sam. Maigerii* Panurg.
miar. lib. III. cap. 2. Coc. 2. b. Gråters Bragur I.
– 43 i Noten.

**) Denne Strophe, som Sammenhængen synes at kr
findes ikke i de tydske Udgaver, hverken i Wunderh
eller i Curiositeten.

Tænk paa den Ed, der svoren er,
I aldrig vilde fra os skilles."

5.

Fru Venus! det haver jeg ikke gjort,
Jeg nægter det aabenbare;
Jeg agter Jer Tale ej meget stort,
Jeg vil nu fra Eder fare.

6.

"Hr. Danyser! hvi tale I saa?
I maa vel hos os blive;
En af mine Jomfruer, som her staaer,
Til Hustru vil jeg Eder give."

7.

Om jeg til Gifte *) faaer andet Fund
End jeg haver nu istinde,
Da maa forvist i Helvedes Grund
Min Sjel evindelig brænde.

8.

"I siger mig meget om Helvedes Grund —
I have det intet befundet —
Tænker oppaa min røde Mund,
Som leer i allenstunde."

9.

Hvad hjelper mig Eders røde Mund,
Naar jeg i Pinen mon være;

*) Gift eller Gifte er et obsolet Udtryk for Ægtestand.

Giv Orlov, ædele Frue rund!
For alle Jomfruers Ære.

10.

"Danyser! begjærer I Orlovsbrev,
Det ville vi Eder ej give.
I blive hos os en Ridder gjæv,
Forlyster Eders unge Live."

11.

Mit Levnet er mig vorden trang,
Jeg kan her længer ej blive;
Efter Bod og Skriftemaal er min Forlang;
Til Anger vil jeg mig give.

12.

"Danyser! Danyser! hvi tale I saa?
Hvad kan det Eder fromme?
Vi ville bort i et Kammer gaae;
Fra os skulle I ej komme." *)

13.

I siger mig om Eders Kammer smaa
Af Eders falske Sinde;
Jeg seer det paa Eders Øjen graa,
I er en Djævelinde.

14.

"Danyser! Danyser; hvi tale I saa?
Ville I flux os saa skjælde?

*) I Originalen heder denne Linie:
"Und pflegen dort der Minne."

Skulde I længer med os omgaaes,
I skulde det tidt undgjelde'"

15.

Fru Venus! jeg siger Eder visselig:
Mig skulde I længer ej finde.
Hjelpe mig Christ i Himmerig
Fra disse onde Qvinder! *)

16.

"Danyser! vi ville ej Orlov spare;
Vi ville Eder Vejen vise.
Ihvor som I udi Landene fare,
Vort Lov det skulle I prise." **)

17.

Saa gik han strax udaf det Bjerg
Med Orlov og god Villie.
Hjelp mig Christ af Himmerig,
Lad mig ikke fra Dig skilles!

18.

Til Rom der agter jeg nu at gaae,
Og see, hvad jeg nu kan baade.
Om Pave Urban mig hjelpe maa
Og mine Synder forlade.

---

*) Denne Strophe mangler i Wunderhorn. I Curiositeten heder den tredie Linie:
"Maria Mutter, reine Magd!"

**) Mon der ikke fra Begyndelsen af har i 4de Linie staaet Hof for Lob?

19.

"O Pave! geiſtlig Fader god!
Jeg klager Eder alle mine Synder;
Det jeg haver tidt brudt Gud imod,
Det vil jeg Eder forkynde.

20.

Et ganſke Aar haver jeg fanget været
Med Fru Venus i Syndens Snare;
Vee! alle mine Synder de paa mig kjære,
Det ſkrifter jeg aabenbare."

21.

Den Pave havde en Stav ihaand,
Han ſtøtted' med hannem paa Jorden:
"Om denne Stav bær Blomſter paaſtand,
Dine Synder forladne vorde."

22.

Danyſer han ud af Staven gik
Med Sorrig og megen Smerte:
O hjelp mig Chriſt af Himmerig!
Gud tröſte mit ſorrigfuld Hjerte!

23.

Forbandet blive den Pave ogſaa
Som mig til Helvede mon ſkrive!
En Sjæl han Gud berøver fra,
Som maatte beholden blive.

24.

Den Tid han gik for Bjerget at staae,
Saa vidt sine Øjen han kasted.
"Gud signe baade Sol og Maane ogsaa!"
I Bjerget han ind monne haste.

25.

Der han nu kom i Bjerget ind,
De hannem monne vel undfange.
Siger os, Danyser! dennesind,
Hvorledes det Eder mon gange?

26.

Som det begav sig nu med mig,
Det havde jeg vel forsvoret;
Dog beder jeg Christ i Himmerig,
Han lader mig ej blive forloret.

27.

Det skete derefter paa tredie Dag,
Den Stav begyndte at grønnes;
Før Aftenen kom, bar samme Stav
Baade Løv og Blomster skjønne.

28.

Den Pave sendte Bud i alle Land:
Danyser skulde igjen komme;
Han er nu løst af Syndsens Baand
Ved Christum sig til Fromme.

29.

Den Pave bedrøvede ſig meer og meer;
Han bad Gud alleſtunde,
Gud vilde fuldkomme Danyſers Begjær,
Forlade ham ſine Synder.

30.

O Venus! Venus! hvad eſt du blind!
Hvor mangen du forkaſter,
At han taber baade Hjerte og Sind,
Falder hen i ſlemme Laſter.

31.

Hvo paa Guds Naade ſynde vil,
Han lønnes med evig Unaade;
Det ſeer I her i Danyſers Spil;
Thi vogte ſig hver for Skade!

26.

Sandheds Landflygtighed.

I chronologiſk Orden følger efter Danyſers Viſe, dette den danſke Reformators Hans Tauſens bekjendte Digt, hvoraf haves 3 Udgaver, ſom nævnes i det danſke Forfatterlexicon, og hvoraf 6 Vers forekomme i ſvenſk Overſættelſe i Atterboms Calender for 1816. S. 84–86. Om denne Parabels æſthetiſke Værd handles i Danſke Digtekonſts Hiſtor. I. 229–32.

1.

Fordum var Sandhed mægtig og bold,
Afholdet i alle Maade;
Over al Verden havde hun Vold
Og ingen Mand gjorde hende Skade.
Men nu er Løgn vorden hende vred,
Han maa hende hverken høre eller see,
Han vil hende plat fordrive.

2.

Sandhed foer til Herreflot,
Hun agtede der Borgeleje fat fange;
Saa brat som hun var kommen op,
Og klagede hendes Vaande,
Der kom Løgn ridende i Gaard,
Med Rytter og Hofmænd, saa veldig han var,
Med blanke Spyd i hænde.

3.

Løgn er afholden i Herreflot,
De monne ham hædre og ære,
Sandhed fik det spurgt saa brat,
Stor Sorg monne det hende være.
Sandhed skred ad Porten ud,
At hun undkom hun takkede Gud,
Hendes Liv havde det nær koftet.

4.

Sandhed foer til Kjøbstæd ind,
For Kjøbstæds Ret at nyde.

Løgn fik det da saa i Sind,
Han vilde hende plat fordrive,
Løgn skrev Brev til Borgemester og Raad,
At de Sandhed ihjel skulde slaae,
Hun ej hos dem skulde blive.

5.

Thi maatte Sandhed om Midnats Tid
Fra Kjøbstædmænd undvige,
Fordi de lagte derpaa stor Flid,
At de vilde hende besvige.
Saa gik hun sig til Bondens Gaard,
Og agted' at blive der nogle Aar,
At Løgn hende ej skulde finde.

6.

Sandhed kom paa Tinge fram
Retfærdigheds Sag at føre,
Fogden var en hastig Mand
Han slog hende ved sit Øre:
Du fører mig hverken Oxe eller Guld,
Udi mit Embed er du mig uhuld,
Jeg maae dig hverken see eller høre.

7.

Løgn skrev Brev til alle Ting,
At de skulde Sandhed gribe,
Og sende hende bunden til Slottet ind;
Han vilde dem Gaver give.
Eller Løgn vilde Bonden beskatte,

Haardt plage og trælle, som han vel maatte,
At hannem skulde lidet trives.

8.

Sandhed maatte ikke paa Jorden boe,
Hun kunde ej Fred der nyde,
Thi monne hun paa Capittel gaae
Hun vilde der Retten nyde.
Bisper og Prælater traadde hende under Fod,
Thi hun var deres Stat imod,
Som de urebelig førte.

9.

Sandhed monne til Kloster gaae,
Hos Bisper maatte hun ej være,
Hun tog en Munkekappe paa,
Den agted hun rolig at bære.
Og bad fast Munkene mod Løgn at stride,
Saa hun maatte rolig i Klostret blive,
Deraf havde de stor Ære.

10.

Sandhed, du est en Rømningsmand,
Og dig kan iugen lide,
Det svarede Gardian, som en Mand,
Vi vilde ej for dig stride,
Fordi vi tjene her Løgn med Tro,
Du maa ej i vort Kloster bo,
Du kan os lidet fromme.

11.

Løgn han er i Kloſter rig,
Han gjør os ingen Plage,
Aldrig er Nogen i Verden ham lig
Der os giver bedre Dage.
Løgn han bygger os ſtore Mur',
At Arbejdet os ej bliver for ſur,
Han kan os vældig forſvare.

12.

Men Sandhed! du eſt baade ſulten og maver,
Dit Stegers mon libet ryge,
Vort Priſon eſt du en Gjeſt ſaa faver,
Og denne ſkal du nybe.
Saa er nu Løgn Munkenes Patron,
Og Sandhed ſidder i deres Priſon,
Til Døde ville de hende ſvelte.

13.

Havde Sandhed endnu enten Ven eller Frende,
Der for hende til Munkene ville tale,
At de deres Vrede vilde fra hende vende,
Og lade hende fredelig henfare!
Herre Gud af Himmelen hjelpe hende vel,
Thi Munkene gjøre hende ſtørſte Uſkjel!
Hun haver dog ingen Brøde.

14.

Sandhed fortrykkes til en Tid,
Det kan hver Mand vel mærke,

Og Djevelen gjør dertil stor Flid,
At han kan Løgn bestærke.
Men kommer Sandhed til Ords igjen,
Da raader jeg, Løgn! du bruger dine Ben,
Du ved hvad det vil koste.

15.

Der ere nu Faa, det ville forstaae,
At Sandhed af Fængsel er kommen,
Dog love vi Gud baade store og smaae,
Af Hjertet og ikke af Lungen.
Papister dem stinger hun jammerlig,
Ja hun aabenbarer deres Svig,
Som dennem stor Vold haver givet.

16.

Gud hjelpe dem alle som lide Tvang
Forfølgelse i mange Maader,
Af Løgnens Tunger, som gjøre dem Bang!
Gud styre for os og raade!
Gud straffe og stille den Løgners Bram,
At han maa selver faae Last og Skam!
Gud naadelig os bevare!

27.

Troskabs Sjeldenhed.

Leveres som Sideſtykke til næſtforegaaende. Den er vel noget yngere end Tausens, men dog fra ſamme Aarhundrede. Trykt haves den i Levningerne af Middelald. Digtekonſt II. 26-27.

1.

Nu maa man mærke baade Fattig og Rig,
Man finder ingen Tro i Verden til.

2.

Tro gik til Strande og lagte fra Land,
Tro kom ikke til Lande, Tro ſank i Grund.

3.

Tro gik til Strande og lagdes fra Land,
I det vilde Hav, det var ſtor Laſt,
Det blæſte ſaa faſt,
Tro ſank i Qvag *)

4.

Tro haver ſig læſt, og inde fæſt
I ſaa tyk en Sten;
Det er ſtor Men,
Tro er ſaa ſeen at finde igjen.

---

*) o: Sank under eller forgik. S. Ihres Glossar. II. Tom. S. 357.

5.

Tro haver sig huldt og inde dulgt,
Udi saa tyk en Mur.
Det er stor Sorrig,
Tro boer paa den Borrig,
Kommer sjelden ud.

6.

De der Tro have kjær, de boer ikke nær,
De drives for Spot.
Man skulde ikke svige
Sin Jevnlige,
Den man siger godt.

28.

Venskabs Sjeldenhed.

Som Pendant til de tvende foregaaende aftrykkes her de to første Vers af en i sin Tid for Melodiens Skyld meget bekjendt Sang, der er indført i 1ste Bind af de ved H. J. Graae 1773 udgivne Arier og Sange.

1.

En ærlig Ven er rar;
Thi Troskab er forsaget,
Og Sandhed rent bortjaget;
Den Sag er aabenbar,
En ærlig Ven er rar.

Guld er vel rart at vinde,
Men Ærlighed at finde,
Er mer end vanſkeligt,
Enhver erfarer Sligt,
Som med Fornuftens Øje,
Seer Verdens Væſen nøje;
Den Sag er aabenbar,
En ærlig Ven er rar.

2.

Al Glands er ej af Guld,
Thi mangen Skalk fremtriner
Med føde Ord og Miner,
Skjønt han er ſvigefuld;
Al Glands er ej af Guld.
Mundvenner fattes ikke
Som vide at udſtikke
Et Flag af Ærlighed,
Skjønt Hjertet leer derved.
En taler Ord ſom Sukker,
En Anden Ryggen bukker,
Skjønt han er ſvigefuld.
Al Glands er ej af Guld.

29.

Det gyldne A. B. C.

Det er en Oversættelse af Tydsk. Forfatteren, Bartolomæus Ringwald, om hvis Skrifter kan læses i Jördens's Lexicon No. 358—66, var omtrent i Midten af det 16de Aarhundende Præst i Churmarck. I den danske Literatur blev det gyldne A. B. C. indlemmet i det 17de Aarhundrede, ved at indføres i den Tids Psalmebøger, og den er tillige optaget i den Samling af Tredive tildels ældgamle tildels nyere aandelige Sange, der 1784 udkom hos Hallager. I nogle særskilte Aftryk fra det 18de Aarhundrede er Sangen bleven forandret, men ikke sig til Baade.. Dens poetiske Værd, som iforveien ikke var synderlig, er endog derved bleven forringet. I de ældre Udgaver lyder den saaledes:

1.

A. Allene paa Gud sæt Haab og Lid,
Paa Menneskens Hjelp byg ingen Tid!
Gud er allene trofast og huld,
Af Utroskab er al Verden fuld.

2.

B. Bevar din Ære! jeg siger dig sandt,
Thi Æren er det højeste Pandt:
Det er vel ringe du dig forseer;
Din Ære er borte, du haver ej mer.

3.

C. Klag du ej gjerne! men heller hør til,
Om Nogen er hos, som klaffe vil;

Hav Tand for Tunge, er ingen Last,
Med Klaffen har mange sin Lykke bortkast.

4.

D. Din Overmand agt som han er værd,
Hold dig selv ringe mod Leg og Lærd!
Den mindre formaaer, Du ikke foragt!
Ond Ende tager gjerne Hoffart og Pragt.

5.

E. Er dig tilfalden stor Rigdom,
Hofmode dig ej; men tænk dig om:
Thi Rigdom er et Laan af Gud,
Du maa gjøre Regnskab naar dig sendes Bud.

6.

F. Fromhed og Dyd med Ære og Tugt,
Langt bedre end Guld dig pryder smukt.
Naar Guld forsvinder, veed ej hvorhen,
Saa bliver Fromhed og Dyd igjen.

7.

G. Guds Arme betænk, naar du liber vel;
Saa kan dig hendes det samme Skjel,
Om Gud som haver din Lykke hos sig,
Vil den forvende, dine Børn eller dig.

8.

H. Haver Rogen bevist dig Ære og Godt,
Om du det glemmer, det er dig Spot.
Ond findes det hos Gammel og Ung:
At takkeløs Gjerning er altid tung.

9.

I. I din Ungdom befliitte du dig
I Arbeid og Lærdom idelig,
Naar du bliver gammel det gjelder dig smukt,
At Ungdoms Plante er Alderdoms Frugt.

10.

K. Kjend ei for Venner alle og hver,
Sig yttre i Ord at have dig kjær;
Thi Mangen i Tale er sød og rund,
Og kommer dog ej af Hjertens Grund.

11.

L. Lykke og Ulykke om dig kommer paa,
Dit Sind du stadig regjere saa,
At dig ej bevæger Fald eller Svig;
Thi Enden er aldrig Begyndelsen lig.

12.

M. Med Vrede din Sag du aldrig beftil,
God Fremgang det ej have vil;
Og Mangen bedriver i Vrede og Haft,
Det hannem dog siden fortryder kaft.

13.

N. Naar Nogen dig lærer det du ei kan,
Blues ei derved, thi hos hver Mand
Holdes den i Ære, som noget Godt veed;
Hvo intet kan er hver Mand leed.

14.

O. Om Nogen et Klagemaal for dig før,
Besinde dig, og den anden Part hør,
Saa kanst du skjønne og dømme vel,
Hvilken som helst følger Ret og Skjel.

15.

P. Pragt og Hoffart du fare lad,
Det haver saa mangen forderved og skadt.
At fare som før lad være din Sæd,
Hvo højt vil klyve falder ofte ned.

16.

Q. Qvide og Angest bær Mangen hos sig,
Om du det seer, ej fryd du dig;
Paa Byrde om Nogen vil lægge Sten,
Det bliver ham selv omsider til Meen.

17.

R. Ros dig ej selv, om du noget gjør,
Som lovligt er og roses bør;
Thi Dyd haver dog sin Lov med sig,
Men Selvros stinker hos Fattig og Rig.

18.

S. See dig vel for, sky det Selskab,
Som du kan snart forføres af:
Hold dig til dem, som ærlige er;
Et ærligt Navn du og selv bær.

19.

T. Tragt aldrig efter en anbens Velfærd,
Thi Lykken kan sig omvende vel snart;
Og den som er vel højt paa Spil
Maa tit give tabt og selv sætte til.

20.

V. Vrede og Vold med Trætte og Kiv,
Til Rigdom at samle du aldrig bedriv;
Det med Synd kommer med Sorrig bortgaaer;
Retfærdigt Gods uden Fare bestaaer.

21.

W. Wenlig i din Omgængelse dig hold,
Det er ikke smukt, at være for stolt,
Og aldrig agtes man for den man er,
Om man sig selv monne have for kjær.

22.

X. Xerxes forlod sig paa sin Magt,
Hvorover han kom i stor Foragt,
Han havde fanget Sejer ret visselig,
Havde han for alt havt Gud med sig.

23.

Y. Ydermermere og det besynderlig lær,
Gud over al Ting du elsk og ær!
Og mod din Næste dig venlig bete,
Det som du vilde dig selv skulde ske.

24.

Z. Zire og pryde skal dig da Gud,
Naar du saa lever efter hans Bud,
Og stadelig troer paa Jesum Christ,
Med Ærens Krone i Himmerig vist.

25.

Æ. Vær, elsk, og lov din Gud altid!
Tilbed og lyd ham med al Flid!
Forlad dig paa vor Jesu Død!
Søg Aandens Trøst udi din Nød!

26.

Ö. Øv mod din Næste Kjærlighed,
Und ham som dig, er han end vred.
Beskik dit Hus til Døden vel!
Herren befal din arme Sjel! *)

*) Da det tydske Alphabet savner VE og Ø, har Originalen naturligvis til dem ingen Strophер. De to som her staae, ere tagne af ovennævne slet moderniserte særskilte Udgave. Mærkeligt er det tydske W, som man i de gamle Udgaver saa ubetænksomt indsatte i det danske Alphabet. Ja i Moltkes Psalmebog af 1647 begynder endog det sidste Vers saaledes:

Zu guter lezt ynsker vi af Gud
At vi maa leve efter hans Bud o. s. v.

30.

Gudfrygtige Leveregler.

Disse ere — som der siges paa Titelbladet — componerede efter det gyldne A. B. C. og synges med samme Melodie. De ere adskillige Gange særskilt trykte. Den ældste Udgave er vistelig den med Trykkeaaret 1699.

1.

Alt hvad du begynder, min elskede Sjæl!
Frygt Herren for alting, saa gaaer det dig vel,
Og sætter du nogen Tid Kjød til din Arm,
Det bliver dig selv omsider til Harm.

2.

Bebrejd ej din Broder, om han sig forseer;
Betænk, at du selver er skabt udaf Leer,
Hvi vilt du derfore en anden belee?
Du veed ej hvad dig og dine kan ske.

3.

Companer og allehaand' ryggesløs Pak;
Om du dennem elsker, da tjen du Utak;
Thi hvo sig beblander med Mask eller Draf,
Han ædes af Svin før han veed deraf:

4.

Drik dig aldrig drukken af Mjød eller Vin,
Thi saadant aarsager dig snarlig Ruin,
Hvor finder man Armod, hvor finder man Vee?
Hos Drankere findes alt saadant at skee.

5.

Elsk Gud og din Næste men Herren dog mest,
Blant christelig Dyder er Kjærlighed best.
De svigefuld Hjerter det aldrig vel gaar,
Thi Falskhed sin Herre paa Halsen dog slaaer.

6.

Fordel ej din Broder i Kjøb eller Salg,
Ulovlig Handtering ej lykkes vel skal,
Hvo Rigdom sig samler af fremmed Mands Sved,
Den Arv kommer neppe til tredie Led.

7.

Giv gjerne den Arme, som staaer for din Dør,
Gud elsker den som Barmhjertighed gjør;
En Skilling, som gives i Jesu Navn ud,
Den sættes paa Rente ti dobbelt hos Gud.

8.

Hold Venskab med Alle, Gemenskab med Faa,
Det ere ej alle man lide kan paa.
Thi Mangen i Tale belover sig tryg,
Mens naar det paagjeldes, da vendes dig Ryg.

9.

I hvad du belover, det Løfte staa fast!
Gaa ej fra dit Løfte, det er dig en Last;
Thi hvo der ej holder sit Ord og Afsked,
Hans hæderlig' Rygte forklejnes derved.

10.

Kaſt ingen for Næſe ſit Legems Skavank!
Betænk, at os alle har Synden gjort krank.
Hver drage ſit Kors med Taalmodighed ſaa,
Som Gud og Naturen har lagt hannem paa.

11.

Lad Gjerrighed ikke betage din Aand,
See, hvortil ſkal Penge i Nidingens Haand,
Forbandet ſaa er og hvert Menneſke ſlet,
Som nenner ej ſelver at æde ſig mæt.

12.

Misund ej din Broder, naar ſom du forſtaaer
At Lykken den hannem i Hænderne gaaer,
Hvi vilt du ſee tvært, fordi Herren er god,
Du gjør dig ſelv daarlig med Avind imod.

13.

Naar Nogen Du ſeer af vanvittig Forſtand,
Tak Gud ſom har ſkabt dig langt viſer end han,
Guds Domme ere urandſagelig ſlet,
Hvad han har gjort kroget, ej gjøres kan ret.

14.

Om Gud dig meddeler ſtor Rigdom og Gods,
Lad ikke Begjerlighed være derhos,
Betænk, at du nøgen til Verden hidkom,
Og bort ſkal du nøgen, naar Tiden er om.

15.

Paakommer din Broder et Fald eller Saar,
Ræk du hannem Haanden, om du det formaar;
Den Maade du maaler med ud til din Ven,
Den samme skal dig og tilmaales igjen.

16.

Qvæl dig ikke selv med for megen Omhu,
Gud haver ugivet saa Meget endnu,
Som han haver givet, vær da derfor glad,
Den som har skabt Munden han skikker vel Mad.

17.

Ros ikke dine egne Velgjerninger ud,
Du gjør dig dermed ej retfærdig for Gud,
Lad venstre ej vide hvad højre Haand gjør,
Du gjør som en ærlig Mand sømmer og bør.

18.

Sæt aldrig din Tillid til Fyrsternes Gunst;
Thi Menneskens Anslag tidt blive omsonst,
Naar Døden den kommer, tager Førsterne hen,
Hvor vil du da finde din Guds Hjelp igjen?

19.

Tal intet medmindre du vedst det er sandt,
Det er ikke faurt at fare med Tant;
Thi hvo der befindes med Løgn at omgaae,
Hans Ord kan aldrig til Troende staae.

20.

Vær altid forsigtig og klog i din Sag,
Jeg siger dig, Verden er fuld af Bedrag,
Og efter som Tiden sig vanskelig teer,
Saa er det fornødent, at man sig omseer.

21.

Xantippe-Vanart lad ej spørges om dig,
Hun førte mod Manden Rebellions-Krig.
See Satan som løber forbistret og vild,
Giv hannem ej Lov at oppuste sin Ild.

22.

Ynk ikke den Unge, læg Ris paa hans Liv,
Bøj Grenen i Tide, før den bliver stiv,
Han ellers dig visselig Hjerte-Sorg gjør,
Hvo aveløs lever, han æreløs døer.

23.

Zebaoth Gud Fader og Gudernes Gud!
Forfremme dem alle, som elske dit Bud;
Og alle, som ere forførte, derhen
O Herre før dennem paa ret' Vej igjen!

24.

Evindelig vare, O Herre! dine Aar,
Du est og den samme, som er, og som var,
Og naar vores jordiske Hus falder ned,
Saa giv os et andet uden Hænder bereedt!

31.

Hieronymus Justesens Fugleviise.

Hieronymus Justesen var Præst i Viborg i Slutningen af det 16de Aarhundrede. Hans i sin Tid meget afholdte Vise, hvori han af Fuglenes Natur og Egenskaber tager Anledning til, at foreslille Menneskenes Pligter, er ofte bleven trykt baade i det 17de og 18de Aarhundrede. Udgaven af 1630 i Quart, har følgende Titel: Fugleviise, som viser, hvad for Fugle iblandt Folk i Verden findes med deres Noder og Viis. d. e. Om de fleste Fugles Sang, Art og Natur, med skjønne Lærdomme og Paamindelser.

1.

Vi ville gaae at spadsere
Ved Skov og Mark og Kjere,
Og lyde paa Fuglesang,
Som Fugle saa lystig synger,
At Luften derved klinger
Efter sin Vintertvang.

2.

Og synge om Fugles Dyder,
Om deres Last og Lyder,
Som hver Mand vitterligt er;
Det Gode dermed at forfremme,
Det Onde dermed at beskjæmme,
Hvad det er fjern eller nær.

3.

Alt først saa ville vi prise
Den smukke Lærkes Vise,
Hun er saa frydefuld,
Og lover Gud saa aarle,
Det vi forsove daarlig,
Naar rømt er Frost og Kuld.

4.

Hun vækker op den Avelsmand,
At han sig nære og bjerge kan,
Udi sit Ansigts Sved.
At bede og trælle gi'r Rigdom nok,
Men fattig bliver en Sovnestok,
Det skeer saa mangensted.

5.

Hernæst da kommer den lystige Stær,
At qviddre, som før taug qvær;
Mig lyster at lyde derpaa.
Med Sorg laae hun i Dvale,
Kunde hverken synge eller prale,
Med Glæde nu synger saa.

6.

Saa ere vi alle i Angest og Nød,
Og midt i Livet er vor Død,
Vi faae vel Livet igjen.
Naar vi opstaae af Støv og Muld,

Og Døden bliver kast omkuld,
Saa glædes vi uden Meen.

7.

Og see da kommer Hellaug,
Naar Bonden driver med sin Plov,
Hun raaber fast: kjøb Hø!
Den skal forsigtig være,
Som sig vil føde og nære,
Det Gamle skal naa det Ny.

8.

Udkast du ej det Gamle,
Før du det Ny kan samle,
Tag vare paa Olsmisse-Krog.
I Tide hold vel tilraade,
Det kan dig meget baade,
Saa bliver du viis og klog.

9.

Dernæst saa kukker Sægen
Og sætter sig paa Bægen,
Synger som han har lært.
Qvad bedre om han aatte,
Ingen maa hannem spotte,
Enhver lad nyde sin Værd.

10.

Han kan ej qvinkelere,
Sin Sang paany staffere,
Han bruger sin gamle Pas.

Det hans Forfædre holdt i Ære,
Det holder han ved og lader saa være,
Skjötter ikke om Qvint eller Bas.

11.

Vil du en anden foragte
Og efter Æren tragte,
Og brafke med stor Pral?
Vi kunde ej alle være Høge,
Men somme ringe Søge;
Du est ingen Nattergal.

12.

Rørdrummen sidder blant de Rør,
Han monne jo ingen Uro giør',
Brummer ikkun sødelig;
Det samme giør og en Dannemand,
Er tjenlig og venlig hvor han kan;
Tænk at du er dødelig!

13.

Duen sidder paa Lindeqviſt,
Hun sukker hun haver sin Mage miſt,
Det giør og en dydig Viv,
Det samme giør en Dannemand,
Han elsker sin Hjerte-Lillievand,
Saa leve de uden Kiv.

14.

Turteldduen i Sorrig og Tvang
Bruger slet ingen større Bang.

At tie og sukke i Tide,
Det er en Christens Hovedværk,
I Haab og Stilhed at være stærk,
At taale, lide og bie.

15.

Du Nattergal! forglemmer jeg dig,
Da vredes du visselig paa mig,
Dig bør den største Ære.
Christe! dit Ord mig sødest er,
Blant alle Sange fjern og nær
Det er min største Begjere.

16.

Trøst mig dermed i Hjerte og Sind,
At jeg kan føle din Naade derind.
Det er din glædelig Røst,
Et sørrigfuldt Hjerte eftertraaer,
Et angerfuldt Hjerte efterstaaer,
Det giver min Sjel stor Trøst.

17.

Vor Krage varer Høgen paa,
Om hun vil stjele os Hønen fra.
Det bør en fuldtro Ven,
At vare hinanden af Skade,
Det kommer dem begge til Baade,
Man gjør det samme igjen.

18.

Foragt du ikke hin broged' Krage,
Hun synger og vel med sin Mage.

Foragt ej Bonden graa!
Vi kunne ej Alle i Baſuner blæſe,
Nogle de ſkrige og Nogle hvæſe,
Saa plejer det at tilgaa.

19.

Ravnen er en Tyran og Tyv,
Berøver ſaa manget Qvæg ſit Liv,
Naar det er hjelpeløs;
Naar Vognen begynder at helde,
Saa ſkyder en Skalk med Vælde
Og gjør ſig meget bøs.

20.

Kunde Ravnen tie over ſin Mad,
Beholdt den vel eene ſin Føde og Brad,
Han haver ſaa aaben en Mund.
Vær du kun ſtille over dit Bord,
Uden alt Raab og ſtolte Ord;
Det er den bedſte Grund.

21.

Skaden er en Sqvalderpoſe,
Hende kan jeg ikke meget roſe,
Hun har Bagvaſkers Sind;
I ærlige Folkes Ære at hakke,
Paa hver Mands Ryg at prakke og makke,
Her ſkaanes ej Mand eller Qvind.

22.

Ved ej for mange Skade-Veg,
At Blommen ej ſidder i dit Skjæg,

Agt: Tand for Tunge er god.
At høre og tie gjør Ære og Gammen,
Men Skaden sætter Folk tilsammen,
Og gjør stort Vedermod.

23.

Tranen med sine lange Been,
Hovmodig og stolt i Gang og Treen,
Saa synes han at vær',
Kanskee det er ikke som synes kan,
Han tør dog være en frommer Mand,
Uden du træder ham fornær.

24.

Hans Hue er af rød Cramoisi,
Og synes en Cardinal saa fri,
Af Jesuiters Art,
I Kjerene agter han Ingen sin Lige,
At kurle og dandse for Ingen vil vige,
Han haver en frejdig Færd.

25.

Dom du Ingen letfærdelig,
Lad Du Enhver være god for sig,
Gud dømmer om Hjerte og Sind.
Udvortes Skik, hagde Gang og Lader,
See til at det dig ei forraader,
Det gjør saa Mangen blind.

26.

Vor Stork er duelig om sin Føde,
Og lægger saa meget Ukrud øde,

At føde ſine Unger med Flid,
Sit Egteſkab han holder reen,
Det ſkal vi gjøre hver og een,
Og vare paa vor Tid.

27.

Vor Tid ſkal vi jo vare paa,
Som Skriften os beviſer ſaa,
Guds Naades Tid jeg meen.
Forſømmer du den ædle Tid,
Da ſlaaer du Lid til ſtor Ulid,
Den Tid kommer ikke igjen.

28.

Vildgaaſen er uſtadig i Tro,
Flytter fra en til en anden Bo;
Hos Varmen vil hun være.
Det gjør en Hykler nær og fjern,
Sin egen Fordel ſøger gjern',
Ringeagter Eed og Ære.

29.

Vaer du dig vel for ſaadan Vane,
Naar Vildgaaſen lover for hin Trane,
Da rømme begge af Land.
Herr Holde-Lova er dragen hen,
Vildgaaſens Tro er kommen igjen,
Det klager ſaa mangen Mand.

30.

Tag Pant for Gjeld, jeg raader dig,
Thi Landet er fuldt af Falſk og Svig,

Vi gaae paa Vildgaase-Bro.
Og Haanden klapper blødelig,
Naar Munden taler sødelig:
O ja du skalt mig tro!

31.

En Svanes Sang er meget sød,
Og allermest mod hendes Død.
Saa gaaer det i Verden til.
Vi synge og springe i Lyst og Glæde,
Agte ikke, at Døden er tilstede,
Og vil snart bruge sin Pil,

32.

Tænk du ikkun paa din søde Sang,
Naar du skal gaae den lange Gang,
At du kan fare i Fred,
Med Fryd og Glæde fare derhen,
I Troen stærk, i Aanden reen,
Og komme til din Sted.

33.

Hine Drne og Høge bruge Vold,
Og Tyranni saa mangefold.
Den Fattige som mindst formaaer
Støbes tilside fra al sin Ret,
Naar han mod Magten fører Trætt',
Saa maa han undergaa.

34.

Viben er omhyggelig
Og varer paa med største Fig,

Langt meer end hun tør ved,
De fremmede Tuer tager hun vare,
Hendes egen Tue ſtander i Fare,
Det gjør hendes Daarlighed.

35.

Saa gjør en Gjæk i fremmed' Sag,
Det at forſvare med Umag,
Sin egen lader han ſtaae.
Ihvor det gaaer med fremmed Trætt'
Din egen Sag du ej forgjet,
Saa kommer du vel derfra.

36.

Hin ſortebrune Natteravn,
Af hvilken gaaer ſaa vide Sagn,
Om Dagen veed han ſin Sted,
Om Nattetide feer ſig om,
Er dog mod Ingen ufrom,
Om han maa nyde Fred.

37.

Stor Spot og Skrig kan han ej lide,
Han holder ſig ellers til en Side,
Ah! Fred er god at nyde;
Lad hver Mand være den han er,
Skrig efter Ingen fjern og nær;
Du kan det ſelv fortryde.

38.

Vil du paa Gaden huje og ſkrige,
Du kan vel ſnart finde din Lige,

Natravne er flere end een.
Naar du est drukken, hovmodig og kjæk
Dig møder vel en større Gjæk,
Det koster Hud og Been.

39.

Hin Ugle sidder i mørke Mur,
Da Natten flyver hun ud paa Lur,
Lyset kan hun ei lide;
Den haver Lyset ilde har gjort,
Om Dagen bliver det vel spurgt,
Naar Solen skinner saa vide.

40.

Hin Hejre med sine røde Ben,
Lokker til sig smaa Fiske hver og en;
Det er en Dobblers Viis.
Først snapper hun een, saa snapper hun to,
En Dobbler vinder baade Hoser og Sko,
Og sætter Ungdommen paa Is.

41.

Aalkragen er en ret Sshane,
For Byttets Skyld ei Livet vil skaane,
Men frister det dybe Vand.
Det gjør Fribytter i vilden Strand,
Røver og stjeler fra Qvinde og Mand,
Naar Ingen dem hjelpe kan.

42.

Falken flyver saa højt i Sky,
Vil sig ei stjele til nogen By.

Det er en Krigsmands Ære,
Oprigtig og ærlig bruge sin Magt,
Og altid holde sin Ære i agt,
Vil han sig ærlig nære.

43.

Min kjære Husfugl, du lille Svale!
Din Tid opvækker dig af Dvale;
Kom hjem min lille Gjest,
Nu ville vi synge og qvidre smukt,
Og drive sammen vor Lyst med Tugt,
Det rette Hjem er bedst.

44.

Musvogen er af en ringe Magt,
Thi bruger han en ringe Jagt,
Han hjelper sig hvor han kan,
En Muus er hannem bedre i Klov,
End Hjort og Hind af Kongens Skov;
Saa nøjes en fattig Mand.

45.

Glenten mon vær' en Sommerfugl
Ustadig i Farve og Geberd.
Det er nu Manges Vis:
I Klæder, Farve, Dands og Tale,
Ny korte Svands, nu lange Hale;
Det giver en passelig Pris.

46.

Vor Fuglekonge er en liden Herre, —
Gud give at ingen bliver desværre,

Muth guth ich mein,
Ingen foragte hin liden Tue!
Hin store Læs kan hun vel kue:
Die Person ist aber klein.

47.

Siseke, Stillids, og Fugle i Kram,
Og Papegøjen med Alsmers Bram,
De synge for dagligt Brød.
Des Brodt ich eß, des Lied ich sing,
Des Wein ich trinck, des Sprung ich spring'
Jeg haver vel ingen Nød.

48.

Det er de Hyklers og Gjækkes Ord
Som gaae fra en til andens Bord,
Og fare med Løgn og Snak,
Det gjerne hver Mand høre vil,
Og bruge idel Narrespil,
Dermed at tjene Tak.

49.

Aarkokken skogrer i sin Tid,
Naar det liber mod Sommer blid,
Vi skulle ej altid tie,
Nu Sorg, nu Glæde, nu Fuglesang,
Nu Lyst, nu Graad gaaer i fuld Svang,
Nu Fryd, nu Hjerteqvide.

50.

Du maa ej altid skogre
Og i din Svendetid logre,

Thi Alting haver ſin Tid,
Hold op, hold op med Ære,
Tag dig en Huſtru kjære,
Og ſkogre ſaa mens du gid.

51.

Skovknarren og hin grønne Spætte,
Maa Du for ingen Deel forgjette,
Du ſkrive det ej i Glem!
Kan du ej ſynge, da kan du knarr',
Du kan og gjøre fuld ondt et Blar,
Naar du kommer drukken hjem,

52.

Kalkun, Herfugl og Paafugl
Af Braſk og Hovmod ere de fuld'
Og ikke andet end Bram.
Naar vi os ſelv beſkue bedſt,
Vort Pral det er en ſkiden Neſt,
Udi al vor Fjedreham.

53.

Vor Høne kan vel og holde Bo.
Hun klukker og ſkraber og ſeer til ſin Klo,
Alt for ſine Unger ſmaa.
Ak, ak, en Hjertens Omhyggelighed,
Som Chriſtus ſelver ligner ſig ved,
Sine Vinger vil over os ſlaa.

54.

End er vor Gaas vel ſtill' og from,
Saa mangen Gjesling løber der om,

Vi monn' den fuld-vel nyde.
At fare ſagt og fædelig,
Uden hun er alt for taabelig,
Er ingen Dann'kones Lyde.

55.

Saa ſnaddrer Anden med Næbbet ſit,
Og ſnapper op, hvad hun kan hitt',
Er det ikke end ſaa godt:
Saa gjør en Snyltgjeſt hvor han gaaer
Han ſluger, hvad han faaer,
Om det end ſkeer med Spot.

56.

Flagrmuſen er baade Dyr og Fugl
At ſikke ſig mod begge Hold
Veed hun ret gode Raad.
Saa er en Hykler i ſin Art
Han vendes om og om ſaa ſnart,
Seer han ikkun ſin Baad.

57.

Den Struds han haver en Mave ſaa heb
Med ſkjønner' Fjer end han tør veb,
Og Jern kan han fortære:
Sit Gods en Fyldevom deſtiller'r
Samt mured' Gaard' og andet meer,
Omſier han trygle lærer.

58.

Bruskokken vil ſig farlig gjør',
Naar han i Kjæret Krig vil før',

Sin Fjer mon han opsætte:
Saa sætte og højt op deres Top
Hin' unge Leckrer til stor Spot,
Og gjøre sig selv til Gjæk.

59.

Den Spurre af Bækken drikker en Taar,
Til Hjertens Lovsang saa fremgaaer,
At takke Gud for sin Gave.
Vi slemme og demme Nat og Dag,
Med Guds Fortørnelse og Umag,
At fylde baade Krø og Krave.

60.

Og synge saa hos Viborrig Skald:
Om Ørnen sidder paa Højen Hald,
Fru Gunder og Svend Selding.
Naar Vin og Øl er drukket af,
Og Tønden stubbes ned paa Rav,
Da drikke vi ud den Helding. *)

Tillæg.

Dette Supplement bestaaer i nogle Vers angaaende norske Fugle. En stor Forøgelse fik nemlig Justesens Vise, da Samuel Bugge, Præst til Ejds Præstegjeld i Bergens

*) Viborg Skald, som nævnes i denne Strophes første Linie, var et Slags Øl. I anden og tredie Linie betegnes trende meget yndede gamle Kjæmpeviser.

Stift, optrykte den i ſin, 1663 udgivne *Ethica Chriſtiana*. *)

61.

Tejſten kan ej gjøre ſig glad
Medmindre hans Neb er altid vaad.
Skylhals og Drukkenbolt
Kan aldrig være vel tilpas,
Naar han ej Næſen har i Glas
Fuldſkjænkt og vel topmaalt.

62.

Skal Kone og Børn end ſvælte,
I Drik Du Dig dog vælter,
Som et umætteligt Svin.
I Sus og Dus hvo ſvermer,
Han kommer ſnart til Bermen,
Maa drikke Gaaſevin.

63.

Tenden gjør ſig meget gild,
Naar han kan faae en liden Sild.
En Gjæk, naar han er fuld,
Om han end hjemme har lidet Føde,
Hos Andre gjør ſig gild og ſtor,
Har Nok af Sølv og Guld.

*) Det lader aabenbare, at adſkillige Læſemaader i Bugges Udgave ere bedre end de ſom findes i den danſke af Aar 1630, ſom jeg har for mig. Diſſe rigtigere Læſemaader maa da vel grunde ſig paa den ældſte nu forſvundne Udgave af 1617. Den i de danſke Udgavers ſidſte Vers forekommende jydſke Benævnelſe paa Godtøl "Viborg Skald" har Bugge ſærdeles paſſende overſat paa Norſk ved "Mundtgodts-bollen."

64.

Ederfuglen har bløde Dun,
Men Kjødet, flemt og fortebrun,
Har ingen yndelig Smag.
Paa fatelig bløde Senge
At sove alt for længe,
Giver ingen Lyst til Mad.

65.

Rypens ulige Skabelun,
Om Vinter hvid om Sommer brun;
Sligt fører Dig til Mind':
Lad Vinteren Dig ei mørke,
Ei Sommerens Sol og Tørke
Gjøre Dig for kjæk i Sind!

66.

Lad Sommer Dig ei bedrage!
At bære gode Dage
Dertil hører stærke Ben.
Af Modgang Hvo ei krænkes,
Af Vellyst snart belænkes,
Falder hen i alfkens Men.

67.

Ingen Kjødmejs om Vinter
Af Hunger død man finder
Eller frosfen flet ihjel.
Smaafugle saavel som Drne

Og Bier saavel som Bjørne
Forsørger Herren selv.

68.

Stendolp af Stene har sit Navn;
Stenrøsen er hans Huus og Stavn.
Endog Dit Logement
Ej redes paa Slotte høje,
Tak Gud og lad Dig nøje
Med ringe Traktement!

69.

Den Fattig bedre trives
Af ringe Kost, Gud giver,
Tørt Brød og baren Vand,
End de der brase og kræse,
Have daglig for sin Næse
Confect og Alicant.

32.

Søren Hansen Tvillings Qvid Tua?

Denne satiriske Vise, hvis første Udgave er af 1634, omtales i Danske Digtekonstes Historie III, 1—8. Paa Titelbladet staaer, at den kan synges efter Pickelherings Melodie.

1.

Kom hid Fattig og Rig
Kom hid og hør din Heer! (o: Hæder)
Hør til, hvad jeg vil ſige
Der nu omſtunder ſkeer.
Dog beder jeg Dig, jeg rammer,
Om du fornemmer Vee,
Ti ſtille med de Skrammer,
Lad Ingen faa dem at ſee.

2.

Det er nu hver Mands Klage,
I hvor man vender ſig:
Ak, Ak, i gamle Dage,
Gik alting lyſtelig,
Da var her Fred og Lejde,
God Tid i alle Land,
Nu har dyr Tid og Fejde
Faaet Magt i alle Land.

3.

Da ſtod Lykken og groede,
Bar Blomſter Dag fra Dag,
Fordi Herr Simpler boede
Hos dem i Ro og Mag,
Men der han blev fordreven,
Foer Lykken ſlet af Land,

Spørgsmaal:
Hvor mon han være bleven
Den ſmukke enfoldig Mand?
Svar:

4.

Jeg talde med ham i Skaane,
Den arme ſtakkels Mand
Kund' ej faa Hus at laane
Udi det ganſke Land,
Der fangeb' de an at maale,
Og ſkjenkt' ham Hasſelmoſt,
Det kunde han ikke taale,
Det var for haard en Koſt.

5.

Omſider kom han til Norge,
Hans Pung var hartad tom,
Ingen vilde hannem borge,
Ej leb ham hvor han kom,
Simpler lob han ſig kalde,
Var derfor ilde lidt,
Saa foer han bort med alle,
Kom ſiden aldrig hid.

6.

Saa kom her en Compane,
For en Syd-Norden Vind,
Han havde en Fandens Vane,
Og han var ſvar geſvind;

Han lod ſit Navn udraabe,
At være Rænkeniſt;
Var hans Diſcipler tilhobe,
Ti tuſind vare de viſt.

7.

Han lærde først Peter Skriver,
For V at ſkrive X.
Jeg ham det Rygte giver,
Han lærde ham Konſten ſir,
Derfor det Spørgsmaal bliver:
Hvis er den ſtore Gaard?

Svar:

Vedſt du ej, at Peter Skriver
Lod bygge den i Aar.

8.

Der efter kom Peder Foged,
Havd' ej ſit Regnſkab klar.

Peder Foged.

Kjær' Broder! lær mig noget,
Eller A bliver hængt i Aar.

Peder Skriver.

Godt Taar faaer du Brorlille!
Det koſter kun din Heſt.

Peder Foged.

Ja een til, om du vilde,
Har jeg for dig til bedſt.

9.

Peder Skriver og Peder Foged,
De gaaer nu først i Dands,
Hvem tør beſkyld' dem noget,
De har jo rigtig Qvitans.
Tak Gud at du kan tie,
Sig heller kort ud Nej,
Eller lav dig til at ride,
Om du vedſt Landstings-Vej.

10.

De takke Rænkeniſten,
Han lærde dem den Kunſt,
At de for Simpliciſten,
Har deres Junkers Gunſt.
Gak du ogſaa i Skole,
Og lær den ſamme Streg,
Det gavner dig Heſt og Fole,
Før Harald gaar af Leg.

11.

Den arme Peder Kræmmer
Bar med ſig Hus og Gaard,
Løb om med Naal' og Remmer
I fulde femten Aar;
Hans Hjerte var oprigtig,
Hans Alen var for lang,
Og han var ej forſigtig,
Derfor blev Vejen ham trang.

12.

Omſider kom denne Meſter,
Og lærde ham en Kunſt,
At lure Bønder og Præſter,
Flyed' ham til Hamborg Gunſt.
Strax blev han kjed at vandre,
Gik i Skole i Amſterdam,
Siden lærde han de Andre.
Han fik en lemplig Skam.

13.

Saa kom Peder Rentenerer
Og ſpurgde ſig til Raad.

Peder Rentenerer.

Herr Meſter Rænkenerer!
Hvor ſkal jeg bære mig ad?
Syv hundred Speci-Daler
Har jeg udi den Gaard
Næſt op til Peder Maler,
Med Rente i otte Aar.

14.

Nu er vel Gaard og Grunde
Tolv hundrede Daler værd,
Og vilde jeg om det kunde
Gaa efter min Begjær,
At jeg kund' den bekomme,
Der havd' jeg Lyſt at boe,

Endog med Rent den Summe
Naaer ej til, vil jeg tro.
Meſter Rænkenerer.

15.

Ho, ho, du eſt en Taabe!
Det hører jeg paa dine Ord;
Regn førſt din Summ' tilhobe
Hvad Renten den har gjort,
Og ſiden ſkal du kræve
Rente paa Rente til,
Vil du da der om ſtræbe,
Saa gaaer det ſom du vil.

16.

Peder Guldſmed gik i Kredſen,
Hans Næring var ſvar ſlet,
For han var ej til Drædſen,
Og lærde Konſten ret.
Men Meſter Peder har vandret
I Tydſkland ſiden iſjor,
Derfor har han forandret
Alt det Peder Guldſmed gjord.

17.

Næſt ham bode Peder Spekhøkker,
En ſmuk Samvittigheds-Mand,
Hans Fleſk det gik paa Krykker,
Hans Hummel og Salt forſvand,
Hans Sild kræb af hans Tønder,

I Skabet laa døde Mus,
Derfor vilde Baulſe Bønder
Ej ſøge mere hans Hus.

18.

En Dag ſad han for Døren,
Satte Haanden under Kind,
Og tænkte paa ſine Børn,
Mens ſlap her Urian ind;
Han raabte Peder i Stuen,
Lærde ham en Fandens Streg.
Siden fik Peder Formuen,
Men Fanden fik en Steg.

19.

Før to Aar gik til Ende,
Blev Peder van Spek ſaa gild,
At han ſig ſelv ej kjendte,
Hans Kjelder laa fuld af Sild,
Saa fanged' han an at ſkreppe,
Og faa et andet Sind.

NB.

Men ſaaeſt du til hans Skjeppe,
Hvor den var krøben ind!

Spørgsmaal:

20.

Hvad menſt du om Peder Brygger,
Og hans Træd-let-paa-Straa,
De brakker ſvart og bygger,

Slaaer skrækkelig stort oppaa;
Det er kun to Aar siden,
Han tjente for sit Brød,
Da gik hun nøgen og skiden,
Kunde ilde koge en Grød.

Svar:

21.

Han har jo Brønd i Gaarden,
Hvi skulde han ej være rig,
Den prægtig Brygger-Orden
Skal holde sin Stads ved lig';
Hun har og lært at pine,
Den arm' uskyldig Mask,
Saa dine Svin og mine
De klage paa den Task.

22.

Jeg veed Peder Puges Hjerte,
Hvor til den slaaer sin Lid,
Han længes med stor Smerte
Efter den dyre Tid.
Det var al hans Begjere,
Kund' Korn slaa fejl i Aar.
See dog til, kjære Herre!
Hvor stutz Peder Puge gaaer.

23.

Lad Pugen gaa tilbage,
Længe nok har han gaaet fort,

Slaa ham ſaa det kan knage,
For Dyrtid han har gjort!
Gud giv Kornet ſin Gjænge,
Som det lader ſig betee,
Saa gaaer han hen at hænge
Sig ſelv, det ſkal man ſee.

24.

Gud glæd din Sjæl, Peder Bager!
Du varſt en Hjertens Mand,
Du bagte de danſke Kager,
Og dejgned dem i Vand,
For Verden var du en Prakker,
Men Gud var dog din Ven,
Gud bedre os! Johan Bakker
Han lever nu igjen.

25.

Han kan ſit Brød forſætte
Med Gjær og ſaadant meer,
Gjør Simler ſmukke lætte,
Faaer fire og tyve des ſleer.
Det er en lækker Smule,
Synes os paa vor Maner,
Indvortes ere de hule, —
See, hvor Jan Bakker leer.

Spørgsmaal:

26.

End Jan von Bankkoroſken,
Hvad ſynes dig om ham?

Han havd' ej femten Groſken,
Der han i Danmark kom,
Da var hans Klæder i Ladſker
Bebræmmet for og bag,
Nu praler han og braſker
I Fløjels-Klæder hver Dag.

Svar:

27.

Saa kunde jeg og prale,
Om jeg kunde ſkrive ſom han,
Lade Skovl og Spade betale,
Det gjør ſaa mangen Mand.
Han kan faa tuſind Daler
For en Skillings Papir,
Det er ej Under han praler,
Og er en Cavalier.

Spørgsmaal:

28.

End Peder Snapop af Kjøge,
Han ſeer ſvar højt i Sky,
Saa gjør hun og den Skjøge,
Siden hun kom hid til By.
De har ej andet at bruge,
End Tap- og Snapperi,
Og der gaar mangen Uge
De faae ej Gjæſt at ſee.

Svar:

29.

Vedſt du ej hans Praktikker,
Han ſkriver vel med Kridt,
Naar du og jeg vi drikker,
Saa søger han ſin Profit.
Han passer ej paa ſin Kone,
Hun leger Suderſpil,
Alt medens hun raaber Pone,
Saa hør han gjerne til.

30.

Han kan og artig tappe
Af et Fad to ſlags Vin,
Derfor har han Sølv-Knappe
Langs op ad Trøjen ſin.

Spørgsmaal:

Hvor fik han den ſkjønne Kappe,
Og herlig brede Hat?

Svar:

Der om ſpørg kun hans Trappe,
Hun veed hvor det er fat.

31.

Var dig for ſaadan Ræve,
Jeg kjender deres Nik,
Hun har to rappe Næver,
Og han raaber altid: drik!
Saa længe du har Penge,

Saa ſkaffer de friſk op,
Siden har de ingen Senge
For ſaadan en Dudendop.

32.

Gud bedre dig Peder Badſker!
Du lever hen i Sus,
Hvor mange Krukker og Flaſker
Staae tomme i dit Hus,
Du praler vel med Stangen,
Og bruger den ſtore Kniv,
O ho min Peder! hvor mangen
Har du ſkilt ved ſit Liv?

33.

Sku mig Peder Skræder og Mette,
De kom førſt ſammen ifjor,
Da var deres Skrin ſvar lette,
Formuen var ikke ſtor;
Nu bær de deres Klæder
Alt paa en ny Maner,
Sku mig til Peder Skræder,
Hvor allamodiſk han ſeer!

Svar:

34.

Hvad taler du om hans Klæder,
Han ſkal jo holde ſig vel,
Derfor er han en Skræder,
Slaaer mangen en ihjel.

Du hjelper ham til Trøje,
Snorer faar han af mig,
Dermed lader han ſig nøje,
Hans Kone forſørger ſig.

35.

Peder Suder boer i Nibe,
Fra Preusſen faaer han ſit Lær,
Men naar det gaar iknibe,
Saa hjelper god Jyde-Mær.
Ved Rumpen ſidder det ſtærke,
Det knaſer under hans Tand,
Dog lader han ſig ej mærke,
Men toer ſine Hænder i Vand.

36.

Du kjender vel Peder Hvege,
Den Væver i Korsør,
Han har fem Brødre i Stege,
Og fem i Helſingør,
I Randers, Vejle og Skive,
Der boer de andre ni,
Det er beregnet Tive,
Og ærlige Mænd ere de.

37.

Peder Smed og Peder Rotgjeter,
Peder Byſſemager gaaer med,
Peder Knivſmed og Meſter Peter,
Kandeſtøber i Næstved,

De har alleſammen en Lyde,
Dog de er ufortænkt,
Deres Lunge vil gjerne ſlyde,
For de arbejde ſtrængt.

38.

Peder Slagter drog paa Bøjden,
Og kjøbte en gammel Ko,
Ved Rumpen tog han Højden,
Det gavned ham to Sko;
De Danmænd i Landskrone
De aad hende for en Stub.
Tro mig! Peder Slagters Kone
Vidſte vel at pine hende ud.

39.

Hver Mand veed af at ſige,
Peter Møller har ingen Nød.

Svar:

Sækken kan jo ikke ſkrige,
Den miſter til mangt et Brød;
Men kunde den ſig beklage,
Da vee Peder Møllers Hals.
O Skarn! han er ej falſk.

40.

Peder Vognmand boede i Kjøge,
Havde ſelv baade Heſte og Vogn,
Han holdt ſig til en Skjøge
Udi et andet Sogn,

Han skjøtted ej om sine Præster,
De sagde ham sin Brøk.
Der sprang baade Vogn og Hest.
For hundred' Dyvel vøk.

41.

Slaa dig nu selv til rette,
Du som est her forgjet!
Tænk! den som vidste dette,
Veed dine Pudser med.
Kast Ingen Sit i Næsen,
Det kommer dig intet ved,
Men sku dit eget Væsen,
Du løber i samme Red.

42.

Kjender du dig da skyldig,
I det som skrevet staar,
Saa hold dig kun gedulbig,
Ti stille, hvor det gaar!
Og dersom du har stjaalet,
Saa stjæl du aldrig meer,
Gud kan ej længer taale
Den Perlament der skeer.

43.

Far vel min Ven og Broder!
Farvel i hvo du est,
Forlad dine slemme Noder,
Det er dit eget Bedste;

Og ſlaa paa Rænkeniſten,
Slaa dig, ſlaa ſlet ihjel!
Efterfølg Simpliciſten,
Saa ſkal det gaa dig vel.

44.

Saa faar du Korn og Kjerne,
Saa faar du Ro og Fred,
Saa giver Gud dig gjerne
Al din Nødtørftighed;
Saa vil din Gud bevare
Sit Ord, din Sjæl til Gavn,
Lad Rænkeniſten fare
I Jeſu Chriſti Navn!

33.

Advarslerne.

Anden Overſkrift kan vel ikke gives denne Viſe, hvori den ubekjendte Forfatter ikke ſynes at have havt nogen ſtadig Plan for Øje. Den er ofte særſkilt trykt og bleven ſjungen med meget Bifald. Melodien angives at være ſom: "Mein junges Leben hat ein End." Prof. Zetterſtrøm i Upſala ejer en danſk Udgave, prentet 1666. Den er ventelig trykt i Malmø; thi fra den Stad har man fra den Pas flere danſke Viſer.

1.

Min Lyst er ej at sidde i Bur,
Og sørge mig tildøde;
At leve inden Klostermur
Det er en Hjertens Nøde.
Med Falken vil jeg tie stil'
Og flyve i Luften, hvor jeg vil.
Frihed er honningsød.

2.

At Falken flyver saa højt i Sky,
Det gjør hans tappre Mod,
Dog vil han ej for Ørnen fly,
Mens han haver Liv og Blod.
Baade Bjørn og Basse og vilden Raa,
Ja Hjort og Hinden ligesaa,
De falde ham til Fod.

3.

Ret ligesom Falken han kan kue
De Dyr baade stærke og stor,
Saa kan hannem fange en liden Due,
Som han dertil ej troer.
Det gjør og tit en skjøn Gestalt,
At man maa falde i deres Gevalt,
Som man vel før forsvor.

4.

Gestalt udvortes agtes skjøn
Af den som baarlig er,

For Galſkab faaer en Gjæk ſin Løn,
Alt efter ſin Begjær,
En butten blank og binnen krank,
For Balſom-Lugt en fuler Stank,
Som Senney i hans Næſe.

5.

Røde Guld af Glandſen du ej dømm,
Du liſlig unge Blød!
Blandt Æble kan og andet ſømm',
Hvis Mynt er ikke god,
Saa kan og ſige en Heſtepær:
Et koſteligt Æble monn' jeg vær',
Vil du det ellers tro.

6.

En Stolt, en Stiv, og Ære-Tyv
Kan ſynes Ære værd,
Saa kan og mangen Skjøge-Liv
Som ſiger ſig Jomfru ſkjær.
En ſpodſken Gloſe, utugtig Sang
I Horeſprog, en ſnever Gang
Det haver hun kunſtig lært.

7.

Tro mig derfor baade Læg og Lærd
Ja Bært ſaa vel ſom Gjæſt,
Den ſlaaer dig med dit eget Sværd,
Som du troer allerbedſt,
Er Verden nu ej ſvigefuld,

Den giver Jern, som lovte Guld,
Tro den som det haver friſt.

8.

Endog at Mangen ſynes ſkjøn,
Gudfrygtig, fin og from,
Blant Mand- ſaavel ſom Qvinde-Kjøn,
Er dog et ondt Afkom.
Det er faſt bedre at ſkjule en Skalk
End at fange en faur og dejlig Falk.
O Ungdom tænk dig om!

9.

Giv du ej agt paa ſøde Ord,
Agt ej hans ſkjønne Statur,
Han lover ſig trofaſt paa Jord,
Saa faſt ſom ti Alen Mur.
Det kjendes ej paa Spore-Klang,
Og paa en ſkjøn realſker Gang,
Der ligger en Ræv paa Lur.

10.

En Jomfru agtes dyderig,
Som rig og mægtig er,
Uagtet hun er lyderig
Ukydſt af ond Begjær.
Det kjendes ej paa hendes Gang,
Det høres ej paa hendes Sang,
Om hun gudfrygtig er.

11.

Regjer dit Sind, du Ungersvend!
Som efter Æren traaer,
Din Øjne du fra Solen vend,
Ellers du fælder Taar.
Hun stikker som den klare Sol,
Hun sætter dig for Døren Stol,
Om du det ej afstaaer.

12.

Tragt efter Æren, hav den kjær,
O Jomfru dydrig!
Tragt efter den som dydig er,
Og det taalmodelig,
Den som en Guldvogn eftertraaer,
En Lundstik han dog visselig faaer,
Gud vel forsyner dig.

13.

Sæt alt dit Haab til Gud alen',
Og hav hannem altid kjær,
Af Mennesken ej findes een
Blandt Ti, som trofast er.
Ej Hjerte inden Tænderne
Kan sees, om det med Hænderne
Samtykker Tugt og Ær.

14.

Din Urtegaard, o Jomfru fin!
Lad du ej aaben staa,

For hver Mands Gjeder, Hund og Svin,
Som den mon eftertraa;
De rykke op de Blomster skjøn,
Baad' gule, hvide, blaa og grøn,
Om du lader dem indgaa.

15.

Af Blomsterne, betænk min Ven!
Haver du din Hjertens Lyst,
I Verden her, næst Gud alen,
Haver du din Hjertens Trøst.
Din Urtegaard de pryde smukt,
Og give af sig saa sød en Lugt,
Den fryder Hjertet i Bryst.

16.

Tugtig i Ord og Gjerning sin,
I Fagter høvisk og stil,
Det er det dejlige Blomster din,
Som hver Mand elske vil,
Deraf gjør du en Urtekrands,
Og giv din Ven udi en Dands,
Den Gud dig skikker til.

17.

Til Dandsen plejer en Qvind og Mand
For Gud at komme frem;
Saa skal og du, med Haand i Haand,
Din Brudgom følge hjem.
Kong David og paa Harpen slaar,

Gud dig velsigner i mange Aar,
Dine Børn skal det fornem.

18.

Exempel tag udi din Nød
Udaf en Jomfru sin,
Sara, Tobiæ Fæstems,
Som bad om Lykken sin,
Hun græd og bad saa hjertelig,
Gjør du det samme og for dig,
Gud hør vel Bønnen din.

19.

Ret dig her efter Mand og Qvinde,
Du frejdig unge Blod!
Lad Vellyst ej dit Sind forblinde,
Saa bliver din Lykke god;
Lad see dit Hjertes Stadighed
Lad see dit Hjertes Kjærlighed,
Oprigtig i Sind og Mod!

34.

Fuglen og Bonden.

Den Fremstillingsmaade, hvorved man lader Dyrene tjene til at oplive det moralske Foredrag, er ogsaa anbragt i denne Sang, ligesom i de to næstforegaaende. Dennes Forfatter har paa Titelbladet af den ældste Udgave, der

er af 1682, betegnet sit Navn med *H. O. S.*, hvilket uden-tvil betyder Hans Olsen o: Johannes Olavius i Randers. Sorterups Yttring om ham i "Cacœthes Carminificum," at han er mindre heldig i sine danske Vers end i de latinske, vil man finde bestyrket i nærværende Parabel. Melodien er som: "Ej Fairfax! skamme Dig!"

1.

Fuglen.

Ah Kjære! spare mig!
Du seer, jeg fangen er:
Lad heller fare mig!
Hvad er dog Din Begjær?
Hvad kan det baade Dig,
Om Du mig døder her?

2.

Bonden.

Hvad Sparen! hvad Faren?
Hvad Liv eller Død?
Mig lyster at koge
Og smage Dit Kjød.
Jeg gider vel ædet
En Bidsken saa sød.

3.

Fuglen.

Om Du mig syde vil,
Da bliver Du ej mæt;
Men vil Du stege mig,
Faaer Du en mayer Ret.

Hvortil da tjener det,
At Du mig døver ſlet?

4.

Bonden.

I Bure at lure
Din Alder og Tid
Med Tunge at ſjunge
Skal være Din Id.
Du maa takke Lykken,
Jeg er Dig ſaa blid.

5.

Suglen.

Du kan ej ſkaffe mig,
Min Føde ſom ſig bør,
Af Hunger bliver jeg
Fuld ſnarlig tynd og tør,
Ja ganſke ødelagt,
Det ſiger jeg Dig før.

6.

Bonden.

Hvad vil Du mig give,
Om Du bliver qvit?
Jeg tænker det bliver
Tilvisſe fuld lidt.
Jeg lyſter at vide,
Hvad ſkal være mit.

7.

Fuglen.

Tre Raad jeg give vil,
Som vel kan gavne Dig,
Dersom Du slippe vil,
Og lade fare mig,
Som siges nu for Dig,
Af Hjertet uden Svig.

8.

Bonden.

Gesvindig og sindig,
Sig Ordene frem,
Jeg haaber i Længden
At tage til dem;
Det gavned mig intet
Jeg førte Dig hjem.

9.

Fuglen.

1) Tro ikke hver Mands Ord!
2) Lad ej fra Dig bortgaa,
Hvad Du ihænde har!
3) Du af Din Tanke slaa
Det som forloret er,
Og Du kan aldrig naa.

10.

Bonden.

Saa far nu ad Luften
Og vandre Din Sti,

Hermed vil jeg lade
Og give Dig fri.
De Raad ere bedre
End saadanne Ti.

11.

Bonden.

Nu er jeg Viis og Klog,
Dertil forsigtig vist;
Thi saadan fyndig Raad
Dem vil jeg nødig miſt.
Men hvad er det for Sang
Den Fugl synger paa Qvist?

12.

Fuglen.

Der ligger en Ædelſten
Udi min Kro,
Den vejer tilvisſe
Et Lod eller to.
Jeg vidſte mig artig
For Bonden at ſno.

13.

Bonden.

Ah vee mig gamle Gjæk!
O vee mig arme Nar!
Hvad var jeg taabelig,
Og til at tro for ſnar,

Ah gid det kunde ſkee,
Du i mine Hænder var!

14.

Fuglen.

Jeg haver der været,
Jeg kommer ej meer,
Hvor vil Du vel finde
Saa taabelig Fleer?
Det alt er forkeert,
Du græder, jeg leer.

15.

Bonden.

Jeg maa vel græmme mig,
Nu er min Lykke ſpildt,
O vee min Daarlighed,
Hvad har jeg dog beſtilt!
Jeg meente, jeg var klog,
Foer dog ſaa meget vild.

16.

Fuglen.

Hvi troer Du ſaa ſnarlig,
Hvi ſlapſt Du mig hen?
Du ſørger for det,
Du faaer aldrig igjen,
Jeg har Dig advaret.
Adieu nu god Ven!

35.

Verdens Forfængelighed.

En Ode.

Under slig Overskrift haves denne Sang trykt med latinske Bogstaver paa 4 Quartblade, og paa første Pagina Melodien paa Noder stukne i Kobber. Vel haves hverken Aar eller Sted, men Tryk og Kobberstik henpege aabenbar til det 18de Aarhundredes Midte. Stort ældre synes Poesien heller ikke at være, og dog haves der Aftryk, ifølge hvilke man skulde tro, at den var forsynet med "Imprimatur" af J. J. Birkerod. Da han døde 1720, er Oden følgelig ældre, end man ellers skulde have troet.

1.

Du sørger, og ej veed hvorfor!
Hvad er vel det,
Som Menneskет
Er sorrigfuld :,: i Verden for?
Elsker, agter,
Eftertragter,
Glædes ved?
Glimre-Sager,
Søde Plager
Daarlighed.
Hvo dette nægter, lidet kuns af Verden veed.

2.

Har Konger en Slags Herlighed
Fremfor Enhver;

De har og meer
At tænke paa :,: end Nogen veed.
Scepter, Krone,
Purpur, Throne
Ej saa vel,
(Som vor Øie,)
Kan fornøje
Deres Sjæl.
En Konge tit er mindre glad, end mangen Træl.

3.

Lad Mogul da kuns regne op
Sit meget Land
I Indostan!
Min Tue er :,: som Bjergets Top.
Jeg Monarker
Deres Marker
Folk og Land
Ingenlunde
Vil misunde,
Naar jeg kan
Alleneste regiere mig selv med Forstand.

4.

Versailles for mit Øie er
Et Svælg, et Hav,
Ja Friheds Grav
Og Hoffets Pragt :,: dens Jordefærd.
Folk til Hove

Gjør' ſig Love
Af hver Vind.
Hofmænd lære
Maa at være
Falſk og fin.
Dog har de Alle Fiender, men Faa kjender ſin.

5.

Bagtalelſe, Misundelſe,
Kan ſtyrte Een,
Som mindſt det meen.
En Hofmand kan :,: ſig let forſee.
De ſom haver
Til Hof-Slaver
Gjort ſig, de
Faaer omſider
Mange Tider
Klart at ſee:
Qvi procul a Jove, procul sunt a fulmine.

6.

Lad Andre da til Hove gaae!
Min Frihed er
Mig mere kjær,
End at jeg den :,: opofrer ſaa.
Hoffet ikke
Med dets Skikke
Staaer mig an.
Jeg er rolig

I min Bolig
Og min Stand;
Thi jeg kan hvad jeg vil, og vil kuns hvad jeg kan.

7.

Al Verdens falske Ære-Skin:
Baand, Ordener,
Rang, Tituler
Gjør ikke mig :,: med Verden, blind.
Ærekjære
Mænd bør ære
Deres Stand;
Og ej Standen
Ære Manden;
Siden man
En falsk Mynt ofte af sit Præg ej kjende kan.

8.

Jeg lader gjerne Hver, som vil
Det have saa,
Som øverst gaa
Paa højre Haand :,: og leer dertil.
Ære-Navne
Dog ej gavne
Daaren meer.
Jeg derfore
Ad hver Daare
Stedse leer,
Som tigger eller kjøber sig en Karakter.

9.

Den Karakter, som jeg begjær,
Er ej at faa
Bestalling paa
Fra noget Sted :,: for Penges Værd.
Den alene
Er kun denne:
At jeg kan
Baade være
Og passere
I min Stand
Blandt Folk for en fornuftig og en ærlig Mand.

10.

Slig Ære jeg end ej begjær
Af Folk; men vil,
Mens jeg er til,
Det mage saa :,: jeg er den værd.
Andres Domme
Dog ej komme
Mig til det.
Dets Motiver
Hos mig bliver
Pligt og Ret.
En Davi Ros og Momi Last for mig er eet.

11.

Naar jeg om Rigdom tale hør,
Meen' jeg, det er

Ej Mængden; det
Just altid En :,: lykkalig gior;
Thi de Rige
Og tillige
Gjerrige
Alting fattes.
Hvo kan skattes
Rigere,
End den, som fattes mindst? det er, den Nøjsomme.

12.

Min ganske Rigdom skal bestaae
I Nøjsomhed,
Naar jeg kuns veed
Hvordan jeg kan min Nødtørft faae.
Faaer jeg mere.
Skal det være
Min Vens Alt.
Jeg ej trænge
Kan til Penge,
I hvor galt
Det gaaer mig end, naar Hver faaer sit af mig betalt.

13.

Hvad Sølv, hvad Guld, hvad Overflod,
Hvad Højhed, Magt,
Hvad Ære, Pragt
End falden er :,: i Andres Lod,
Er Guds Naade,

Dem til Baade,
Naar de veed
At betjene
Sig af denne
Herlighed;
Men Andres Lykke gjør mig ej af Livet kjed.

14.

Min Lykke og Ulykke staaer
Til Gud. Hvad han
Mig i min Stand
Meddele vil :,: jeg tidsnok faaer.
Jeg beroyer
Rolig sover,
Naar Endeel
Sig umager,
Engster, plager.
Hvad jeg misunder Rige, er: at gjøre vel.

15.

Dog er mit Mod ej derfor tabt,
Om Andre faaer
Hvad jeg attraaer;
En Verden ej :,: for mig er skabt.
For de Rige,
End deslige
Fattige,
Som med Ære
Sig ernære,

Krummede
Min Ryg ej hidindtil endnu sig bøyere.

16.

Naar Andre kjøre, gaaer jeg bedst.
Jeg heller seer,
Der tales meer
Om mig, end om :,: min Vogn og Hest.
Gaaer jeg ene,
Og alene
Til Lakej
Har min egen
Skygge; megen
Skam jeg ej
Langt mindre Bryderi da har af min Lakej.

17.

Min Bug ej blive skal min Gud.
Ved een Ret Mad
Er jeg saa glad,
Som Andre ved :,: et Gjæstebud.
Selskab ikke
Til at drikke
Skal min Sjæl
Saa forføre,
Fra at gjøre
Ret og Skjæl,
At jeg mig skulde drikke selv tilsidst ihjel.

18.

Ta'er Salomon et Tusinde
Til ægte, han
I saadan Stand
Ej derfor er :,: des glædere,
Een kan bryde,
Een kan fryde
Nok en Mand,
Doris eene
Mig alene
Bedst staaer an,
Al fremmed Dejlighed mig ej anfægte kan.

19.

Hvad jeg mig kjært i Verden veed,
Er: roligt Brød,
Min Doris Skjød,
Sundt Legem, god :,: Samvittighed.
Jeg ej mere
Vil begjære,
Verdens Pragt
Jeg lidt agter,
Ja! betragter
Med Foragt;
Thi har jeg hint, jeg Verden har da i min Magt.

36.

Altid veltilfreds.

Den er ofte trykt, og var i første Halvpart af det 18de Aarhundrede meget yndet. Den ældste Udgave, jeg kjender, er fra 1709.

1.

Den er ilive død,
Som stedse græmmer sig,
Jeg har et andet Sind,
Hvad rører Sorgen mig?
Jeg lever, som jeg kan,
Omskjønt ej som jeg vil,
Og faaer foruden Sorrig
Hvad Dagen hører til.

2.

Een klager Skjæbnen an,
Een anden sin Bedrift,
Og maler Livet af,
Som en Calender-Skrift,
Den tredie plager sig
Med Trængsel, Sorg og Nød,
Og slutter saa der af,
Til Sorg at være fød.

3.

Saaledes kaster man
Sin Tid unyttig bort,

Og gjør sit Levnets-Maal,
Som hastig svinder, kort,
En Daare lever sig
Kun selv til Misbehag,
Har ej en Times Frist,
Ja ej en rolig Dag.

4.

Vel den, der altid saa,
Som jeg, at leve veed,
Mig plager ingen Sorrig,
Og ej Uroligheb.
Jeg lever rundelig
Paa Levnets Maale-Stok;
Hvad som fornøden gjøres,
Fornøjligheb er nok.

5.

En Chremes æber sig
Knap af sin Rigdom mæt,
Og træller al sin Tid
Sig i Forhaabning træt.
Den Gnier Cilion
Er knap at nævne værb.
Min Tid at leve bort
Langt bedre er mig lært.

6.

Hvem som i Æren har
Et roligt Stykke Brød,

En god Samvittighed,
Et yndigt Qvinde-Skjød,
Et Legem sund og karsk,
Er klog og dydefuld,
Den har jo Rigdom nok,
Langt meer end Verdens Guld.

7.

Jeg æder hvad jeg har,
Og sover naar jeg kan,
Fornøjet er mit Sind,
Lykkalig er min Stand.
En god Fortrolighed
Af en oprigtig Ven
Fornøjer mit Gemyt,
Og driver Sorgen hen.

8.

Musik og Strænge-Leg
Fornøjer Sind og Sjæl,
Sorg og Melancholi
Er kun for Verdens Træl,
Hos Bacchus findes Lyst,
Hos Venus Fryd, Behag,
Saa lever jeg, og er
Fornøjet Nat og Dag.

9.

Dog skal man ikke troe,
Jeg er en Epicur,

Ak nej, jeg elsker Gud,
Og tvinger min Natur;
Min Næste gjør jeg skjæl,
Er hver Mand huld og tro,
Og lever midlertid
I Glæde, Fred og Ro.

10.

Thi Roligheb er god,
Den søger jeg altid,
Og paa et frejdig Mod
Jeg lægger altid Flid.
Udi den grønne Lund
Forlyster jeg mit Sind,
Og der en liden Stund
Fortærer et Glas Vin.

11.

Hvor Echo høres kan
Med lystig Instrument,
Blant høj, gemene Mand
Jeg lægger strax contant.
Naar jeg fornøjet er,
Jeg Hatten tager fat,
Og siger til Enhver:
Adjeu, farvel, god Nat!

37.

Sorrig og Glæde tilhobe.

Kingo er Autor. Den synges som: Kommer, I eders briske Helte! med Ære, o. s. v.

1.

Sorrig og Glæde de vandre tilhobe,
Lykke og Ulykke de gange paa Rad.
Medgang og Modgang hinanden anraabe,
Solskin og Skyer de følges jo ad!
Jorderigs Guld
Er prægtigt Muld,
Himlen er ene af Salighed fuld.

2.

Krone og Scepter i Demant-Spil lege;
Leg er dog ikke den kongelig' Dragt,
Tusinde Byrder i Kronerne hvege,
Tusindfold Sorger i Scepterets Magt.
Er skjønne Bo
Kongers Uro;
Himlen alene gjør salig og fro.

3.

Alleting har sin foranderlig Lykke;
Alle kan finde sin Sorrig i Barm;
Brystet tidt under det byrbare Smykke
Qvæles af Sorgen og hemmelig Harm.

Alle har Sit,
Stort eller Lidt;
Himlen alene for Sorgen er qvit.

4.

Vælde og Visdom og timelig Ære,
Styrke og Ungdom i blomstrende Aar,
Højt over Andre kan Hovedet bære,
Falder dog af og med Tiden forgaaer.
Alleting maa
Enden opnaa;
Himlens Lykſaligheb ene ſkal ſtaa.

5.

Dejligſte Roſer har ſtrideſte Torne,
Skjønneſte Blomſter ſin tærende Gift;
Under en Roſenkind Hjertet kan forne,
Fordi at Skjebnen ſaa ſelſom er ſkift.
I Vaadevand
Flyder vort Land;
Himlen har ene Lykſalighebs Strand.

6.

Vel da! ſaa vil jeg mig aldrig bemøje,
Om ikke Verden gaaer efter min Agt;
Ingen Bekymring ſkal kunne mig bøje,
Intet ſkal gjøre mit Hjerte forſagt.
Sorgen ſkal dø,
Lykſalighebs Frø
Blomſtres paa Himlens Lykſalighebs Ø.

7.

Angeſt ſkal avle en varende Glæde,
Qvide ſkal vinde ſin Tot ud af Een;
Armod ſkal prydes i rigeſte Klæde,
Svaghed ſkal reiſes paa ſundeſte Ben.
Avind ſkal ſtaae
Fængslet i Vraa —
Himlen kan ene alt dette formaae.

8.

Lad da min Lod og min Lykke kun falde
Hvordan min Gud og min Herre han vil!
Lad ikkun Avind udøſe ſin Galde,
Lad ikkun Verden fuldbrive ſit Spil!
Tidernes Bom
Bliver dog tom —
Himlen ſkal kjøre Altingeſt herom.

38.

Tilfredshed.

Den ældſte Udgave jeg har ſeet af denne Viſe, er af 1709. Ofte er den trykt under det ſædvanlige Firma: "i dette Aar."

1.

Sørge hvem ſom ſørge vil,
Jeg vil ikke ſørge,

Falder Andre Rigdom til,
Jeg derom ej spørger:
Hvi det saa en Anden gaar,
Jeg kan og vel Rigdom faa,
Naar Guds Time kommer.

2.

Har en Anden Kister fuld
Udaf Verdens Gode,
Med Demanter, Sølv og Guld,
Da vil jeg formode,
Gud, som gjorde hannem stor,
Han kan sætte mig i Flor,
Naar Guds Time kommer.

3.

Haver Andre Hus og Gaard,
Guld og grønne Skove,
Jeg til Gud, som Alt formaaer,
Sætter Lid og Love,
Det jeg ikke fik igaar
Jeg en anden Dag vel faaer,
Naar Guds Time kommer.

4.

Er en Anden højt opsæt,
Og har mange Venner,
Er jeg ikkun slet og ret,
Og for Brødet tjener,
Han er Muld og jeg er Jord,

Vi skal være lige stor,
Naar Guds Time kommer.

5.

Est Du høj af Dignitet
Og har mange Frænder,
Er min Dragt kun slet og ret,
Og mig Ingen kjender,
Man har vel tilforne seet,
At en Rig har sat en Bet,
Naar Guds Time kommer.

6.

Lykken kommer og Lykken gaaer,
Gammelt Ordsprog lyder,
Hvo Gud frygter, han Lykken faaer;
Dog Mangen det fortryder.
Gud give det gaaer en Anden saa,
Jeg kan og vel Rigdom faa,
Naar Guds Time kommer.

39.

Friheds Berømmelse.

Denne meget yndede Sangs Melde er mig ubekjendt. Den leveres her efter O. D. Lütkens 1818 udkomne Hus- og Skole-Sangbog.

1.

Ak Frihed! ædle Frihedsstand!
Hvad est du sukkersød!
Man dig ej nok bersømme kan;
Dit Sengested er blød.
Dit Bord er dækket med alt Godt,
Dit Hus Lykksalighedens Slot;
Du er min største Verdensdel
Min Rigdom og Juvel.

2.

Hvad agter jeg vel Sølv og Guld,
Naar jeg en Slave er?
Det er ikkun forgyldet Muld,
Og Sjelen til Besvær,
Naar man ej roligt sove kan
For Tyvehaand og Ildebrand;
En Rigdoms Slave er ej fri
For meget Bryderi.

3.

Sæt Fuglen i forgylden Bur,
Og giv ham Sukkerbrød:
Mon det ej være mod hans Natur?
Mon Føden er ham sød?
Saae du hans lille Hjerte an,
Han elsker mere Frihedsstand;
Et Bygkorn er ham nok saa rar,
Naar han sin Frihed har.

4.

Saa er mig ogsaa Brød og Vand
Langt delicatere,
Naar jeg er i min Frihedsstand,
End Herre-Retterne.
Jeg under Friheds Grannetræ
Har mere Ly og større Læ,
End under Cedertræ i Baand
Fangen paa Libanon.

5.

Hvad er vel Tituler og Rang
Og største Charakteer?
Det er for Øret kun en Klang,
Naar man en Træl dog er.
Den Titul er mig sød som Vin,
At jeg kan kaldes Libertin;
Da jeg fik Friheds Adelsbrev,
En Herremand jeg blev.

6.

Vel Ægtestand velsignet est,
Naar man deri er fri;
Men ellers er den værr' end Pest
Og største Slaveri;
Naar Manden være vil Tyran,
Og Qvinden hun vil være Mand,
Da bort, bort, bort, med Ægteskab!
Det er da Friheds Tab.

7.

Men, naar man udi Ægteskab
Omgaaes paa Børnevis,
Da lider Frihed intet Tab,
Da er det Paradis;
Er Qvinden Qvinde, Manden Mand,
Er Ægteskab en Frihedsstand.
Vil Friheds Elsker sige: Nej,
Jeg svarer: gift dig ej.

8.

Saa er da Frihed al den Del,
Som jeg mig ønsker her,
Den Rigdom, Skat, den Sir, Juvel,
Den Stand, jeg haver kjær.
Ja, Ægteskabets Slaveri
Er sødt, naar Frihed er deri;
Thi Frihed, Frihed er Alt hvad
Mig her kan gjøre glad.

40.

Ægtefolks Pligter.

Denne Sang som er taget af Peder Das's Catechismussange, synes det passende at indlemme med i denne Samling; saa meget mere, da man af Magazin for Rejselagttag. I. 218–19 seer, at Færsboerne endnu den Dag i Dag bruge den paa deres Bryllupper til at dandse efter.

1.

I Dannemænd! enhver for sig,
Som ejer Ægtemager,
Seer til, at I lemfældelig
Husholdnings-Aaget drager,
Seer til, hvordan I holder Hus,
At I med ingen Overfus
Jer smukke Qvinder plager.

2.

Men boer hos dennem med Forstand,
Og deler med dem Ære,
Saa Qvinden med sin Ægtemand
Kan kjærlig sammen være.
Og om i Huset hænder sligt,
Som synes noget frøbeligt,
Skal man dog overbære.

3.

I veed, hvad Svaghed Qvinder har,
Og hvad de med sig føre;
Man skal derfor de svage Kar
Med varlig Hænder røre;
Thi see, Guds Naades Himmerig
Skal dem saavel som mig og dig
Med Arveret tilhøre.

4.

Bortkaster Larm og Bitterhed,
Thi saadant lader ilde,

Man ogsaa kunde let derved
Sin Kjærlighed forspilde;
Og Ebers Bønner kunde saa
Hos Gud ej nogen Fremgang faa,
Hvor tit I bede vilde.

5.

I Qvinder! det er Eder sagt,
I skal Jer Mænd adlyde;
Thi Manden haver Overmagt,
Han raade bør og byde.
Naar Manden æres, æres Gud;
Thi Gud gav den Befaling ud,
Saa bør man det udtyde.

6.

Det var ej Sara nogen Skam,
Hun blev derfor ej værre,
Hun lydig var sin Abraham,
Og kaldte hannem Herre;
Beviser samme Velgefal!
I Sara-Døttre blive skal
Og hendes Titel bære.

7.

Og skulde der end komme paa
En liden Knur og Trætte,
Da skal I dog frimodig staa,
Alt Frygt tilside sætte;
Med Tiden det vel bliver godt,

Man kan forviklet Traad og Tot
Med Læmpe meget rette.

41.

Dødens Vished No. 1.

Under denne Titel kan 14 Vers staae her af en Sang som hører til Iver Brinks Tanketøjle og desuden mange Gange særskilt er trykt. Til den Yndest, den i sin Tid vandt, hjalp vistnok ogsaa Melodien, der er den bekjendte: "Sorrig og Glæde de vandre tilhobe."

1.

Salig, og evig hos Gud udi Naade,
Er hvo itide betænker sig om,
Lever for Gud og for Mennesker baade
Ærlig, gudfrygtig, oprigtig, og from,
Saa at han maa
Himmerig faa,
Naar han omsider skal lægges paa Straa.

2.

Ordsproget, Syrach plejer at føre,
Er jo sandfærdigt og gives vel Magt:
I al den Gjerning, som Nogen vil gjøre,
Bør det ham Enden at have iagt;
Mener dermed
Sidste Afsked,
Naar man skal døe, og hensove i Fred.

3.

For-raad og Efter-raad er ikke lige,
Læres jo ofte med største Forlis.
Hører man ikke saa Mange at sige:
Ah! at jeg før havde været saa vis!
Derfor er han
En daarlig Mand,
Som ej betænker sin dødelig Stand.

4.

Drukner først Barnet, og Haabet er ude,
Fyldes Brønden for sildig med Leer;
Løser først Døden den Syge hans Knude,
Hjelpe ej Medicamenterne meer,
For sildig man
Gjør da Modstand,
Naar som at Skandsen er Fienden i Haand.

5.

Da er for sildig paa Døden at tænke,
Naar du skal drages med hannem i Kamp,
Da er dit Hjerte som Fangen i Lænke;
Livet udgaaer som en Skygge og Damp;
Du fældes om,
Kaldes til Dom;
Da er for sildig at tænke sig om.

6.

Vel er der Mange i Verden ophøjet,
Ligesom Ceder paa Libanons Top,

Derimod Andre saa nedrig er bøjet,
Som Isop vorer paa Væggene op;
Begge Slags vil
Uden Forskjel
Ormen fortære og glæde sig til.

7.

Somme kan gyldene Scepter fremvise,
Somme i Vadmel skal trælle sig træt,
Somme har neppelig Krummer til Spise,
Somme gaae dagligen fulde og mæt;
Somme de har
Zobel og Maar,
Somme har Pjalter, ja Bylder og Saar.

8.

Nogle boer i de skjønne Paladser,
Og haver Kisterne fulde af Guld;
Nogle boer udi de nederste Pladser,
Udi Leer-Hytter i Støv og i Muld,
Liden og Stor
Bliver til Jord,
Døden dem træffer, i hvor de og boer.

9.

Tiden er uvis, det vide vi Alle,
Gud vil ej vise os Tid eller Sted,
Naar og hvorledes han vil os bortkalde,
Paa det vi altid skal være bered
Færdig at staa,

Med hannem gaa,
Naar som han kommer at banke oppaa.

10.

Somme er' døde i Moderens Live,
Før de saae nogen Tid Verden saa vid,
Andre i Vuggen ej sikker kan blive,
Nogle i Ungdommens fejreste Tid,
Endel opnaaer
Hundrede Aar,
Og med Længsel hans Komme attraaer.

11.

Tiden den er os og ganske forborgen,
At vi ej veed, naar vi ganger til Seng,
Om vi kan leve til anden Dags Morgen,
Fordi han hugger ulige ifleng;
Naar man gaaer hen,
Besøger sin Ven,
Det er uvist, om man kommer igjen.

12.

Maaden os gives ej heller tilkjende,
Det skeer paa hundrede Maader og fleer,
Somme vel naaer sin naturlige Ende,
Endel de falde fra Højden og neer;
Nogle i Brand,
Nogle i Vand,
Nogle af Bjørne og Løvernes Tand.

13.

Nu dør den ene af Pine og Plage,
Som han kan have i Fødder og Ben,
Nu En af Hovedvee hastig og sage,
Nogle ihjelslaaes af Huse og Sten,
Mange i Krig
Lægges i Lig,
Nogle, desværre, tar Livet af sig.

14.

Det kan af daglig Forfaring og læres,
Daglig man hører, at Nogle dø bort,
Daglig sees Nogle til Graven at bæres,
Maa vi ej tænke, vort Levnet er kort,
Ja hver ved sig,
Nu er det dig,
Gud veed, hvor snart det skal komme til mig.

42.

Dødens Vished *No.* 2.

Af denne haves en Udgave af 1722. Men ofte er den neppe trykt. Den kan synges som: "Herre Jesu Christ! sand Menneske og Gud."

1.

Fra Jorden indtil Himmelen
I hvor jeg Øjet vender hen,
Her fra og indtil yderst Hav,
For mig dog malet staaer min Grav.

2.

Naar jeg paa Jorden monne gaa,
Den byder mig, lidt stille staa,
Og grunde paa Guds Dommes Ord,
At jeg skal blive igjen til Jord.

3.

Hver Støve-Korn, hver Mulde-Plet
Det raaber til mig: ej forgjet,
At du est ikkun Leer og Muld,
Der ligger snart i Støv omkuld.

4.

Det lille Jordens Sommer-Straa,
Som jeg med Foden træder paa,

Det lønlig skriger: du est Hø,
Der visne kan og morgen dø.

5.

Hver Vande-Taar, hver Ile-Flod,
Den viser mig min Løbe-Fod,
Hvormed jeg haster til min Grav,
Som Rinde-Vand til store Hav.

6.

Den Fisk i Vandet gjør mig klog,
Som fanges op med Garn og Krog,
Den varer ad, at Dødsens Garn
Udsættes for hver Moders Barn.

7.

I Luften, naar jeg bliver var
Den Fugl saa flyve-let og snar,
Saa lærer han, at jeg far bort
Til Døden, som jeg fløj alt fort.

8.

Hver Aften-Sol, som undergaar,
Den peger paa mit Lives Aar,
At Dødens Aften stunder til,
Veed ej, naar Gud mig kalde vil.

9.

Hver Klokkeslæt paaminder mig,
At Tiden skrider hemmelig,
Og uformærkt den sniger hen,
Indtil jeg bliver Støv igjen.

10.

Mit Soveſted naar jeg gaaer til,
Hvad mon det andet lære vil,
End jeg til Gravens Hvileſted
Gjør dagligdags et nærmer Fjed.

11.

Jeg derfor klare vil min Sag,
Og tænke paa min Dødedag,
Ja, gribe til min Vandreſtav,
Og ſætte Kaaſen ad min Grav.

43.

Dødens Advarsel.

Denne Sang kunde man kalde en Psalme, da den er taget af en Psalmebog. Den haves nemlig Pag. 568-69 i den hos Bogtrykker Wilhelm Wedeman i Frederikshald trykte Ny forbedrede fuldkommen Psalmebog som indeholder 760 Psalmer o. s. v. Af de 14 Vers, den bestaaer af, leveres her de fem.

1.

Træd sagt heran,
Din Synd med Sorg beklage,
Du unge Mand!
Som gjør dig lystige Dage
I Verden her
I Verden, i Verden, i Verden her;
Jeg vil dig gjæste forsand.

2.

Giv agt derpaa,
Du maa for Dommen møde,
Løn som skyldt faae,
Din Conscients vil føre
Din Gjerning frem,
Din Gjerning, din Gjerning, din Gjerning frem.
Du den forsvare maa.

3.

Dig hjelper ej da
Den Ludze lettelaarez
Men hun maa gaae
Alt med den store Skare
Til Hekkenfeldt,
Til Hekken-, til Hekken-, til Hekkenfeldt,
Og sidde i mørken Vraa.

4.

Saa gjør ogsaa
Din skjønne Søster Flora,
Og Tamia
Med Taida den Hore,
Og Dalila; skal du —
Skal du, skal du, skal du forstaae;
Deres Lyst vil der forgaae.

5.

Derfor min Ven!
Som Handel stor mon drive
Med Synden slem,
Lad dig ej mere forføre!
Du maa alt hen
Du maa, du maa, du maa alt hen,
Evindelig fare hjem.

44.

Den rige Mands Sjæl.

Denne Sangs Alder og Herkomst ere mig ubekjendte. Sandsynligt er Originalen tydsk. Den er et Par Gange trykt paa Dansk uden Steds og Aars Nævnelse, og da i Forening med sit Sidestykke. Titelen er: Tvende skjønne og ny Psalmer om den rige og den fattige Mand, hvorudi sees begge deres lykkelige Tilstand i denne Verden, samt Omskiftelse efter dette elendige Livs Ende. Psalmen om den fattige Mand er alt for slet til at kunne komme i ringeste Betragtning. Den om den rige Mand anbefaler sig noget ved sin rappe Gang og det lysdunkle i Fremstillingen.

1.

Den rige Mand drager Guldkorset paa Bryst,
Han tænker saa lidet paa Jesum Christ.
Tungen kan tale, men Sjælen skal svare for Dommen.

2.

Døden den kom i rige Mands Gaard,
Tager rige Mand bort, før Solen opstaaer.
Tungen kan tale, o. s. v.

3.

De satte den Sjæl paa rige Mands Mund,
Da banded' hun Kroppen i samme Stund.
Tungen kan tale, o. s. v.

4.

De satte den Sjæl paa rige Manns Brøst.
Raade Gud Fader, hvor den finder Trøst!
Tungen kan tale, men Sjælen skal svare for
Dommen.

5.

Derpaa man den Sjæl paa Vægtskaalen vog.
"Haver du Noget syndet, jeg faaer dig vel dog."
Tungen kan tale, o. s. v.

6.

Der kom tre Blodsdraaber paa Vægtskaalen ned,
Saa alle Helveds Aander de grued' derved.
Tungen kan tale, o. s. v.

7.

Den Tid den Sjæl havde Regnskab gjort,
Da slap hun dog indenfor Himmeriges Port.
Tungen kan tale, men Sjælen skal svare for
Dommen.

Femte Afdeling.

Viser med Hensyn til Kaar og Stilling i Livet.

45.

Viſe om Bondeſtanden.

Den ældſte Udgaves hele Titel lyder ſaaledes: En jøn og lyſtig ny Viſe, om Bondeſtanden og deres mbede, ſamt andre Husſyſler og møjſom Arbejde. ſjunges ſom den franzøſke Melodie: Greddelin ꝛc. lle ærlige Bønder og Dannemænd til Berømmelſe i rykken udgangen. Prentet Aar 1665., 4 Octavblade. rykkeſtedet, ſom ikke er nævnt, kan vel være Malmø. r. Profeſſor Zetterſtrøm i Upſala har Sangen paa Svenſk, ykt 1685. Men nu er Spørgsmaalet: hvor er den for- ittet? Fra det nu værende Danmark ſkriver den ſig ikke, t viſer Sproget. Den er vel ikke ſkrevet i Norge, men den : dog viſt ſkrevet hinſide Sundet. Iſær volder Udtrykket i e Strophe: "De Bønder, ſom kaldes Gother og Ven- r," at man ikke godt kan orientere ſig. Sangen beſtaaer f 20 Stropher, men af dem ere mange, tildels for Rimets ſkyld, tvungne, flaue, og rent uforſtaaelige.

1.

Bonden han agter paa Tiden;
Naar Vinteren er fremſkreden,
Ager, Eng, og Haver — han laver,
Frø paa Marken ſaaer;
Aar for Aar

Om den skjønne Vaar,
Som af Lyst bestaaer,
Bondedrengen pløjer — ej døjer —
Oxen udi Furen' han bøjer.

2.

Prise vil jeg Bonden for Alle,
Og forfaren i Konsten ham kalde;
Ageren han møger — sig søger —
Baade af og an
Harver han.
Saadan Bohavsmand
Ingen straffe kan,
Som saaledes figer — ej sviger —
Om han er fattig eller riger.

3.

Naar Andre de snorke og sove,
Har Gud hannem givet den Gave,
Naar han hører Hanen, — af Vanen
Rejser han sig op
Med sin Krop,
Seer paa Himlens Lob,
Har om Føden Haab.
Seent gaaer han i Sengen — med Drengen
Aarle er han ude paa Engen.

4.

At han ej ledig maa være,
Sætter han ud Kroge og Snarer,

Hvori fatter Fisken, — sin Bisken —
See, saa faaer han Mad
Paa sit Fad.
Han er intet lad
I sit Embeds Stad.
Meget godt i Kruse, — i Huse,
Har han som arbejder ved Ljuse.

5.

Naar Bonden for Varme og Hede
Ej mere stort aarker arbejde,
I Skyggen han qvæder, — sig glæder —
Samme Bonde graa
Synes da
Andet Sind at faae,
Slaaer stort oppaa;
Thi han seer, Rugen — bliver moen —
Og tager sig god Rus udi Kroen,

6.

Af det Bonden han saaer udi Vænge,
Faae Brød baade Piger og Drenge,
Hvoraf de Mavre — blit favre,
Fatte lystigt Mod,
Faae frisk Blod,
Udaf Dage god'
Udi Bondens Bod.
Udaf Bondens Ager — de meje —
Dermed Hver sig mætter og plejer.

7.

Nu bruges her Klæder vide
Baade Kofter og Rokker side.
Baand og Remmer hænge — og slenge —
Det er led Maneer,
Som man seer,
Hvoraf Bonden leer,
Mange andre sleer.
Lad af Saadant at bruge — du Puge! —
Hvormed du vil Bonden opsluge.

8.

Lad Ridderen have sin Villie,
At man ham fra dig kan adskille!
For den brede Kofte — maa ofte
Bonden — Stakkels Kar,
Tære Barken bar
Drikke Vandet klar;
Jeg Medynk har
Over Det som hender — de Bønder,
Som man kalder Gother og Vender.

46.

Den norske Dale-Vise.

Denne Efterligning af No. 45 og indrettet til samme Melodie, er trykt 1696, 1713, og oftere. Forfatteren er den bekjendte Normand Peder Dass. Af de 29 Vers, hvoraf den bestaaer, leveres her de elleve.

1.

Fjeldbyggen agter paa Tiden,
Vinter, naar Dagen er liden,
Tar han Øxe paa Nakken — i Bakken —
Gaaer han i byben Sne
Op til Lænderne,
Finder sig et Træ,
Kroget til at see;
Hugger deraf Meje, — som pleje —
Bruges under Slæder paa Veje.

2.

Alle Slags Skovbug der vanker,
Rigdom som Græs han sig sanker.
Fanger fine Punge — vel tunge;
Er dog Nidding ret,
Som sig selv mæt
Gad aldrig ædt;
Holder sig kun slet.
Gaaer udi en Kofte — tidt ofte,
Som ej skjuler Lænd eller Hofte.

3.

Bonden ſom boer ind i Fjorde,
Deels haver herlige Jorde
Eng og grønne Volde; — blandt Knolde
Frugtbart Kornland,
Som vel nære kan
Rundelig ſin Mand,
Ligger for et Spand,
Er dog god for tvende — ja trende,
Føder Qvæg og Faar uden Ende.

4.

Selve min Halvor i Aaſen
Standendes har han paa Baaſen
Qvien ung, og Oxen — fuld voxen —
Kalven fed og ſtor,
Som kom til iſjor,
Sætter han paa Fod'r,
Indtil Græsſet groer.
Slagter derforuden — Gjeldſkuden,
Tår en Rigsdaler for Huden.

5.

Halfri — du ſkulde hende ſkue
Udi ſin Helligdags Lue,
Naar hun hen til Kirke — mon lirke —
Med ſine runde Sko,
Da maa du mig tro,
Hun er ingen So.

Til en Dands at sno,
Har hun Fødder rappe — heel knappe,
Ligesom en Ko paa en Trappe.

6.

Halfri sit Smør skulde kjerne,
Rømmen bortstjal hendes Terne,
Bar den bort til Drengen — I Engen,
Som var hendes Ven,
Der foer Rømmen hen,
Saa gik til med den,
Halfri stod igjen,
Over saadan Kræsen — Dreng-Væsen,
Stod som hun var slagen paa Næsen.

7.

Siden, som det blev opdaget,
At hendes Tøs den har taget,
Blev den gode Qvinde — ej tiende,
Seer sig om i Vraa,
Fandt en Kjep der staa,
Djevels-Hus der laa,
Banket Ryg og blaa
Fik den Tøs at bære — maatt' svære,
Aldrig mere utro at være.

8.

Aamund og Gudmund hans Grande
Boe paa en Gaard, heder Sande,
Disse to paa Leje — mon eje,

Hver af dem et Pund,
Trætter dog hver Stund,
Om sin Jord og Grund,
Ret som Kat og Hund,
Skjendes, bandes, kives — og rives,
Hvoraf stor Forargelse gives.

9.

Aamund og Gudmund i Rette,
Stevnes for Lejevolds Trætte,
Ingen af dem mødte — men bødte
Stevnings Fald og Bod,
Bleve Venner god,
Sig forlige lod,
Svor om Liv og Blod,
At de blive skulde — tilfulde
Evig gode Venner og hulde.

10.

Dagen næst efter sig hændte,
Amunds Øren de rendte
Ind paa Gudmunds Enge — lidt længe,
Strax var Koen folgt,
Djevels-Hus blev holdt,
Det gik i hans Skjolt,
Gudmund vred og stolt,
Slog sin gode Grande — for Pande,
Blodet ham til Mærke mon stande.

11.

Sagen ageres til Tinge,
Gudmund fra Gaarden maatt' springe,
Dretuder aatte — han maatte
Give ud for Blod
Tretten Marker god,
Det er Slagsmaals Bod,
Fogden siden lod
Hannem strengelige — tilsige,
Ager, Eng og Jord til at vige.

47.

Den klagende Bonde.

En Vise, som en vis Niels Hansen H. har forfattet, og givet den latinske Titel: Rusticus qveribundus. Den er trykt først 1668, og siden meget ofteke.

1.

Jeg er mig en Bondemand,
Udaf en foragtet Stand,
Ringeste blant alle,
Kjøbstæd-Manden spotter mig,
Andre monne latterlig
Rusticus mig kalde.

2.

Alle Stænder har af mig
Føde og Klæde rundelig,
Dog er jeg foragtet,
Jeg træller for de andres Brød,
Lider for dem Angest og Nød,
Af hver eftertragtet.

3.

Gud velsigner Arbejd mit,
Men naar hver Mand har faat Sit,
Lidet er tilbage.
Landgjeld tager Husbond min,
Oldengjeld af mine Svin
Bør han og at tage.

4.

Tiende giver jeg min Præst,
Kong' og Kirke af det Bedst,
Dertil Degn en Trave,
Skriver-Skjeppe Skriveren,
Een vil Herreds-Fogeden
For sit Embed have.

5.

Føl, Lam, Kalve tiender jeg,
Og af alt mit Føde-Qvæg
Giver jeg sin Rente
Præst og Degn paa deres Tid,

De anvender deres Flid,
Det hos mig at hente.

6.

Kongen giver jeg sin Skat,
Kommer den ej frem saa brat,
Strax de exeqverer;
So og Ko jeg sælge maa,
At jeg Rytter-Skat kan faa,
Og til Officerer.

7.

Ofte kommer Misvæxt paa,
At jeg neppelig kan faa
Det jeg selver saade,
Tjeneſt-Folk vil have Brød,
Store Fade fuld af Grød,
Da maa Gud først raade.

8.

Sæde-Korn jeg borge maa,
Om mig Nogen vil det faa,
Og mig det bedage;
Naar jeg det skal give igjen,
Skjepper tre for en gaae hen,
Hvad er da tilbage?

9.

Ofte døer bort Heſt og Ko,
Ofte miſtes Kalv og So,
Det er stor Ulykke,

Pengene de ere væk,
Saa jeg arme usle Gjæk
Maa slet gaa istykke.

10.

Dermed kommer jeg i Gjeld,
Og det faaer et Fandens Held,
Naar Hver Sit vil have,
Noget gaaer til Dommeren,
Noget plukker Skriveren,
Saa det er aflave.

11.

Saa vurderes Kornet ud,
Bæster, Hest og beste Stud
Mon af Stalden jages,
Fogden kræver sin Restants,
Indtil jeg gaar bag af Dands,
Og fast ilde rages.

12.

Jeg er ikke een Dag fri
For min Husbonds Hoveri,
Hver Dag han mig driver,
Naar jeg seer Post-Riderен,
Heller seer jeg Djævelen,
Den jeg ham og giver.

13.

Svarer jeg et eeneste Ord,
Regnes mig det som et Mord,

Strax de mig monn' nappe,
Hen i Halsjern maa jeg gaa,
Træhest maa jeg ride paa,
Bære spanske Kappe.

14.

Mude maa jeg Fogeden,
Bukke for Post-Riderен,
Og for Hunde-Drenge;
Faae de ringe Sag med mig,
Offre maa jeg hver for sig,
Ellers de mig hænge.

15.

Giver Gud mig og en Søn,
Han maa vente samme Løn,
Og den samme Skjebne,
Naar han vorer noget til
Og sig først forbedre vil,
Strax de hannem stevne.

16.

Dømmer hannem til en Gaard,
Hvor ej Stik og Stage staaer,
Dertil de ham nøde;
Hvad han da tilforn har tjent,
Vorder paa Bygningen anvendt,
Dermed er han øde.

17.

Vil han Gaard ej tage an,
Sige de: du Bur-Compan
Skal i Krig udſkrives,
En Muſqvet du bære maa,
Vagt og Mønſtring vare paa,
Deraf lidet trives.

18.

Vil han eengang være fri
Fra ſaadant et Plageri,
Kaldes en fri Bonde,
Maa han Frihed kiøbe ſig,
Eller ſælges ſpottelig,
Saaſom andre Hunde.

19.

Naar han den omſider har faat,
Er det hartad lige godt,
Nu i diſſe Tide
Fri og Ufri ere eet,
Ingen Bonde er nu qvit,
Som vi alle vide.

48.

Ladefogeden og Bonden.

Denne Viſe, ſom viſtnok er forfattet i Sjelland, haves prentet i Kjøbenhavn Aar 1700. Det heder paa Titelbladet, at den ſynges efter den Melodie: "Hvor gaar det mig? er jeg da bunden? Holla! jeg var drukken, nu faaer jeg min Sandse," hvilket er en mig ubekjendt Sang.

1.

Bonden.

Hvad er det? hvem banker ſaa ſilde?
Hør Qvinde! det daſker ſvar digt paa vor Port.
Hvad monne den Hange han vilde?
Jeg maa op og ſee, hvad Fortred der er gjort.
Gid Kneflind regier't! Ladfogdind det er!
Hvad monne den Hange han vil?
Ret ſynderligt Budſkab han os ikke før. —

Konen.

Min Hjertemand lille ti ſtil!

2.

Ladefogeden.

Luk op der! imorgen tilhove!
Prætiſe! med Vogn og med Heſte! pas paa!
Saa ſkal jeg Dig lære at ſove,
Og ikke til Porten, naar jeg banker, gaae.

Lad ſee, Du kommer, før Solen opſtaaer,
Bag Rumpen for længe ej lur!
Og tænk, jeg imorgen i Skole Dig faaer,
Saa vil jeg Dig kjøre i Kur.

3.

Bonden.

Gid Pokker regiere't! jeg agted
Imorgen at faae mig et Par Læs hjem,
Men Beſterne lotvottens magted.
Den Ladfoged er mere, end Junkeren, ſlem.

Konen.

Kom Niels! og læg Dig ned! det dages ret nu;
Thi Hanen gol andengang nys.
Vor Avelskarl ſidder endnu i vor Kru,
Saa ligger allene vor Tøs.

4.

Qvinden.

See hisſet, Mandlille! hvor Solen
Staaer højt over Rygaaſen! Du viſt faaer Skam.

Bonden.

Gak, Maren! ſtræk ud efter Folen,
Den graablisſet Heſt, men pas vel oppaa ham!
Skynd Dig saa med Øggene ſmart hjem igjen!
Gak, Niels! ſmør Vognen, lav til!
Til Middag vor Pær med Madpoſen hen
Skal komme, hvor nødig han vil.

5.

— — — — — —
— — — — — —

Bonden til Ladefogden.

"Go Moring, Ehræn Ehrænsen! lidt ſtilleſeg kom,
Jeg bær, I fortænker mig ej."
Skrup, Skrip, Skrap, hvor Bonden han vendte ſig,
Der vanked i denne her Rej.

6.

Ladefogden.

A ſa Dig i autes, Du ſkulde
Til rette Tid kommes, Din dovne Hund!
De Utak Du ſelv Dig forvoldte,
Og knurrer Du, faaer Du viſt Skam paa Din Mund.
Min Tyrmie kjender Du; arbejd, Du Buel
Bag Øret ej længer Dig klaa!
Lad ſee, Du endnu en halv Time lur',
Paa ny Du af Pidſken ſkal faae.

7.

Bonden.

Nej kjære Faklle vær ſkellig,
Og hold op at ſkjenke mig ſlig Haſſelmoſt!
Jeg arbejder trofaſt og villig,
Dog neppe fortjener den daulige Koſt;
Jeg veed vel, i Vinter en Fole for Jer
Jeg forer med Havre og Hø,

Saa bliver vi igjen vel gode Venner?
Jæ tjener Jer indtil min Død. — —

8.

Ladefogeden.

Skjøt intet, Niels Nielsen! vi kommer
Til rette, skjøt intet, og helst naar som Du
Faaer overført Plagind til Sommer.
Da faaer vi vel og en Rus-Øl i vor Krn;
Saa bliver vor Trætte indbyrdes forligt,
Skjønt det ej for Junkeren kom,
Thi han siger ogsaa heel gjerne: slaa digt! —
Nu har Du Dommen et Øre.

9.

Bonden.

Jæ veed vel, om Folind blir spekket,
Jo jeg haver hjemme ind kra peuind Dreng,
Han Generne gjerne gid strækket,
Og aldrig om Aftenind gaaer han i Seng.
Før Smaagræget rygtet i Ødelind er,
Ham skal I vær naadig imod,
Naar som han til Høve mit Erinde bær,
Saa er han mod Jer Føle god.

10.

Ladefogeden.

Naa kjære Niels Nielen! gu Venner
Vi begge skal blive, og seer I Jer Hold,
At Jeppe og Laus det ej kenner,

Saa kjør I kun hjem, a befal Jer Guds Vold,
De ander, til Solen gaaer under, skal bli,
A seer gjennem Finger mæ Jer,
I skal og i Vinter for Rejser vær' fri,
Naar Hjulnau i Dyndpytten skjær'

11.

Bonden.

Farvel da, Chræn Chrænsøn! vi sankes
Paa Søndag ved Kirken, og værer ej vred!
Det forrig ej mere paaanker!
I veed vel, det er udaf Misforstand skeet.
Nu lasker jeg, saamarre, mig til mit Hjem.
"Dio! gaa nu!" — Chræn Chrænsøn! farvel!
Gid Kneflind far' i 'en! han er ej saa slem,

12.

Bonden.

God Auten! min kjære Marnlille!

Qvinden.

Gud signe Jer! Niels! hvi kom I saa snart?
Ladfogden holdt visselig Gilde
I Dag paa Jer Ryg med en ynkelig Fart!

Bonden.

Jeg fik Lidt af Førstning, dog hovsom han var,
Jeg sledsked, indtil jeg slap.
Jeg lovt 'ing, i Vinter den Plag, som han har,
At føde, det skal være knap.

13.

Qvinden.

Har Du ham rakt Haanden, da frygter
Jeg, at Du Dit Løfte maa endelig bestaae,
Han ellers Din Stakkel saa rygter,
At Du ej tør ræddes for Alderen graa.
Den Skindtmær man sagte kan holde paa Fodr;
Bygavner skal spække hans Rib.
Den Havre, som endnu paa Tofterne groer,
Skal fede vor blaahjelmet Kip.

14.

Gud bedre den plagede Bonde,
Som maa tribuleres i hvordan det gaaer!
Han slet maa udpines tilgrunde,
Foruden at Alle ham støde og slaae.
Og endskjønt han lever saadan som det er,
Saa lever han dog allermest
Fornøjet, om ikke i herrelig Færd,
Da daglig Fornødenhed bedst.

49.

Bondeplage.

Under saadan Opskrift haves en Vise, der godt kan ansees som Sidestykke til den næstforegaaende. Man mærker strax paa Sprog og Foredrag at den er af noget senere Datum, dog saaledes at den formenes at være ældre end Kong Friderik 5tes Regjeringstiltrædelse. Paa Titelbladet heder det, at den synges som: Maa dog mit Hjerte af Sorrig ej briste! Da den gaaer alt for meget i det Brede, ere nogle Vers udeladte. Hvad det i 2den Strophe forekommende Ord "Usseldom" angaaer, da kan man være uvis, om det er en Trykfejl for: Usselhed, eller det er et selvgjort Ord med Flid dannet af Fattigdom og Usselhed.

1.

Hvad har Hovbonden for al sin Møde,
For sin Trældom og sure Sved?
Intet til Klæder, Lidet til Føde,
Og stundom ej det tørre Brød;
Valle og Vand hans Tørst maa slukke;
Dog under Aaget sig villig maa bukke.

2.

Kommer han hjem, hans trætte Lemmer
Værker af Trældommens Hoveri;
Sengen for dennem sig bedst bequemmer;
Hvad haver han at hvile dem i?
Lidt Halm, lidt Vadmel, lidt halvraaden Fjeder,
To Blaargarns Lagen, som Usseldom heder.

3.

Det Usle, han tilføde ſkal æde,
Er Saaerne kun af andet Godt.
Kjernen og Krummen, det Søde og Fede
Skal han Alt yde til Herſkabets Pott'.
Præſtens og Degnens Gryder vel favre
Tør han ej byde det Tørre og Mavre.

4.

Slampamperiet han ſelver ſkal have.
Selvdøde Kalve og halvſyge Faar,
Forſultede Svin, og Køer ſom rave
Udaf høj Alder, tilføde han faaer.
Hovpoſens Fylde til Tjeneſtefolks Føde
Det er den Summa, ſom lægger ham øde.

5.

Saa kommer Ladfogden længe før Davre,
Raaber og ſtøjer og driver digt paa:
Op! op! hugger Torne, Gjerdſel og Stavre!
Laver Jer til at pløje og ſaae,
Havre og tromle, grøfte, læſ' Enge!
At Intet ſkade kan Ager og Vænge.

6

Jeg haver fremdeles Ordre paa love,
Hvilken ſkal lyde paa Grandſtævnelaug:
Tørve ſkal ſkjæres, og ſkoves tilhove;
Siden ſkal I til at ſkjære Saug;

Græsset skal slaaes, oprives, og tørres,
Sankes i Stakke, og siden hjemføres.

7.

Kornet hjemføres til Herskabets Lade,
Kjærnen da siden skal tærskes af Straa,
Kornet skal renses paa Logulvets Flade,
Maales og stryges, paa Loft bæres maa.
Forunden alt Dette, I Rejser skal kjøre,
Lange og korte, som Ordrer medføre.

8.

Nu haver Fruen saa meget at gjøre,
Hvortil mange Hovfolk haves maa:
Hørren skal ruskes og sænkes og tørres,
Knæbles og brydes, og skjettes ogsaa.
Siden at hegle og spinde og vinde;
Dette udrette skal Hovbondens Qvinde.

9.

Qvæget skal røgtes og Fæhuse klines,
Laden skal tækkes som brøstfældig staaer,
Nogle med Skytten paa Klapjagt skal trine,
Endel skal hjelpe, vi ferst Fisk kan faae.
En skal afsted og Brevene bære,
Hjelp til at slagte der ogsaa bør være.

10.

Hvergang at Jeppe slig Bud faaer at høre,
Blir han bedrøvet, og veed ikke hvad,
River og kløer sig i Hoved, bag Øre;

Hans Qvinde Lutze er derved ej glad.
Dog vil hun Ladfogden lave en Kage,
Om han vil Hovningen lempelig mage.

11.

Jeppe han lover Heſt hannem at fore
Vinteren over, om Trang kommer paa;
Hø til to Stude han ikke vil ſpare,
Om han maa Lindring i Hovningen faae.
Saa maa den Fattige Hovningen gjøre,
Alt for de Rige kan Ladfogden ſmøre.

12.

Bonden, ſom daglig har Hoveriesplage,
Hvorledes kan hans Avling gaae fort?
Naar hans Gaards Gjerning ſkal ſtande tilbage,
Dette forvolder, at de ſamme bort,
Løbe fra Gaarden, fra Godſet, fra Sine,
Kan ikke taale ſlig Hoveries Pine.

50.

Bondens Lykſalighed.

Vi har hørt nok om Hoveribønder. Her træder nu en Selvejerbonde op, og ſynger af en forſkjellig Tone. Viſen, ſom nok er fra 1ſte Halvpart af det 18de Aarhundrede, beſtaaer af 18 Vers, af hvilke her leveres de 10.

1.

Jeg er en fattig Bondemand
Enfoldig ſlet og ret,
Naar Vadmel mig kun ſkjule kan,
Da gaaer jeg meget net.
Jeg mætter mig med Fiſk og Grød,
Fleſk, røget Kjød og Ag,
Og mangengang med Vand og Brød,
Og ſtryger dog mit Skæg.

2.

Godt Hummel-Øl gi'r mig en Rus;
Hvad ſkjøtter den om Vin,
Som Mjød og Moſt har i ſit Hus,
Smaa Børn og tomme Svin;
Naar Andre ſanke Sølv og Guld,
Da pløjer jeg mit Land,
Og pakker mine Lader fuld,
Derpaa har jeg Forſtand.

3.

Jeg har Karudſer i min Dam,
Og Øren paa min Stald,
Med Gjæs og Høns gjør jeg min Kram
I mange Parter talt;
Smaa Patte-Griſe ſkaffe mig
God Berge-Fiſk og Salt:
Hvis ikke, veed jeg, finder ſig
Rug, Hvede, Gryn og Malt.

4.

Jeg yder min Qvartale-Skat,
Naar Grøden ei ſlaaer fejl,
Da bruges baade Dag og Nat
Min Rive, Skuf og Plejl,
Jeg rygter ſelv mit unge Kræ.
Naar Kalve, Kid og Lam,
Gjør Luftſpring, maa jeg ynbig lee;
Dog er de husvant tam.

5.

At klæde mig paa Kjøbſtædvis
Med Stads og Herre-Pragt,
Det er en Bondes Plage-Ris,
Jeg elſker Bondens Dragt.
Forloren Haar, og rages tidt,
Er alle Bønders Peſt,
Nej, nej, jeg holder meer af mit
I Regn, i Slud og Blæſt.

6.

Hvad ſkjøtter jeg om Zobels Foer,
Om Ilder, Los og Maar,
Saalænge jeg paa Landet boer,
Og bag ved Ploven gaaer;
Et blødt og kruſet Lammeſkind
Tæt ſnøret om min Barm,
Kan nokſom for en Norden-Vind
Mit Legem holde varm.

7.

For Kaarden ſkal en knortet Kjep
Mig følge hvor jeg gaaer,
Den giver ogſaa drøje Skrep,
Naar jeg af Vrede ſlaaer;
Jeg holder af en Kurvevogn,
Hvad nytter mig en Karm,
Den blev i dette hele Sogn
Kun til Fortræd og Harm.

8.

Min Kone gaaer, ſom Andre ſkeer,
I Vadmel og Borat,
Ach naar jeg hende pyntet ſeer,
Hvor er hun meget glat.
Hun bær et broget Kiltebaand,
Blaa Strømper, ſorte Sko,
Dertil en Sølvring paa ſin Haand;
Hun er mig huld og tro.

9.

Om Vaaren hør vi Lærkens Sang;
Den ſøde Nattergal,
Og Skov-Baſſiſten giør en Klang,
I Skove, Bak og Dal.
Om Sommers Tid da ſankes Bær
Med allerſtørſte Lyſt,
Jeg bliver meſten for enhver
Af Luze yndig kyſt.

10.

Vi malke vore fede Faar
Naar Høsten lakker frem,
Naar Kornet best paa Marken staaer
Da hentes Erter hjem,
Dem bruge vi til Aftens-Mad,
Smør giver dem en Smag;
Et godt optoppet Saltmads-Fad
Er og en herlig Sag.

51.

Soldatervise.

1.

Hej! feist Kammerat!
Courage, hej lystig, du tappre Soldat!
Ved Belter bind Sværdet du modige Helt,
Betee dig capable i stridende Felt!
Saa tager du Ære og Renome fat,
Du ædle Soldat,
Du ædle Soldat!

2.

Hej Marsch, allo sa!
Trompeten lad klinge, Courage i sa!

Op ſøde Skalmejer med frydende Lyd,
Marſch! før os til Felten med Vaaben og Spyd,
Naar Kuglerne ſtyve, vær færdig og glad,
Du ædle Soldat,
Du ædle Soldat!

3.

Hver kjæk Cavallier
I Marken har tuſind' Gang bedre Plaſeer,
End udi Qvarteret i Bøndernes Hus,
Og der ſkarmytſere med Rotter og Mus.
Til Felts er der Ære, ſkjønt ſtundom ilbt Mad,
Du ædle Soldat, :,:

4.

Naar Hærpauker gaaer,
Naar Fahnerne ſvinges og Trommerne ſlaaer,
Naar Tropperne ſtøde paa, hej allo ſa,
Muſketterne klinge puf paf tra ra ra,
Da vinder du Pris i det blodige Bad,
Du ædle Soldat, :,:

5.

I haardeſte Kamp,
Naar Skyerne blandes med Røg og med Damp,
Naar hele og halve Cartaner de gaaer,
Og Bataillonen i Træfningen ſtaaer,
Da gjælder det, om du mandhaftig ta'r fat,
Du ædle Soldat, :,:

6.

De drukner ej hver
Som Bølgerne pløje og Døden tit ſeer.
De træffes ej alle ſom til Striden gaaer,
Thi Lykken og Livet i Herrens Haand ſtaaer;
Hav derfor Courage hver kjæk Kammerat
Og ædle Soldat,
Og ædle Soldat!

7.

Hvad Frygt eller Nød?
Du veed jo, du er dog Gud ſkyldig en Død,
Og derſom du døer udi ſtridende Felt,
Saa døer du ſom en krigsredelig Helt,
Din Sjæl viſt ſin Bolig i Himlen ta'r fat,
Du ædle Soldat, :,:

8.

Du danſke tro Blod
Og norſke, ſom viger ej eneſte Fod,
Din Troſkab mod Fædrenelandet bevis,
Lad ſee, at du fægter med Ære og Pris;
Tænk, at du fra Striden kan komme uſkad,
Du ædle Soldat, :,:

9.

Enhver ſom har kjær
Sin Ære, for Fædrenelandet ifær
Han fægter af Hjertet med Iver og Tro,
Den Mandigſte ſtræber at ſtride for to;

Du agter ej, skjønt for dig fældes en Rad,
Du ædle Soldat,
Du ædle Soldat!

10.

Naar Andre i Seng
kan sødelig sove som Blomstret i Eng,
Da maae vi Soldater til Campagnien gaae,
Og mangen en Hunger Travaille udstaae,
Tag Ären alene i Hjemed fat,
Hver ædel Soldat! :,:

11.

En Helt som har Mod,
For Kongen og Kronen tør vove sit Blod;
Men den som sin Ære selv ikke har kjær,
Han bange som Haren for Skytterne er;
Vær derfor mandhaftig, frisk, fyrig, parat,
Du ædle Soldat! :,:

12.

Det er ingen Kunst
Ved Furvanseri at fortjene sig Gunst,
Og Andre beføre, som ofte vel skeer,
Men det gjør dog ingen ret kjæk Cavallier.
Sig Sandhed, tag Bladet fra Munden, grib fat,
Du ædle Soldat! :,:

13.

Som krumrygget gaa,
At bukke og neje med Næse paa Taa,

Det duer slet intet, naar Anglerne gaaer;
Men Ære og Pris udi Tapperhed staaer,
Thi Troskab og Ære de følges bedst ad.
Du ædle Soldat,
Du ædle Soldat!

14.

Du ædle Landsknægt!
For Fædrenelandet oprigtelig fægt,
Og vov for din Konge dit Liv og dit Blod,
Vig ikke den kjækkeste Oberst i Mod!
Da vinder du Ærens højpriselig Skat,
Du ædle Soldat! :,:

15.

En god Corporal
Med Tiden kan blive en kjæk General,
En Pebling kan blive med Tiden til Præst,
En Rytter kan vorde en Obrist til Hest;
Fægt derfor tro, ærlig og vær ikke lad,
Du ædle Soldat! :,:

16.

Hvem som eftertraaer
En Guldvogn, han dog nok en Lundstikke faaer;
Saa den som med Tapperhed anvender Flid,
Han skal avancere i Kamp og i Strid,
Og Navnet skal skrives paa gyldene Blad,
Du ædle Soldat! :,:

17.

Hej alle sa bung!
Har du endnu to Skillinger udi din Pung,
Saa drik alle tappre Soldateres Skaal,
Som føre for Rigerne stridende Staal.
Marsch kommer med første, tag Lejlighed fat,
Du ædle Soldat,
Du ædle Soldat!

52.

Sømandssang.

Det er ikke usandsynligt, at Sangen og den i samme herskende religieuse Tone er foranlediget af en virkelig Tildragelse. Titelen er: "En ganske ny Psalme, om nogle søfarende Folk, som har været i stor Havsnød, da de rejste fra deres Fæderneland, men formedelst deres inderlige Suk og Bønner har han naadelig frelst dem af denne Nød, og ført dem vel frem og tilbage." En Udgave er der af Aar 1724, og nogle nyere uden Aarstal. Af dens 31 Vers har man troet uden Skade at kunne udelade nogle. Melodien er: "O Gud vor Fader i Evighed."

1.

Far vel, far nu vel, kjære Fæderneland!
Med alle dine Orter og Steder.
Gud signe i dig hver Qvinde og Mand
Som for os ydmygelig beder.

Vi ſtride nu længer og længer fra dig;
Vi takke Vorherre ret inderlig,
Som hidindtil har os bevaret.

2.

Det har nu behaget den trofaſte Gud
Saavidt at lade os komme,
At Fædrenelandet er langt agter ud.
Vi ſegle med Skjøder ſaa rumme.
Paſſaten er kommen, og Vinden blæs' god.
Gud ene ſkee Ære, os Intet er mod,
Hvorfore vi Rejſen kan fremme.

3.

Men at ikke Nogen i Hjerte og Sind
Sig ſkulde af Lykken hovmode,
Vi tænkte ej andet, end føjelig Vind
Vil vi os nu daglig formode,
Da ſkikkede Gud en forſkrækkelig Storm,
Der tumled vor Skib, og gjorde os harm,
Vi vare i Vee og i Vaade.

4.

Det grumme forfærdelig bruſende Hav
Nu løfter os op i det Høje,
Og ſtrax igjen ned i en ſvællende Grav,
Det usle Skib maatte ſig bøje.
Det bruſede her, og det bruſede der,
Saa frem og tilbage i ynkelig Færd,
Vi maatte med Vinden hendrive.

5.

Vor Bolig var Træ, vor Magt var som Leer,
Vi kunde mod Gud ikke stride,
Vi sukked saa længe vi kunde ej meer,
Saa maatte vi Tiden henslide,
Om Aftenen lagde vi os som en død,
Om Morgenen vare vi atter i Nød,
Det vared en Maaned og mere.

6.

Men Gud være Ære i højeste Thron,
Som vilde os usle og arme
Fra Døden den grumme i Naade forskaan',
Og inderlig lade sig forbarme,
De grummeste Bølger gik under os hen,
De stærkeste Storme bleve stille igjen,
De maatte os ikke forknuse.

7.

Vi saae den usynlige Herre og Gud
Paa Vandene hos os at gange,
I det han saa underlig frelste os ud
Af disse Vedrøvelser mange,
Og dæmpede Bølgen, da Vinden var stærk.
Var det ikke Herrens forunderlig Værk,
Som viste i Magten sin Naade!

8.

Derefter saa kom den behagelig Tid,
Da vi kunde sandelig kjende,

At Gud vilde være os naadig og blid,
Og fra os sin Vrede bortvende,
Han bøjed sit Øre, og hørte vor Bøn;
Da tede sig Vinden og Luften saa skjøn,
Som vi ville nogen Tid ønske.

9.

Vi savnede, Gudskelov ikke en Mand,
Og Skibet var intet at skade,
Det som var aflave kom strax i sin Stand,
Da vare vi Alle saa glade,
Vi takkede Gud og vi gjorde vor Flid,
At vi kunde bruge den lejlige Tid
Og Vinden som os var forlenet.

10.

Nu kan ingen Anden sige med Skjel,
End Gud jo alene bør Ære,
Som hidindtil har os ledsaget saa vel,
Og vilde vor Styremand være,
Vi give os hannem fremdeles ivold,
Han skal os henføre i sikker Behold,
Ulykken skal os ikke vamme.

11.

Saa kjender nu Alle, saa mange I er,
Som farer her med inden Borde,
At den som i Troen sin Gud haver kjær,
Han aldrig beskjemmet skal vorde,
Jeg veed endnu Ingen at være forladt

Som Hjerte og Tro til hannem har sat,
Det Skriften os klarligen viser.

12.

O hellige, vælbige, mægtige Gud!
Som mesterlig haver beredet
Den ganske Natur med et eeneste Ord,
Og Himlens Befæstning udbredet,
Vi seer dine Gjerninger store og smaa,
Hvo kan vel andet end undre derpaa,
Thi Alting din Ære forkynder.

13.

Du haver og givet det menneskelige Kjøn
Adskillige Konster at lære,
At hver i sin Stand med Tak og med Bøn
Sig skulde opholde og nære,
Saa lærde du Noa at bygge sin Ark,
Med hvilken han foer over Bjerge og Mark,
Og frelstes af Syndflodens Vande.

14.

Og som i din Visdom ej Bund er at naae,
Dig ene bør Ære for dette,
At Menneskens Hænder kan finde oppaa
Saaledes tilsammen at sætte
Det skrøbelig Træ, som vorer af Jord,
At det kan frembære en Ladning vel stor,
Henover de dybeste Vande.

15.

Men Herre! hvor ſtor en Mødſommelighed
Har du ikke dennem tillavet,
Som Landet forlader og vover ſig ved
At fare med Skibe paa Havet.
Med Kummer de ſøger ſit daglige Brød,
Hvert Øieblik kan de beſkue ſin Død
I Vindens og Vandenes Bruſen.

16.

En Huſtru omfavner ſin kjæreſte Mand,
En Søn og en Datter ſin Fader,
Naar han ſig begiver paa vildene Strand,
Med Taare de hannem forlader;
Og hvo er vel den, ſom vel undrer der paa;
Thi den ſom de nylig med Øinene ſaae,
Veed Gud om de faaer at ſee mere.

17.

Saa farer en Sømand fra Sine hen ud,
De Bølger igjennem at pløje,
Han ſætter alene til Herren ſin Gud,
Hvad han nu paa Reiſen ſkal døje,
Han beder, at ſtærk og føjelig Vind
Maa gives ſig efter ſit Ønſke og Sind,
Ad Søen ſaa lader han ſtande.

18.

Og naar han nu ſeer det urolige Hav,
At ſkumme ſom ſydende Gryde;

Da maa han betænke: her seer jeg min Grav,
Medmindre Gud vil det forbyde,
Her er ikke andet end Angest og Vee,
Om Gud ikke til os i Naaden vil see,
Saa uselig maa vi omkomme.

19.

Her banke de Bølger paa Boven saa fast,
At Skibet maa skjelve og røste,
Her bruser og suser de Storme med Hast,
Saa Alting er færdig at brøste.
Nu kommer den fæle og skrækkelig Nat,
Nu griber ukjendelig Strømme os fat,
Og fører hvor nødig vi vilde.

20.

Nu kommer en Sejlere stikkendes frem,
Strax er han bedrøvet og bange,
Og tænker, at det er en Helvedes Lem,
Som hannem vil gribe og fange.
Nu frygter han stundom for Klipper og Skjær,
Og stundum kommer han Landet for nær,
Ret aldrig er han uden Fare.

21.

Ja Ingen kan tænke og Ingen kan tro,
Det Onde en Sømand maa lide,
Den Drøvelse, Fare, og megen Uro,
Som han sig igjennem maa slide,
Og dersom Vorherre ej underlig saae,

Til dennem som fare paa Bølgen hin blaa,
Da maatte de Fleste omkomme.

22.

I Frelserens Jesu velsignede Navn,
Med Glæde vi lade nu stande
Igjennem Pasfaten, og lykkelig Havn
Vi agter engang at erlange.
Gud naadelig føre os hen til det Sted,
Til hvilken vi agter at komme, med Fred,
Saa vil vi dig love og prise.

23.

Og som vi ej vide den Tid eller Sted,
Naar Døden den grumme vil komme,
For vore Misgjerninger fordre Beskeed
Til Herrens retfærdige Domme,
Da bør det os altid at være bereed,
At vi skal ej fare til Helvede ned,
Naar Sjælen fra Legemet skilles.

24.

Nu ville vi slutte og ende vor Sang,
Og bede dig, himmelske Fader!
At du udi Havet bereder os Gang,
Og aldrig herefter forlader.
Lad Tyrker og Røvere gaae os forbi!
Fra andre Ulykker os naadelig fri!
Og giv os en lykkelig Reise!

25.

Saa skal vi ophøje dig hidset og her,
Saa vil vi dig love, og prise
Den kjerlige Naade, som du for os bær,
Og monne os daglig bevise.
Vi ville dig love paa denne her Jord,
Vi ville dig sjunge i himmelske Chor
Blandt Engle: Halleluja! Amen.

53.

Skolepeblingers Sang.

Peblinger er det samme som Disciples, og Overskriften vil da ikke findes upassende, eftersom Sangen nok er fra det 17de Aarhundredes Begyndelse, og altsaa fra en Tidsperiode, da hint Navn endnu var gjængse. Den staaer aftrykt i Cassubens 1677 udgivne Psalmebog S. 912—20, og har uden Tvivl været bestemt til at synges af Disciplerne i de latinske Skoler, naar de gik om for Gudfolks Dørre, for at bede om Bidrag enten til deres Nødtørftigheders Bestridelse eller til et lystigt Majmaanedsgilde. Sangen, der gaaer som den tydske Vise "Wilhelmus von Nassau" er især mærkelig ved sine mange Ordsprog, og mangler derfor ikke æsthetisk Værd, hvorimod den Majmaanedssang for Disciperne i Ribe Skole, "Vel Dig, Du Dannerkonning hold," som Terpager gjør Væsen af, og har ladet aftrykke i Ripæ Cimbricæ pag 723—725, er den bare

usselhed. Af denne, som bestaaer af 20 Strypher, ere de 7, for deres Ubetydelighedes Skyld, blevne udeladte. For imidlertid ikke at lade de Ordsprog, der indeholdes i de udeladte Vers, gaae tilspilde, hidsættes de her.

Den maa lude, som lave har Døre.
Det er ikke godt at gabe imod Ovnen.
Han fanger ikke længe, der en god Davre faaer.

1.

Paa Verdens Lykke og Vælde
Tør Ingen slaae sin Lid;
Thi det saa lidet mon gjelde
For Gud; i Naadsens Tid
Du byg din Gaard evig at boe,
At du kan leve med Fred og Ro
Hos Gud evindelig;
Dertil saa raader jeg dig.

2.

Du Christen! som ret betænker,
Hvortil dit Embede hør',
Du dennem vist Noget skjænker,
Som kommer for din Dør.
En klattet Fole kan blive en Hest;
En fattig Pebling kan blive en Præst.
Hvad Gud og Lykken vil,
Det gaaer omsider til.

3.

Et frit Mod er halv Tæring,
Og Haabet er halv Føde;

Hvi ville vi sørge for Næring?,
Vi veed, Gud vil os ej ode.
Vort Skib det skriider,
Vandet løber, mens Molleren sover.
Hvi ville vi sørge da?
Gud vil os ej forsmaae.

4.

Ret ligesom Vandet mon sige,
Og stunder Altsammen til Strand,
Saa gjør og Pendinge deslige
Alt til den rige Mands Haand.
Ingen æder en anden Mands Mad,
Uden at han bliver deraf uglad.
Man faaer dog Noget af Ben,
Men bekommer Intet af Sten.

5.

Hvo intet Ondt vil lide,
Naar han er liden og ung,
Ham intet Godt kan bie,
Naar han bliver gammel og tung.
Skulle vi end lide Hunger og Nød,
En liden Krumme det er dog Brød.
Dem bør taalmodelig
Herved at bevæge sig.

6.

Alle de som for os have været
I Verden trindt omkring,

De ere saa komne til Ære,
Paa Lærdom lagt stor Vind.
Ingen Hund løber gal i femten Aar,
Ikke gjør jeg heller ihvor det gaaer.
Den kommer dog med,
Som til By bliser bag.

7.

Nydelig Retter og Drikke
Med Natteleje paa Seng
Vil nu ikke til os række,
I denne vor Ungdoms Trang.
Kjærnemelksvalle og mullent Brød
Læske og tit for Hungers Nød;
Man æder tidt sure Koste,
Og haver, som Koen, en Baase.

8.

Saa ville vi gjerne bede
Om Føde i Jesu Navn,
Til Gud vil bedre meddele
Til vor Rødtørftigheds Gavn.
Ris og Ferle gjør godt Barn,
Naar Guld og Perle blive forlorn.
Thi lide vi gjerne nu
Dagligen Had og Tru.

9.

Nu haver jeg meer at kære,
Som vel er Klagemaal værd:

At Pilati Tjenere regjere
Over Skoler og Kirker her.
De store Fiske æde de smaa,
Saa maa den under, der mindst formaar.
En Hund haver bedre Kaar,
End som den Fattige har.

10.

O Herre! du dem omvende
Som efter vort Fald staae!
Giv dem din Naade til Ende,
Som os med Magt forsvar'!
Var der ikke Torden og farlig Stød,
Da lagde vist Trolde Verden ød'.
Gud trøste vor Øvrighed,
Og give os Rolighed!

11.

Endog de blive ikke alle
Præster, til Skole gaa,
Og dem man lærde Mænd kalder,
Lange Klæder bære og sidt Haar.
Dog er hver Menneske sin Lykke tilsendt;
Hvad Gud og Lykken vil have frem,
Slet Ingen formene kan;
Det siger jeg Eder forsandt.

12.

Altsammen er ikke af Glæde
Vi sjunge saa lystelig,

Men Taare Kinderne vædr
Af Kummer, Frost og Snee.
Nød tvinger nøgen Qvinde til at spinde,
Legeren leger, for han vil vinde.
En god Samvittighed
Det er det bedste jeg veed.

13.

Nu ville vi derfor sætte
Al Sagen i Guds Haand,
Og lade Gud Lykken rette;
Thi Ingen bedre kan.
Og dersom det regnes end ikke her,
Saa regnes det dog visselig der.
Alle Nogle hænge ej ved en Kones Laar;
Man Kagen dog hos Nogle faaer.

Sjette Afdeling.

Sange med Hensyn til Aarstid eller til anden Tidsbestemmelse.

54.

Nytaarsvise.

Heraf er en Udgave prentet i Kiøbenhavn 1693, en 1700, og siden er den oftere trykt.

1.

Velkommen Nytaar!
Velkommen vær!
O velkommen Herrens Aar!
Velkommen her!
Med Korn og med Kierne;
Thi takke vi Gud saa gierne.

2.

Velkommen o. s. v.
Med Flæsk og med Bøste,
Med godt Korn at høste.

3.

Velkommen o. s. v.
Med Grise og med Gaase,
Med fede Koer i Baase.

4.

Velkommen Nytaar!
Velkommen vær!
O velkommen Herrens Aar!
O velkommen her!
Med Rug og med Malte,
Med store fede Galte.

5.

Velkommen o. s. v.
Med Havre og med Hvede,
Med store Øren at fede.

6.

Velkommen o. s. v.
Med Høne og med Hane,
Med godt Øl i vor Kande.

7.

Velkommen o. s. v.
Med Æbler og med Blommer,
Med Nødder i vore Lommer.

8.

Velkommen o. s. v.
Med Græs i vore Enge,
Med smukke bløde Senge.

9.

Velkommen o. s. v.
Med Urter og med Krantse,
Med smukke Piger at dandse.

10.

Velkommen Nytaar!
Velkommen vær!
O velkommen Herrens Aar!
O velkommen her!
Her ligge ude og inde
Store Totter at spinde.

11.

Velkommen o. s. v.
Tager Knippel i Edevs Haand,
I lære Jer Pige at gjøre Gavn!

12.

Velkommen o. s. v.
Her ligge i vor Gaarde
Store Knuder og haarde.

13.

Velkommen o. s. v.
Hvi ligge de her saa længe?
For vi har dvone Drenge.

14.

Velkommen o. s. v.
Jeg beder til Gud en liden Bøn:
Christ give vor Moder en unger Søn!

15.

Velkommen o. s. v.
Bliver det ikke Søn saa lige,
Christ give det bliver en Pige.

16.

Velkommen Nytaar!
Velkommen vær!
O velkommen Herrens Aar!
O velkommen her!
Sidder nu Alle i Herrens Fred!
Nu qvædet jeg en anden Sted.

17.

Velkommen Nytaar!
Velkommen vær!
O velkommen Herrens Aar!
O velkommen her!

55.

Stjernesang om de hellige Tre-Konger.

Den haves trykt af Aarene 1642 og 1697. I det 18de Aarhundrede er den mangfoldige Gange oplagt. Melodien angives at være som: "Wir treten daher ohne allen Spott." Visens Original er ventelig tydsk; conf. Des Knaben Wunderhorn III. Kinderlieder, Pag 32.

1.

God Aften, god Aften baade Mand og Qvind':,: Husbonden med al hans Husgesind :,:

2.

Gud give Eder et lykſaligt Nytaar :,:
Fra al Ulykke Eder Gud bevar! :,:

3.

Vi ville Eder en Viſe qvæd' :,:
Som kommer al Verden til Trøſt og Glæd' :,:

4.

Der Chriſtus var født i Bethlehems Stad :,:
De hellig Tre-Konger baade lyſtig og glad :,:

5.

Af Suſa den Stad i Perſien-Land :,:
De reiſte og drog med Heſte og Mand :,:

6.

Til de komme til Jeruſalem :,:
Bleve ſiden henviſt' til Bethlehem :,:

7.

De Viſe for Herodes mon gaa :,:
De nejed og bukked' med ſtor Attraa :,:

8.

Herodes adſpurgte og ſagde ſaa :,:
I ædle Herrer hvor komme I fra? :,:

9.

De hellig Tre-Konger med ſtolten Er' :,:
Svared': af Øſterland komme vi her :,:

10.

Herodes ſvared' ſom han vel tord' :,:
Hvorfore er da den Ene ſaa ſort? :,:

11.

Sort er han, og velbekjendt :,:
En Herre og Konning i Morenland :,:

12.

Herodes spurgde: hvad er Eders Begjær :,:
At I saa langvejs er kommen her? :,:

13.

De svarede: den ny-fød Jøde-Kong' :,:
Søge vi efter og spørge der om :,:

14.

Thi at vi hans Stjerne i Østerland :,:
Have seet og fornummet, er vist og sandt :,:

15.

Herodes forfærdes over de Ord :,:
Han kaldte de Høilærde strax paa Fød :,:

16.

Saa mange som i Jerusalem var :,:
At de skulde sige ham aabenbar :,:

17.

Paa hvad Sted deres Messias og Christ :,:
Skulle fødes og komme til Verden vist :,:

18.

De svarede hannem: i Bethlehems Stad :,:
Som Micheas Prophet haver spaad :,:

19.

Herodes fremkaldte de Vise paany :,:
Sagde: drager bort til Bethlehems By :,:

20.

Der leder og spørger med ganske Flid :,:
Finde I Barnet, da kommer igjen hid :,:

21.

Og vider mig Tidning, at jeg forviss :,:
Kan og besøge den samme Christ :,:

22.

Og der de komme forovven hen By :,:
Den Stjerne som var skjult da sages paany :,:

23.

Som ledsageb' dennem aabenbar :,:
Til Huset frem som Barnet var :,:

24.

De ginge i Huset med Glæde og Lyst :,:
At de havde fundet det Barn saa trøst :,:

25.

De nejeb' og bukkeb' de Konger saa fro :,:
Paakaldeb' og hilseb' det Barn der laa :,:

26.

De ofrede hannem det røde Guld :,:
Bad, han vilde være dem naadig og huld :,:

27.

De ofrede ham Virak og Myrra saa skjær :,:
At han skulde være deres Gud og Herre :,:

28.

Saa droge de hjem til Østerland :,:
Og prisede Gud deres Frelsermand :,:

29.

Gud give, vi maa det ogsaa gjøre :,:
Hans Ord gjerne lyde og høre :,:

30.

Dernæst bekomme den evige Ro :,:
I Himmerig hos hannem at bo! :,:

31.

Hvo det begjerer sig til Gavn :,:
Sjunge Amen frit i Jesu Navn :,:

56.

Majmaanedssang No. 1.

Det er den bekjendte Vise, som Bønderne i forrige Tider sang, naar de red Sommer i By. En omstændelig Beretning om denne Riden-Sommer i By har man i J. M. Thieles danske Folkesagn 1ste Saml. S. 145-46, hvor Sangen, der meget ofte særskilt er trykt, ogsaa er indført. Her leveres den efter det Aftryk som foresindes i den 1779 hos J. R. Thiele trykte Liden ny Vejrbog.

1.

Al Verdens Skaber mild og blid,
Hør det som vi bede!
Vi prise glade Aarsens Tid.
Vær os alle en naadig Gud med Glæde!

2.

Den Vinters Tvang drevst du af Lands,
Hør det som vi bede!
Lad Somm'ren blid gaae os til Haands!
Vær os alle en naadig Gud med Glæde!

3.

Velkommen hid Majmaaneds Tid;
Hør det ꝛc.
Gud glæd os med en Sommer blid!
Vær os alle ꝛc.

4.

Vor Skov og Mark sig fryder smukt;
Hør det ꝛc.
Valdborg bær Løv og Græs med Frugt.
Vær os alle ꝛc.

5.

Den lille Lerkes liflig Klang
Hør det ꝛc.
Dig lover med Majmaaneds-Sang.
Vær os alle ꝛc.

6.

Thi bære vi dig Maj i By,
Hør det ꝛc.
Og love dig med Psalmer ny.
Vær os alle ꝛc.

7.

Fordi vi bære Maj i Gaard,
Hør det som vi bede!
Velsign os med et frugtbart Aar!
Vær os Alle en naadig Gud med Glæde!

8.

Vi pløje i vort Ansigts Sved,
Hør det ꝛc.
Og saae vort Korn i Jorden ned.
Vær os Alle ꝛc.

9.

Fremfør vor Hænders Gjerning vel!
Hør det ꝛc.
Velsign os Gud til Liv og Sjæl!
Vær os Alle ꝛc.

10.

Giv tidigt Vejrligt ovenfra,
Hør det ꝛc.
At Grødens Vext maa Lykke faae.
Vær os alle ꝛc.

11.

Med Olden gab velsign vor Skov,
Hør det ꝛc.
Giv Flæsk paa Bord, dit Navn til Lov!
Vær os alle ꝛc.

12.

Giv Korn og Kjern paa Agrene,
Hør det som vi bede!
Til Brød og Øl i Kjelderne!
Vær os alle en naadig Gud med Glæde!

13.

Giv Frugt paa Træer i Haugerne,
Hør det ꝛc.
Til søden Most i Tønderne.
Vær os alle ꝛc.

14.

Ved Bier giv Vox og Honning sød,
Hør det ꝛc,
Til Lys, og Lægedom, Mad og Mjød.
Vær os alle ꝛc.

15.

Stærk Humle hæng paa Stængerne,
Hør det ꝛc.
Sæt bedst Malurt i Bedene.
Vær os alle ꝛc.

16.

Lad Urter groe til Smag paa Mad,
Hør det ꝛc.
Giv Erter, Rødder, Kaal, Salat.
Vær os alle ꝛc.

17.

Velsign os og med Livets Frugt,
Hør det som vi bede!
Med Faar og Fæ paa Marken smukt,
Vær os alle en naadig Gud med Glæde!

18.

Giv Melk, og Smør, og Osten sød,
Hør det ꝛc.
Velsign os med god Boghvedegrød, *)
Vær os alle ꝛc.

19.

Velsigne ferst og salten Vand
Hør det ꝛc.
Med Sild og Fisk for Qvinde og Mand,
Vær os alle ꝛc.

20.

Lad Hønen give Æg paa Fad,
Hør det ꝛc.
Til Pandekag og Æggemad.
Vær os alle ꝛc.

21.

Bevar vor Gjæs fra alskens Nød,
Hør det ꝛc.
Gjør Kaalen fed, og Dynen blød,
Vær os alle ꝛc.

*) Af dette Sted skulde man snart slutte, at Visen var forfærdiget i Fyen.

22.

Til Klæder giv Hør, Hamp og Uld,
Hør det som vi bede!
Til Kroppens Skjul i Hede og Kuld.
Vær os alle en naadig Gud med Glæde!

23.

Dertil regier os med din Aand,
Hør det ꝛc.
Ved dine Engle giør os Bistand!
Vær os alle ꝛc.

24.

Gud! fri os fra en blodig Krig,
Hør det ꝛc.
Fra Krankhed, og den dyre Tid!
Vær os alle ꝛc.

25.

Bevar, o Gud! din Christenhed,
Hør det ꝛc.
Saa og vor kjære Øvrighed.
Vær os alle ꝛc.

26.

Bevar, o Gud! vor Konge vel,
Hør det ꝛc.
Velsigne ham til Liv og Sjæl!
Vær os alle ꝛc.

27.

Vor Konges og vort Landets Raad,
Hør det som vi bede!
Gud vær med dem i Raad og Daad!
Vær os alle en naadig Gud med Glæde!

57.

Majmaanedssang *No.* 2.

Som den næstforrige var Bønderkarlenes Majmaanedssang, saa skal nærværende derimod være Pigernes. Men den er langt fra ikke saa almindelig bekjendt som hin, har heller ikke været ofte trykt. Det er heller ikke Sangens Indhold, men blot dens Omqvæd, der minder om Maj. I bemeldte thielefte Folkefagn staaer den S. 156-58.

1.

Her komme vi vakkre Piger smaa;
Maj vær velkommen!
Om vi en Vise qvæde maa?
Alt saa vidt som Verden er
Springer i Roser og Blommer.

2.

Jomfru Maria og hendes Søn —
Maj o. s. v.
De gik dem til Jerusalem.
Alt, o. s. v.

3.

Hun gik sig til Kirkegaard,
Maj vær velkommen!
En Svøn saa sød faldt hende paa.
Alt, saa vidt som Verden er,
Springer i Rosens Blommer.

4.

Da hun vogned af Svønen op,
Maj o. s. v.
Borte var Jesus, som hos hende laae.
Alt, o. s. v.

5.

Marie hun lebte i Stole,
Maj o s. v.
Alt som de Jomfruer stode;
Alt, o. s. v.

6.

Marie hun ledte bag Altertræ,
Maj o. s. v.
Saa mange Syndere har bøjet deres Knæ;
Alt, o. s. v.

7.

Der hun kom til Stætte,
Maj, o. s. v.
Halleluja hende mødte;
Alt, o s. v.

8.

Hør du, Halleluja! kjære Vennen min,
Maj vær velkommen,
Saae du intet Jesus kjær Sønnen min?
Alt saa vidt som Verden er,
Springer i Rosens Blommer.

9.

Igaar var jeg i Jerusalem,
Maj o. s. v.
Der var Jesus kjær Sønnen din;
Alt, o. s. v.

10.

Jeg ham hørte og jeg ham saae,
Maj o. s. v.
En Tornekrone havde han paa;
Alt, o. s. v.

11.

De sloge ham med Svøber,
Maj o. s. v.
De flettede hvasse Remmer.
Alt, o. s. v.

12.

Denne Vise skal nu qvædes paany,
Maj vær velkommen,
For vi skal komme Christus ihu.
Alt saa vidt som Verden er
Springer i Rosens Blommer.

58.

Skuressang.

Denne Benævnelse kunde man maaske tillægge en Sang, som haves i Manuskript under følgende Titel: En Taksigelsessang at takke Gud med for hans Velsignelse, naar man har indhøster; Sjunges med den Melodie: Chrysillis! Du mit Verdens Guld; forfattet af H. Chr. W. Disse Bogstaver betegne vistnok Henrich Christian Wemmelsø, af hvem haves nogle aandelige Sange under Navn af Sparetimer. Disse ere trykte 1756, men denne Sang antages at være ældre. Forfatteren døde 1762, kan altsaa gjerne have digtet denne Sang for det 18de Aarhundredes Midte. Med Navnet Skuressang sigter Udgiveren til Skuregildet og Skuregrøden eller Mikkelsnadveren hos Bønderne i Danmark, naar de har indhøstet. I det nyere og mere fornemme Sprog heder den Fest-Høstgilde. Skur, hvoraf hine Ord ere sammensatte, er nu aldeles gaaet af Brug i Danske i den Betydning af Høst, Kornhøst. I Norske, seer man af Hallagers Glossarium, har Ordet endnu Cours. I Island heder det Skurd (af at skjære.)

1.

Vi kjørte nu vort Qvædelæs,
Det sidste Læs, i Gaard
Af Korn i dette Aar.
Os bør nu ej som Taabegjæs
At kjække hen for Vind
Og skrige af galent Skind.

Nej vi maa
Nu, som da,
Der vi først slog Le paa Skaft,
Ovæde ud,
At vor Gud
Ej skal hå sin Ære tabt.
Marken er klippet bar,
Klædt er vort Hus og Gaard
Med Markens Uld og Fedt
Saa net og tæt.
Hej! saa var det en Skam,
Os alle Hundes Glam
Udbælle maatte slemt,
Om Tak blev glemt.

2.

Hvor trolig har Du hidindtil,
Trofaste gode Gud!
Den hele Sommer ud
Oprettet os et Frydespil
Til Manges Øjenlyst
Til mange Hjerters Trøst.
Krone, Guld
Kister fuld,
Kommer ikke nær ved det,
Som din Haand
I vort Land
Har bestrikket allensted.

Rugvippens Bugnestraa,
Bygar paa Lud ogsaa
Svinged i Nejedants
Med Krøgesvands.
Og Havren Knejsehalk,
Boghveden tusindtals,
Dem samtlig, Gud! du gav
Forbandsen brav.

3.

Hvor lystig har Høstmandens Arm
Det kroged Jern gid snoet
At hugge løs fra Rod.
Hans Arbejd gav ham ingen Harm,
Hans Umag blev betalt
Paa Stedet, naar der faldt
Skaar hos Skaar
Tønde stor
Saa i Ren som ubi Ryg.
Punkepank!
Jernet klang.
Strygspaanen raabte: stryg!
Som ved Trompet, Clarin,
Saa gik Arbejdet sint.
Med Lyst og Glæde stor
Man sang i Chor;
Og Himlens høje Fjæld
Igjen af Glæde gjald.

Naar Bondens Røst derhos
Gav Gud sin Ros.

4.

Med saadan nyttig Tidsfordriv
Er Sommeren fuldbragt,
Nu maa vi have iagt
Den Vinter, der saa stind og stor
Vil træde for vor Dør,
Og paa os kaste Klør.
I den Agt
Af al Magt
Har vi samlet ind vor Høst,
At vi ej
I den Rej
Vilde lide Bræk og Brøst.
Hunden man rede har,
Før man paa Jagten får.
Regnkappen tår man paa,
Før Regn man faaer.
Før Vinter, Ødeland,
Kommer os slet paa Haand,
Har vi nu gjort Forskud
Saavidt forud.

5.

Vær med os inden Port og Dør,
O hjertensmilde Gud!
Den ganske Vinter ydz

Vær med os, naar det sneer og tøer.
Naar Norden hænger ud
Sin sorte Vadmelsklud,
Naar Nordøst
Som en Kost
Qvister digt paa Folkes Skind,
Slaaer med Is
Som med Ris,
Saa at Huden snærper ind,
Vær da vor Vintertrøst,
Som Du vor Sommerlyst
Var udi bedste Mag
Til god Behag.
Den lange Vinternat
Vær du vor ædle Skat,
Som Du var Rigdom vor
I Sommers Flor.

6.

Du Tærskemandens Id og Verk
Med Lyst lad gaae afsted,
Som udi Høst er skeet.
Lad Plejelshilden være stærk,
Lad Kornet drysse fri,
Saa Bunken kan staae bi.
Malt, Mel,
Brød og Øl
Giv af Kornet fedt og godt!

Halm og Straa
Qvæget maa
Slikke op hver Viſt og Tot!
Bevar baade Faar og Fæ,
Lad trives alt vor Kræ,
Og holde Huldet ved
Med Førlighed!
Velſigne Kalv og Ko,
Velſigne Lade og Lo,
Velſigne al vor Bo
Med Lyſt og Ro!

59.

Vægterſangen.

Denne i den egentligſte Forſtand almindelige Gadevise, er mere bekjendt under Navn af Vægterverſene. Man plejer heller ikke at anſee den for noget helt lyriſk Digt, men kun ſom en Række af Vers eller ſom enkelte løſe Brudſtykker, hvis eneſte Sammenhæng blot beroer paa den for dem alle fælleds Tendents: Tidens eller Timens Tilkjendegivelſe forenet med et Andagtsſuk eller en kort Bøn.

Hvad Oprindelſen af diſſe Vers angaaer, da er vel Hypotheſis vulgaris, at de i Anledning af det kjøbenhavnſke Vægterveſens forbedrede Organiſation under Kong Chriſtian den Femte bleve forfattede af den Tids meſt berømte

Digter Kingo. Men da det heder i Pontoppidans Origines Hafnienses p. 374, at det 1581 blev befalet Magistraten i Kjøbenhavn at have flittig Tilsyn med de forordnede Nattevægtere, saa seer man at der var Vægtere over hundrede Aar før de ny Politiindretninger under Christian den Femte fandt Sted. Følgelig kan Arrebo ret godt være Forfatter til Vægterversene, hvilket ogsaa formenes i det nylig udkomne Litteraturlexicon.

I den af Vægterinspecteur Juusman 1686 udgivne Regulartavle over Laternerne i Kjøbenhavn lyde Versene saaledes:

Klokken Ni.

Nu skrider Dagen under,
Og Natten vælder ud;
Forlad, for Jesu Munder,
Vor Synd, o milde Gud!
Bevare Kongens Hus,
Sant alle Mand
I disse Land,
Fra Fiendens Vold og Knus!

Klokken Ti.

Om Du vil Tiden vide,
Husbonde Pig' og Dreng! *)
Da er det paa de Tide, **)

*) Dreng staaer vistnok her istedenfor Karl, en Betydning, hvori det bruges i Norge, men som er obsolet i Dansken.

**) I den nyeste kjøbenhavnske Udgave af Vægterversene hos Breinholm 1819, i Patentfolio, heder det urigtig: "paa det Tide." Det kunde blive rigtigt Dansk, hvis man sagde: "Da er det nu paatide."

Man fojer sig til Seng.
Befal Dig Herren fri!
Vær klog og snild!
Vogte *) Lys og Ild!
Vor Klokk' er slagen ti. **)

Klokken Elleve.

Gud Fader os bevare
De Store med de Smaa!
Hans hellig Englescare
En Skandse om os slaa!
Selv vogte Byen vel!
Vor Hus og Hjem
Har han igjem,
Vor ganske Liv og Sjæl.

Klokken Tolv.

Det var om Midnatstide
Vor Frelser han blev født
Til Trøst al Verden vide,
Som ellers var forsødt.
Vor Klokke er slagen tolv.

---

*) "Vogte" er aabenbare en Trykfejl istedetfor Vogt, som baade Metrum og Meningen kræve.

**) Ved denne Strophe er, i det Hele taget, gjort den Forandring i de nyere Udgaver, at Singularis er forandret til Pluralis, saa der nu synges: Om I vil Tiden vide — befaler Eder — Vogter. — Det er begribeligt nok, hvorfor man ikke har været consequent i 6te Linie. "Værer kloge og snilde" strid for stærk mod Metriken.

Med Tunge og Mund
Af Hjertens Grund
Befal Dig Gud ivold!

Klokken Et.

Hjelp os, o Jesu kjære!
Vort Kors i Verden her,
Taalmodelig at bære!
Der er ej Hjelper' fler'.
Vor Klokke er slagen et.
Ræk os Din Haand,
O Frelsermand!
Saa vorder Byrden let.

Klokken To.

Dig, milde Jesu lille!
Som mig til Salighed
I Mørket fødes vilde,
Ske Pris i Evighed!
Du værdig Helligaand!
Oplyse mig
Evindelig,
At jeg Dig skue kan.

Klokken Tre.

Nu skrider Natten sorte,
Og Dagen stunder til,
Gud lad dem blive borte
Som os bedrøve vil!

8.

Hør du, Halleluja! kjære Vennen min,
Maj vær velkommen,
Saae du intet Jesus kjær Sønnen min?
Alt saa vidt som Verden er,
Springer i Rosens Blommer.

9.

Igaar var jeg i Jerusalem,
Maj o. s. v.
Der var Jesus kjær Sønnen din;
Alt, o. s. v.

10.

Jeg ham hørte og jeg ham saae,
Maj o. s. v.
En Tornekrone havde han paa;
Alt, o. s. v.

11.

De sloge ham med Svøber,
Maj o. s. v.
De flettede hvasse Remmer.
Alt, o. s. v.

12.

Denne Vise skal nu qvædes paany,
Maj vær velkommen,
For vi skal komme Christus ihu.
Alt saa vidt som Verden er
Springer i Rosens Blommer.

58.

Skuressang.

Denne Benævnelse kunde man maaske tillægge en Sang, som haves i Manuskript under følgende Titel: En Taksigelsessang at takke Gud med for hans Velsignelse, naar man har indhøsket; Sjunges med den Melodie: Chrysillis! Du mit Verdens Guld; forfattet af H. Chr. W. Disse Bogstaver betegne vistnok Henrich Christian Wemmelsø, af hvem haves nogle aandelige Sange under Navn af Sparetimer. Disse ere trykte 1756, men denne Sang antages at være ældre. Forfatteren døde 1762, kan altsaa gjerne have digtet denne Sang for det 18de Aarhundredes Midte. Med Navnet Skuressang sigter Udgiveren til Skuregilder og Skuregrøden eller Mikkelsnadveren hos Bønderne i Danmark, naar de har indhøstet. I det nyere og mere fornemme Sprog heder den Fest Høstgilde. Skur, hvoraf hine Ord ere sammensatte, er nu aldeles gaaet af Brug i Dansken i den Betydning af Høst, Kornhøst. I Norsken, seer man af Hallagers Glossarium, har Ordet endnu Cours. I Island heder det Skurd (af at skjære.)

1.

Vi kjørte nu vort Qvædelæs,
Det sidste Læs, i Gaard
Af Korn i dette Aar.
Os bør nu ej som Taabegjæs
At kjække hen for Vind
Og skrige af galent Skind.

Nej vi maa
Nu, som da,
Der vi først slog Le paa Skaft,
Qvæde ud,
At vor Gud
Ej skal hå sin Ære tabt.
Marken er klippet bar,
Klædt er vort Hus og Gaard
Med Markens Uld og Fedt
Saa net og tæt.
Hej! saa var det en Skam,
Os alle Hundes Glam
Udbælle maatte flemt,
Om Tak blev glemt.

2.

Hvor trolig har Du hidindtil,
Trofaste gode Gud!
Den hele Sommer ud
Oprettet os et Frydespil
Til Manges Øjenlyst
Til mange Hjerters Trøst.
Krone, Guld
Kister fuld,
Kommer ikke nær ved det,
Som din Haand
I vort Land
Har beskikket allensted.

Rugvippens Bugnestraa,
Bygar paa Lud ogsaa
Svinged i Nejebants
Med Krøgesvands.
Og Havren Knejsehalk,
Boghveden tusindtals,
Dem samtlig, Gud! du gav
Forbandsen brav.

3.

Hvor lystig har Høstmandens Arm
Det kroged Jern gid snoet
At hugge Ids fra Rod.
Hans Arbejd gav ham ingen Harm,
Hans Umag blev betalt
Paa Stedet, naar der faldt
Skaar hos Skaar
Tønde stor
Saa i Ren som ubi Ryg.
Punkepank!
Jernet klang.
Strygspaanen raabte: stryg!
Som ved Trompet, Clarin,
Saa gik Arbejdet sint.
Med Lyst og Glæde stor
Man sang i Chor;
Og Himlens høje Fjæld
Igjen af Glæde gjald.

Naar Bondens Røst derhos
Gav Gud sin Ros.

4.

Med saadan nyttig Tidsfordriv
Er Sommeren fuldbragt,
Nu maa vi have iagt
Den Vinter, der saa stind og stor
Vil træde for vor Dør,
Og paa os kaste Klør.
I den Agt
Af al Magt
Har vi samlet ind vor Høst,
At vi ej
I den Rej
Vilde lide Bræk og Brøst.
Hunden man rede har,
Før man paa Jagten får.
Regnkappen tår man paa,
Før Regn man faaer.
Før Vinter, Ødeland,
Kommer os flet paa Haand,
Har vi nu gjort Forskud
Saavidt forud.

5.

Bær med os inden Port og Dør,
O hjertensmilde Gud!
Den ganske Vinter ud;

Vær med os, naar det sneer og tøer.
Naar Norden hænger ud
Sin sorte Vadmelsklud,
Naar Nordøst
Som en Kost
Qvister digt paa Folkes Skind,
Slaaer med Is
Som med Ris,
Saa at Huden snærper ind,
Vær da vor Vintertrøst,
Som Du vor Sommerlyst
Var udi bedste Mag
Til god Behag.
Den lange Vinternat
Vær du vor ædle Skat,
Som Du var Rigdom vor
I Sommers Flor.

6.

Du Tærskemandens Id og Verk
Med Lyst lad gaae afsted,
Som udi Høst er skeet.
Lad Plejelshilden være stærk,
Lad Kornet dryse fri,
Saa Bunken kan staae bi.
Malt, Mel,
Brød og Øl
Giv af Kornet sødt og godt!

Halm og Straa
Overget maa
Slikke op hver Viff og Tot!
Bevar baade Faar og Fæ,
Lad trives alt vor Kræ,
Og holde Huldet ved
Med Førlighed!
Velfigne Kalv og Ko,
Velfigne Lade og Lo,
Velfigne al vor Bo
Med Lyft og Ro!

59.

Vægterfangen.

Denne i den egentligfte Forftand almindelige Gadevife, er mere bekjendt under Navn af Vægterverfene. Man plejer heller ikke at anfee den for noget helt lyrifk Digt, men kun fom en Række af Vers eller fom enkelte løfe Brudftykker, hvis eneste Sammenhæng blot beroer paa den for dem alle fælleds Tendents: Tidens eller Timens Tilkjendegivelfe forenet med et Andagtsfuk eller en kort Bøn.

Hvad Oprindelfen af disfe Vers angaaer, da er vel Hypothefis vulgaris, at de i Anledning af det kjøbenhavnfke Vægtervæfens forbedrede Organifation under Kong Chriftian den Femte bleve forfattede af den Tids meft berømte

Digter Kingo. Men da det heder i Pontoppidans Origines Hafnienses p. 374, at det 1581 blev befalet Magistraten i Kjøbenhavn at have flittig Tilsyn med de forordnede Nattevægtere, saa seer man at der var Vægtere over hundrede Aar før de ny Politiindretninger under Christian den Femte fandt Sted. Følgelig kan Arrebo ret godt være Forfatter til Vægterversene, hvilket ogsaa formenes i det nylig udkomne Litteraturlexicon.

I den af Vægterinspecteur Hansman 1686 udgivne Regulartavle over Laternerne i Kjøbenhavn lyde Versene saaledes:

Klokken Ni.

Nu skrider Dagen under,
Og Natten vælder ud;
Forlad, for Jesu Munder,
Vor Synd, o milde Gud!
Bevare Kongens Hus,
Samt alle Mand
I disse Land,
Fra Fiendens Vold og Knus!

Klokken Ti.

Om Du vil Tiden vide,
Husbonde Pig' og Dreng! *)
Da er det paa de Tide, **)

*) Dreng staaer vistnok her istedenfor Karl, en Betydning, hvori det bruges i Norge, men som er obsolet i Dansken.

**) I den nyeste kjøbenhavnske Udgave af Vægterversene hos Breinholm 1819, i Patentfolio, heder det urigtig: "paa det Tide." Det kunde blive rigtigt Dansk, hvis man sagde: "Da er det nu paatide."

Man føjer sig til Seng.
Befal Dig Herren fri!
Vær klog og snild!
Vogte *) Lys og Ild!
Vor Klokk' er slagen ti. **)

Klokken Elleve.

Gud Fader os bevare
De Store med de Smaa!
Hans hellig Englescare
En Skandse om os slaa!
Selv vogte Byen vel!
Vor Hus og Hjem
Har han igjem,
Vor ganske Liv og Sjæl.

Klokken Tolv.

Det var om Midnatstide
Vor Frelser han blev født
Til Trøst al Verden vide,
Som ellers var forødt.
Vor Klokke er slagen tolv.

---

*) "Vogte" er aabenbare en Trykfeil istedetfor Vogt, som baade Metrum og Meningen kræve.

**) Ved denne Strophe er, i det Hele taget, gjort den Forandring i de nyere Udgaver, at Singularis er forandret til Pluralis, saa der nu synges: Om I vil Tiden vide — befaler Eder — Vogter. — Det er begribeligt nok, hvorfor man ikke har været consequent i 6te Linie. "Værer kloge og snilde" strid for stærk mod Metriken.

Med Tunge og Mund
Af Hjertens Grund
Befal Dig Gud ivold!

Klokken Et.

Hjelp os, o Jesu kjære!
Vort Kors i Verden her,
Taalmodelig at bære!
Der er ej Hjelper' fler'.
Vor Klokke er slagen et.
Ræk os Din Haand,
O Frelsermand!
Saa vorder Byrden let.

Klokken To.

Dig, milde Jesu lille!
Som mig til Saligheb
I Mørket fødes vilde,
Ske Pris i Evigheb!
Du værdig Helligaand!
Oplyse mig
Evindelig,
At jeg Dig skue kan.

Klokken Tre.

Nu skrider Natten sorte,
Og Dagen stunder til,
Gud lad dem blive borte
Som os bedrøve vil!

Vor Klokke er ſlagen tre.
O Fader from!
Vend Du os om! *)
Din Naade os bete!

Klokken Fire.

Dig, evig Gud! ſke Ære
I høje Himmelchor,
Som Vægter vilde være
For os paa Jorden boer.
Det ringer nu af Vagt. **)
For Natten god
Fald Gud til Fod! ***)
Tag Tiden vel iagt!

---

*) Denne uheldige Linie er i de nyere Udgaver forandret saaledes: "Til Hjelp os kom!"

**) Denne Linie giver ingen Mening i Kiøbenhavn, hvor man ikke ringer af Vagt, uagtet Vægteren forſikrer det. I Odenſe derimod, hvor Ryttere laa i Gvarniſon, der blev virkelig ringet af Vagt Klokken 4 om Morgenen.

***) Diſſe to Linier har man i de ſenere Udgaver (f. Ex. i den af Magiſtraten ved Vægterinſtruxen af Aar 1784 authoriſerte) forandret til:

"For en god Nat
Sig Herren Tak!"

hvorved Rimet er kommet lidt tilkort.

Denne gamle Udgave af Vægterſangen blev ſiden forøget med tvende ny Stropher hver til ſit Klokkeſlæt, 8 om Aftenen og 5 om Morgenen

Klokken Otte.

Naar Mørket Jorden blinder,
Og Dagen tager af,
Den Tid os da paaminder
Om Dødsens mørke Grav.
Lys for os, Jesu sød!
Ved hvert et Fjed
Til Gravens Sted,
Og giv en salig Død!

Klokken Fem.

O Jesu, Morgenstjerne!
Vor Konge i Din Vold
Befale vi saa gjerne;
Vær du hans Sol og Skjold!
Vor Klokke er slagen fem.
Kom, blide Sol!
Fra Naadens Pol,
Oplys vort Hus og Hjem. *)

*) Forfatteren til disse tvende tilkomne Vers skal, ifølge et Sagn, være Hans Himmerich, der 1726 var Politimester i Kiøbenhavn. Det sidste af dem er dels flaut og dels pure Nonsens. Havde der ikke været meget sand Gehalt i de øvrige Stropher, hine ærværdige gamle Levninger fra den arrsboeske Tidsalder, saa havde de visselig ikke holdt sig paa Scenen, om jeg saa tør kalde det, i den lange Tid af to Aarhundreder. En ny Vægtersang, forfattet af G. H. Olsen og indført i hans 1791 udgivne Samling af Poesier, er blevet optrykt paany i F. Thaarups Journal for Kiøbenhavnere 1ste Hefte S. 77-80.

I Falsens Dragedukke synges ved Klokken 4 Slæt efterfølgende smukke Vægtervers:

Hør Vægter! Klokken, Tidens Tolk,
Den nys er fire slagen;
Dens Slag forkynder Byens Folk,
At det snart gryer ad Dagen.
Da Natten flyer til skumle Grav,
Naar Morgenrøden smiler,
Med Tak til ham som Hvile gav
Hver til sit Arbejd iler.

Regiſter.

Pagina.

Ah! Kjære! ſpare mig . . . . . 185.
Af Frihed! ædle Frihedsſtand . . . . . 208.
Af Gud! du Kongers Konge vis . . . . . 110.
Af Verdens Skaber mild og blid . . . . . 282.
Alene paa Gud ſæt Haab og Lid . . . . . 133.
Alt, hvad du begynder, min elſkede Sjæl . . . 139.
Bonden han agter paa Tiden . . . . . 227.
Den er ilive død . . . . . 199.
Den rige Mand drager Guldkorſet paa Bryſt . . 223.
Der boer en Jomfru i dette Land . . . . . 99.
Der ligger et Slot i Øſterrig . . . . . 57.
Der man ſkrev Tuſind Femhundrede Aar . . . . 29.
Der var ſig en Ridder, en Ridders Søn . . . . 61.
Der var to ædele Kongebørn . . . . . 47.
Det hændte ſig, Jephta den Gileads Mand . . . 15.
Du ſørget, og ej veed hvorfor . . . . . 190.
En hedenſk Kongedatter bold . . . . . 35.
En ærlig Ven er rar . . . . . 131.
Farvel! far nu vel, kjære Fæderneland . . . . 259.
Fjeldbyggen agter paa Tiden . . . . . 231.
Fordum var Sandhed mægtig og bold . . . . 125.
Fra Jorden indtil Himmelen . . . . . 218.
God Aften, god Aften baade Mand og Qvind . . 278.
Goliath en Fyrſte i Philiſternes Hær . . . . . 20.
Hej friſk Kammerat . . . . . 254.
Her komme vi vakkre Piger ſmaa . . . . . 288.
Herr David og Herr Jonathan . . . . . 22.
Hvad har Hovbonden for al ſin Møje . . . . . 247.
Hvad er det? hvem banker ſaa ſilde . . . . . 241.

Hører til I Piger og Qvinder . . . . . 24.
I Dannemænd! enhver for sig . . . . . 211.
I ærlig Brudefolk! giver paa Agt . . . . . 1.
Jeg er en fattig Bondemand . . . . . 251.
Jeg er kommen af Jacobs Lend . . . . . 14.
Jeg er mig en Bondemand . . . . . 235.
Jeg veed saa rig en Ridder . . . . . 50.
Jeg vil sjunge om en Helt . . . . . 85.
Job var en gudfrygtig Mand . . . . . 3.
Kom hid fattig og rig . . . . . 163.
Kommer I cimbriske Helte med Ære . . . . . 79.
Kong Friderik han sidder paa Axelhofs Vold . . . 94.
Kong Carl, Kong Carl, lad fare din Begjær . . 102.
Min Hjertans Jungfru! I blifvar mig saa huld. . 101.
Min Lyst er ej at sidde i Bur . . . . . 179.
Nu maa man mærke baade Fattig og Rig . . . 130.
Nu strider Dagen under . . . . . 297.
Om alle disse Bjerge vare af Guld . . . . . 72.
Paa Verdens Lykke og Vælde . . . . . 268.
Saa randt nu her op . . . . . 84.
Saasom for Exempel . . . . . 105.
Salig og evig hos Gud ubi Raade . . . . . 213.
Sancte Jeppe han sætter sig paa en Sten . . . 42.
See herhid o christen Sjæ . . . . . 25.
Sorrig og Glæde de vandre tilhobe . . . . . 203.
Sørge hvem som sørge vil . . . . . 205.
Træd sagt heran . . . . . 221.
Velan! jeg her begynde vil . . . . . 118.
Velkommen Nytaar . . . . . 275.
Velsignede Dag . . . . . 108.
Vi kjørte nu vort Qvædelæs . . . . . 291.
Vi ville gaae at spadsere . . . . . 144.

Rettelser i første Del.

Side 37 Vers 13 for din, læs den.
— 81 Linie 3 læs: spanske Lemoner.
— 89 — 2 for ndaf læs: udab.
— 96 i 8de Vers for berede læs: beredte.
— 112 7de Vers læs: Multe-Trane.
— 137 i 23de Vers udslettes Comma i 3die Linie.
— 154 Linie 6 for Oa læs: Om.
— 170 i 22de Vers for "Hvor til den" læs Hvortil det.
— 228 Linie 3 for: døjer læs drøjer; (et norsk Ord som betyder: nøler, forhaler.)

I Registeret maa paa sidste Side de to Linier "Kong Carl" og "Min Hjertans Jungfru" udslettes, da de ere tagne i Midten af en Vise. Hvorimod "Kong David var liden" som staaer Side 22, er glemt.

352.1A
no 19